

לקוטי תורה • פרשת אמור • מאמר 6

ביאור ע"פ והניף הכהן אותם

ביאור הפסוק "והניף הכהן אותם"

האורות של תהו גבוהים מאלה של תיקון, אך רק תיקון, שבו המדות כוללות זו את זו, הוא "מקום שלם" שבו שורה אור אין סוף. האדם, ששורשו בתיקון, שולט בנבראי תהו ומעלה אותם; ובחג השבועות מעלים את שני הכבשים למדות הכתר באמצעות שתי הלחם — התורה, ששורשה גבוה עוד יותר, ולכן הלחם מונח למעלה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/emor/6](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/emor/6)

הנקודה

האורות של תהו גבוהים מאלה של תיקון, אך רק תיקון, שבו המדות כוללות זו את זו, הוא "מקום שלם" שבו שורה אור אין סוף. האדם, ששורשו בתיקון, שולט בנבראי תהו ומעלה אותם; ובחג השבועות מעלים את שני הכבשים למדות הכתר באמצעות שתי הלחם – התורה, ששורשה גבוה עוד יותר, ולכן הלחם מונח למעלה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

לפני הביאור על התנופה בחג השבועות, המאמר משווה בין תהו לתיקון. כל בעל חיים ומלאך מבטא תכונה אחת בלבד, בדומה למצב של תהו, שבו האורות העזים לא יכלו להתמזג ולכן הכלים נשברו; האדם, שנברא בצלם האדם העליון, הוא פרצוף שבו כל מדה כוללת את האחרות. אף ששורשו של תהו גבוה יותר, ההתכללות שבתיקון עושה אותו "מקום שלם" שבו שורה אור אין סוף, "שלימותא דכולא"; והביטול האמיתי שבו מסביר את שלטונו של האדם, את הבחירה החופשית שלו ואת כוחו לברר את מזונו באמצעות ברכה, כפי שעשה בעבר המזבח. הכבשים היומיים ממתיקים את הדינים של רחל ולאה, אותיות הדיבור והמחשבה. הכתיב "כשב", שבו השי"ן קודמת לבי"ת, מורה על המדות של כתר שלמעלה מחכמה ובינה; "כבש" מורה על המדות של ז"א שמתחתיהן, ויעקב ממשיך את העליון אל התחתון. בחג השבועות הכבשים מונפים שוב למעלה, אל "כשב", ושתי הלחם – התורה שבכתב והתורה שבעל פה, ששורשן במזלות ובדעת דעתיק – מונחות מעליהם, מעלות אותם וממשיכות אור למטה.

מבנה

1	תהו, תיקון והאדם	11-4
האדם, ששורשו בתיקון ונברא בצלם האדם העליון, הוא פרצוף הכולל כל מדה וכל מדרגה בבריאה; לבעלי החיים ולמלאכים, כמו בתהו, יש תכונה אחת בלבד, ולכן האדם שולט בהם.		
2	מדוע נשבר תהו	11-7
האורות של תהו היו עזים מכדי להתמזג ושברו את הכלים; האור המועט יותר של תיקון מאפשר למדות להתכופף ולהתמזג. תהו גבוה יותר בשורשו, אך רק תיקון הוא "מקום שלם" שבו שורה אור אין סוף.		
3	ביטול אמיתי ומה שבתוך כתר	11-9
אור אין סוף המתגלה עושה את המדות לאחדות אמיתית, בדומה לעקודים. "מה שבכתר" זה מחבר את כל אצילות, מביא "שלום" בין אריך אנפין לז"א, ומסביר את שלטונו של האדם, את הבחירה החופשית שלו ואפילו את הדופק שלו.		
4	אכילה, ברכה והמזבח	10-13
באמצעות ברכה האדם מברר את ניצוצות תהו שבמזונו ומאחד אותם מחדש עם האורות שלהם, וכך מוסיף אור רב לתיקון; זהו מה שפעל המזבח, וכיום שולחנו של אדם מכפר עליו.		
5	הכבשים היומיים	14-17
שני הכבשים היומיים ממתיקים את הדינים של לאה ורחל, אותיות המחשבה והדיבור, שמהן יונקים הכוחות החיצוניים; יעקב ממשיך את אור החכמה שמסלק את "הגוזזים".		

אבא ואמא מתלבשים במדות של אריך אנפין וגדלים באמצעות יניקה מהמזלות שלו. "כשב", שבו השייך קודמת לבי"ת, הוא המדות של כתר שלמעלה מחכמה ובינה; "כבש" הוא המדות של ז"א שמתחתיהן; יעקב ממשיך את האחד אל האחר.

בחג השבועות מעלים את הכבשים מ"כבש" בחזרה ל"כשב", למדות של אריך אנפין, שבהן אין לכוחות החיצוניים שום אחיזה.

שורשו של הצומח בתהו גבוה משורשו של החי, אף שהוא נפל למטה יותר. שתי הלחם הן התורה שבכתב והתורה שבעל פה, וטעמי המקרא של התורה שבכתב מגלים את עצם החכמה, שאי אפשר לבטאה במילים.

את הלחם מניפים למזלות הנושאים את אור עתיק ולדעת דעתיק, פנימיות הכתר; ממקום גבוה כל כך יכולה התורה לרדת אל הגשמיות, ומכאן "מעלה ומטה".

תהו ותיקון תהו ותיקון

שני סדרים של אור אלוקי. בתהו כל מדה האירה בעוצמה מלאה ובנפרד, וכליה נשברו; בתיקון האור מועט יותר והמדות מתמזגות, וכך נוצרות פרצופים.

התכללות התכללות

כל מדה כוללת בתוכה את האחרות, כגון חסד הכולל גבורה. ההתכללות מן הסוג של "קנה" נובעת מאור מועט יותר; ההתכללות העמוקה יותר נובעת מביטול בפני אור אין סוף המתגלה.

פרצוף / אדם פרצוף / אדם

תצורה שלמה של כל עשר הספירות, שכל אחת מהן כוללת את האחרות. תיקון נקרא אדם, והאדם שלמטה נברא בצלמו.

שלימותא דכולא שלימותא דכולא

אור אין סוף שלמעלה מכל המדות, השורה רק ב"מקום שלם", שבו המדות מתאחדות לאחת.

כשב וכבש כשב וכבש

שני כתיבים של "כבש": כאשר השייך קודמת לבי"ת, מדובר במדות של כתר שלמעלה מחכמה ובינה; כאשר הבי"ת קודמת לשייך, מדובר במדות של ז"א, המקבלות מחכמה ובינה.

מזלות מזלות

"שערות הזקן" של אריך אנפין, שמהן אבא ואמא יונקים: שפע שמעל לסדר של סיבה ותוצאה, והוא שורשן של שתי הלחם (למילה לחם יש ערך מספרי זהה למזלא).

קטע 1 • 11-4

תהו, תיקון והאדם

1 ביאור ע"פ והניף¹ הכהן אותם²

ביאור על הפסוק "והכהן יניף אותם"

המאמר מבאר פסוק העוסק בקרבן של חג השבועות: הכהן מניף את שתי הלחם העשויות מן החיטה החדשה יחד עם שני הכבשים "לפני הוי" (Leviticus 23:20). לפני שהוא מגיע למעשה ההנפה עצמו, הוא מציג יסוד רחב העוסק במושגים תהו ותיקון.

2 הנה מתחלה נבאר ענין תהו ותיקון. והנה שרש נפש האדם הוא מעולם התיקון נעשה אדם בצלמנו,³

אכן שרש דצ"ח [דומם צומח חי] הוא מבחי' עולם התהו שקדם לעולם התיקון וכמ"ש באדרא (דקל"ה סע"א

(סוף עמוד א' וע"ב)

כעת נסביר תחילה את עניין תהו ותיקון. שורש נשמת האדם הוא מעולם התיקון, ככתוב: "נעשה אדם בצלמנו". לעומת זאת, שורש הדומם, הצומח והחי הוא מבחינת עולם התהו, שקדם לעולם התיקון, כפי שכתוב באדרא (דף 135, סוף ע"א וע"ב).

לפני שהוא מסביר את הנפת העומר, מציב אדמו"ר הזקן את הרקע: שני סדרים של אור אלוהי, הנקראים תהו ותיקון. הסדר הקדום, תהו, לא היה יכול להתקיים יחד ו"נשבר"; אחריו בא תיקון, סדר מתוקן ויציב. שורש נשמת האדם הוא בתיקון, כפי שמראה הפסוק "נעשה אדם בצלמנו", ואילו שורש הדומם, הצומח והחי הוא בעולם התהו הקדום.

בענין עולם התהו וכגין דתיקונא דא דאדם לא אשתכח לא יכילו למיקם⁴ כו' ע"ש ודף קמ"א ע"ב שבהי' עולם התיקון הוא בחי' אדם.

בענין עולם התהו: "ומשום שתיקון זה של אדם לא נמצא, לא יכלו להתקיים" וכו'; עיינו שם, וכן בדף 141 ע"ב, שם נאמר שעולם התיקון הוא בחינת אדם.

האדרא, חלק מן הזוהר, אומרת שעולמות התהו לא יכלו להתקיים משום ש"תיקון זה של אדם" — המבנה המסודר, דמוי האדם, של הספירות — עדיין לא היה מצוי בהם. בדף 141 ע"ב היא מזהה את עולם התיקון עם הבחינה הנקראת אדם. כאן "אדם" מציין מבנה של הספירות, ולא רק את בן האדם.

והענין יובן ממה שאנו רואים למטה באדם בחי' מציאות נבדל מכל הברואים שהוא מושל בכל הברואים⁵ וכמ"ש וירדו בדגת הים⁶ כו'.

הענין יובן ממה שאנו רואים למטה באדם: יש בו מציאות נבדלת מכל הברואים, בכך שהוא מושל בכל הברואים, ככתוב: "וירדו בדגת הים" וכו'.

אדמו"ר הזקן מתחיל ממה שאפשר לראות: האדם נבדל מכל שאר הברואים בכך שהוא מושל בהם, כפי שנאמר בתורה בשעת בריאתו: "וירדו בדגת הים". בפסקאות הבאות מתחקה המאמר אחר מקורה של שליטה זו בשורש האדם בעולם התיקון.

3 והענין הוא לפי שאדם הוא בחי' פרצוף כלול מעשר ספירות⁷ וכל המדרגות של כל הברואים ואינו בבחי' מדרגה ומדה אחת מיוחדת בלבד

ההסבר הוא שאדם הוא בחינת פרצוף, הכולל את עשר הספירות ואת כל המדרגות של כל הנבראים, ואינו בחינת מדרגה ומידה מסוימת אחת בלבד,

פרצוף הוא מבנה שלם, דמוי אדם, שבו כל עשר הספירות פועלות יחד. האדם הוא פרצוף כזה: הוא כולל את כל עשר הספירות ואת כל המדרגות המצויות בשאר הבריאה, ולא מגלם תכונה אחת בלבד.

כמו שארי הברואים שיש לכל אי מדה מיוחדת בלתי הרכבה מזולתו כלל כמ"ש ואת כל עוף כנף למינהו⁸ כו'

בניגוד לשאר הנבראים, שלכל אחד מהם מידה מסוימת משלו, בלי תערובת כלל של דבר אחר, כמו שנאמר: "וכל עוף כנף למינהו" וכי',

לכל נברא אחר יש תכונה המגדירה אותו, שאינה מעורבת בשום תכונה אחרת. אדמו"ר הזקן רואה זאת במילים "למינהו" שבסיפור הבריאה: טבעו של כל מין קבוע בפני עצמו.

נפש חיה למינה⁹ כו', כמו ד"מ [דרך משל] בעופות הנשר טבעו רחמני על בניו והעורב טבעו אכזרי, נפש חיה למינה" וכי'. לדוגמה, בקרב העופות: טבעו של הנשר לרחם על גוזליו, ואילו טבעו של העורב להיות אכזרי.

הפסוק על חיות היבשה, "נפש חיה למינה", מלמד על אותו עניין. הדוגמה היא שהנשר רחמן מטבעו כלפי גוזליו, ואילו העורב אכזרי מטבעו.

הנה לא יש בנשר הרכבה מאכזריות כלל שמטבע העורב, וכמ"כ [וכמו כן] להיפוך בעורב אין כלל מטבע הנשר שלא יש בו נטי' [נטייה] ממדת האכזריות אפילו כמלא נימא שיתגלה בעורב אחד פעם אי רחמים הנה, בנשר אין כלל תערובת של האכזריות שהיא טבעו של העורב; וכך גם להפך, בעורב אין כלל מטבעו של הנשר: אין בו נטייה להתרחק ממידת האכזריות אפילו כמלוא נימה, עד כדי כך שתתגלה בו רחמנות אפילו פעם אחת,

טבעו של כל אחד מן העופות שלם בפני עצמו: בנשר אין שמץ מן האכזריות של העורב, ובעורב אין אפילו כמלוא נימה מן הרחמנות של הנשר. אפילו עורב אחד אינו חורג מטבעו ומרחם ולו פעם אחת.

(וכמ"ש בגמרא עירובין דכ"ב א' כתובות מ"ט ב' וע"ש בתוס' [בתוספות]) והיינו מחמת כי נבראו טבעם במדה א' בלתי התכללות ממדות אחרות.

(כמו שכתוב בגמרא, עירובין כב ע"א, כתובות מט ע"ב; ועיינו שם בתוספות). והיינו משום שטבעם נברא במידה אחת, בלי התכללות של מידות אחרות.

הגמרא מדברת במקומות המצוטטים על אכזריותו של העורב כלפי גוזליו, ותוספות דנים בכך שם. בעלי החיים חד-צדדיים משום שכל אחד מהם נברא בתכונה אחת, בלי התכללות — עירוב של כל מידה עם האחרות.

והיינו לפי ששרשם מעולם התהו שהיו הספירות זה תחת זה¹⁰ ולא היו בסוד פרצופים וקוין שהוא בחינת ההתכללות וכדלקמן.

והיינו משום ששרשם מעולם התהו, שבו הספירות היו זו תחת זו, ולא היו בסוד פרצופים וקוין, שהיא בחינת ההתכללות, כפי שיתבאר בהמשך.

חד-צדדיות זו משקפת את שורשם בתהו, שבו הספירות עמדו "זו תחת זו", כל אחת בפני עצמה, ועדיין לא היו מסודרות כפרצופים וכשלושת הקווים — ימין, שמאל ואמצע — שבאמצעותם המידות מתכללות זו בזו. המאמר יפתח עניין זה בהמשך.

וכמ"כ [וכמו כן] גם המלאכים שנק' ג"כ ע"ש עופות ועוף יעופף¹¹ ועוף זה מיכאל יעופף זה גבריאל.¹²

וכך גם המלאכים, הנקראים אף הם בשם "עופות": "ועוף יעופף" — "ועוף" זה מיכאל, "יעופף" זה גבריאל.

גם המלאכים נקראים "עופות", שכן הם עפים כשליחיו של ה'. הוזהר דורש את הפסוק "ועוף יעופף" כשני מלאכים: "ועוף" הוא מיכאל ו"יעופף" הוא גבריאל.

הנה מיכאל הוא שר של מים¹³ חסד ואהבה וגבריאל שר של אש¹⁴ בחי גבורה ויראה כו' כל א' במדה מיוחדת ולכן אין מלאך¹⁵ אחד עושה שתי שליחות.¹⁶

הנה, מיכאל הוא שר של מים, חסד ואהבה; וגבריאל הוא שר של אש, בחינת גבורה ויראה וכו' — כל אחד במידה מסוימת משלו. לכן מלאך אחד אינו עושה שתי שליחות.

מיכאל, "שר של מים", הוא חסד ואהבה; גבריאל, "שר של אש", הוא גבורה ויראה. משום שכל מלאך הוא מידה אחת, מלאך אחד אינו יכול לבצע שתי שליחות, כפי שרש"י מסביר על שלושת המלאכים שבאו אל אברהם.

אבל לא כן האדם הוא בטבעו מורכב מכמה מדות שונות דבר והיפוכו (ולשון הרמב"ם [הרבי משה בן מימון])¹⁷ (בהקדמה לפירוש המשניות)

אבל האדם אינו כך: מטבעו הוא מורכב ממדות רבות ושונות, מדבר והיפוכו. (כלשון הרמב"ם) (בהקדמה לפירוש המשניות):

האדם הוא ההפך: טבעו מחבר מדות רבות ושונות, ואף מנוגדות זו לזו. אדמו"ר הזקן מביא את דברי הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות.

כל מיני בעלי חיים והאילנות יש להם פעל אחד בלבד או ב' פעלים כו' אבל האדם יעשה מעשים רבים משתנים זה מזה כו'.

"כל מיני בעלי החיים והאילנות יש להם פעולה אחת בלבד, או שתי פעולות וכו'; אבל האדם עושה פעולות רבות השונות זו מזו" וכו'.

הרמב"ם מבחין בין בעלי החיים והצמחים, שכל אחד מהם מוגבל לסוג פעולה אחד או שניים, לבין האדם, שעושה דברים רבים ושונים. מגוון פעולותיו משקף את הגיוון שבטבעו.

והנה מלבד שיש לו מכל הע"ס [העשר ספירות] ג' שכליים וז' מדות אף גם זאת בכל מדה מהמדות והשכליים הוא כלול ג"כ משאר המדות ד"מ [דרך משל] באכזריות שלו כלול רחמנות

והנה, מלבד שיש בו משהו מכל עשר הספירות — שלוש בחינות שכליות ושבע מדות — יתר על כן: בכל אחת מן המדות ובכל אחת מן הבחינות השכליות כלולות גם שאר המדות. לדוגמה, באכזריות שלו כלולה רחמנות,

יש באדם משהו מכל עשר הספירות: שלוש בחינות שכליות — חכמה, בינה ודעת — ושבע מדות. יתר על כן, כל אחת מהן כוללת את האחרות, כך שגם באכזריות שלו יש רחמנות.

כמו אב המכה את בנו שהכאה זו אכזריות היא והרי כלול בה רחמנות ואהבה שאינו מכה אותו רק מפני אהבתו וחמלתו עליו וכמ"ש חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר.^{18, 19}

כמו אב המכה את בנו: הכאה זו היא אכזריות, ובכל זאת כלולות בה רחמנות ואהבה, שהרי הוא מכה אותו רק מפני אהבתו ורחמיו עליו, כמו שנאמר: "מי שחוסך את שבטו שונא את בנו, ואילו מי שאוהב אותו משכים להוכיחו".

אב המכה את בנו נוהג בחומרה, אך מניעיו הם אהבה ורחמים. גם הפסוק במשלי אומר זאת: הימנעות מן השבט היא מעין שנאה, ואילו האהבה מביאה לידי חינוך והוכחה.

וכן עד"ז בשאר המדות גם כלול בו מבחי' דומם צומח חי (הן בגופו שהשערות הן בחי' צומח כו' והן בנפשו כלול דצי"ח [דומם צומח חי] רוחניים האותיות הן בחי' דומם והמדות בחי' צומח כו')

וכך גם בשאר המדות. כמו כן כלולות בו בחינות הדומם, הצומח והחי (הן בגופו, שהרי השערות הן בבחינת צומח וכו'; והן בנפשו, הכוללת דומם, צומח וחי רוחניים: האותיות הן בבחינת דומם, והמדות בבחינת צומח וכו').

אותו שילוב קיים גם בשאר המדות. האדם כולל גם את בחינות הדומם, הצומח והחי: בגופו, שבו השיער גדל כצמח, ובנפשו, שבה האותיות של המחשבה והדיבור הן היסוד ה"דומם", והמדות הן בבחינת ה"צומח".

ועמ"ש בפי' בראשית ע"פ וייצר בענין שגוף האדם היה מתחלה דומם משא"כ גוף הבע"ח [הבעלי חיים] כו' והיינו לפי שהאדם כולל ממדבר עד דומם) ולכן נקרא האדם עולם קטן.

וראה מה שנכתב בפרשת בראשית על הפסוק "וייצר", בעניין זה שגוף האדם היה בתחילה דומם, שלא כמו גוף בעלי החיים וכו'; וזאת משום שהאדם כולל את כל הבחינות, מן המדבר ועד הדומם. לכן נקרא האדם "עולם קטן".

ההערה שבסוגריים מפנה לדיון בפרשת בראשית על הפסוק "וייצר את האדם": בתחילה היה גוף האדם חסר חיים, שלא כגופם של בעלי החיים, משום שהאדם כולל את כל הבחינות, מן ה"מדבר" ועד הדומם. לכן הוא נקרא "עולם קטן" — הבריאה כולה בועיר אנפין.

וכ"ז [וכל זה] הוא מחמת שנברא בצלם ודמות שלמעלה אדם דלעילא אשר הוא בחי' פרצוף ופרצוף הוא קשר ע"ס [עשר ספירות] וכל ספירה כלולה מע"ס [מעשר ספירות] וכידוע ההפרש בין נקודה ספירה לפרצוף כל זה נובע מכך שהאדם נברא בצלם ודמות של מעלה — אדם העליון — שהוא בבחינת פרצוף. פרצוף הוא חיבור של עשר הספירות, וכל ספירה כלולה מעשר ספירות, כידוע ההבדל בין נקודה, ספירה ופרצוף.

כל זה נובע מכך שהאדם נברא בדמות אדם העליון, הפרצוף שלמעלה. פרצוף מחבר את עשר הספירות למבנה אחד, וכל ספירה כוללת בעצמה עשר ספירות. כאן אדמו"ר הזקן מזכיר את ההבחנה הידועה בין "נקודה", "ספירה" ו"פרצוף".

(בע"ח [בעץ חיים] שער כ"ט שער הפרצופים פ"ז [פרק ז'] כ' [כתב] כי נקודה הוא עשייה שבספירה. וספירה הוא בחי' הספירה שלימה מאבי"ע [מאצילות בריאה יצירה עשיה] שבה. ופרצוף הוא קשר י"ס [י' ספירות] וכל ספירה מהם שלימה מאבי"ע [מאצילות בריאה יצירה עשיה] עכ"ל [עד כאן לשונו])

(בעץ חיים, שער כ"ט, שער הפרצופים, פרק ז', כתב: "נקודה היא העשייה שבספירה; ספירה היא בחינת הספירה בשלמותה, על ארבעת העולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה שבה; ופרצוף הוא חיבור של עשר ספירות, שכל אחת מהן שלמה באצילות, בריאה, יצירה ועשיה". עד כאן לשונו.)

Etz Chaim מגדיר את שלוש הבחינות: "נקודה" היא רק הדרגה התחתונה, העשייה, שבספירה; "ספירה" שלמה כוללת את ארבעת העולמות שלה, מאצילות ועד עשיה; ו"פרצוף" מחבר עשר ספירות שלמות כאלה. הפרצוף הוא הצורה השלמה ביותר, שבה כל הפרטים כלולים זה בזה.

גם יש בפרצוף בחי' מוחין חב"ד [חכמה בינה ודעת] אשר באו בשינויים לפעמים בחינת גדלות ופעם קטנות ומחמת

גם בפרצוף יש בחינה של מוחין — חכמה, בינה ודעת — המשתנים: לפעמים במצב של גדלות, ולפעמים במצב של קטנות. ומכיוון ש

גם בפרצוף יש מוחין המשתנים בין גדלות — מוחין בשלים ומפותחים במלואם — לבין קטנות, מוחין בלתי בשלים ומצומצמים. מצבים משתנים כאלה שייכים למבנה שלם.

כי בצלם אלקים נעשה האדם שלמטה ג"כ לכן יש בו כל בחי' הנ"ל גם בחינת פנימית וחיצונית.^{20, 21, 22}

גם האדם שלמטה נעשה "בצלם אלקים", לכן יש בו כל הבחינות שהוזכרו לעיל, וכן בחינות של פנימיות וחיצונית.

מכיוון שגם האדם שלמטה נעשה "בצלם אלקים", יש בו כל המאפיינים האלה, וכן ממד פנימי וממד חיצוני. יחד הם מבדילים אותו מכל שאר הנבראים.

4 וכל אלה אין בשאר הברואים לבד מאדם שנברא בצלם אלקים²³ שהוא בחי' אדם העליון שכולל הכל ואף אחד מהמאפיינים האלה אינו קיים בשאר הנבראים, מלבד האדם, שנברא בצלם אלקים — בדמות האדם העליון, הכולל הכול.

כל המאפיינים האלה — מכלול הכוחות, השילוב ביניהם ומצבי התודעה המשתנים — אינם קיימים בשאר הנבראים. רק האדם ניהן בהם, מפני שנברא "בצלם אלקים", בדמות האדם העליון הכולל הכול.

וגם במרכבה כתיב ופני אדם לארבעת²⁴ אנפי זוטרי ואנפי רכבא וע"כ נאמר באדם וירדו בדגת הים ובעוף השמים²⁵ כו'

גם על המרכבה נאמר: "ופני אדם לארבעתן" — פנים קטנות ופנים גדולות. לכן נאמר על האדם: "וירדו בדגת הים ובעוף השמים" וגו'.

בחזון המרכבה של יחזקאל יש לכל אחת מארבע החיות פנים של אדם, וחכמים מדברים שם על "פנים קטנות ופנים גדולות". משום כך מעניקה התורה לאדם שליטה בדגים ובעופות: דמות האדם היא הכוללת את שאר הדמויות.

שכמו שאדם דלעילא על דמות הכסא דמות אדם עליו מלמעלה²⁶ מושל על כל הארבע חיות המרכבה הכוללים כל החיות פרטיים כו'

שכשם שהאדם העליון — "על דמות הכסא דמות אדם עליו מלמעלה" — שולט בארבע חיות המרכבה, הכוללות את כל בעלי החיים הפרטיים, וגו',

למעלה רואה יחזקאל "דמות אדם" היושבת על הכסא ושולטת במרכבה. האדם העליון הזה שולט בארבע חיות המרכבה — האריה, השור, הנשר והאדם — והן כוללות את כל בעלי החיים הפרטיים.

כך האדם לפי שנעשה בצלם אלקים וכולל ג"כ הבחי' דצ"ח [דומם צומח חי] לכן הוא מושל ורודה בכולם (ועיין בפרדס של"א פ"ח. ובשלי"ה [ובשני לוחות הברית] בהקדמה בבית ישראל):

כך גם האדם: מאחר שנעשה בצלם אלקים והוא כולל גם את מדרגות הדומם, הצומח והחי, הוא שולט בכולן ומושל בהן. (ועיינו בפרדס, שער 31, פרק 8; ובשלי"ה, בהקדמה, בבית ישראל.)

האדם למטה משקף את אותו עניין: הוא נברא בצלם אלקים וכולל בתוכו גם את מדרגות הדומם, הצומח והחי, ולכן הוא שולט בכולן. אדמו"ר הזקן מפנה את הלומד לפרדס ולהקדמת השלי"ה להרחבה בנושא.

קטע 2 • 51-7

מדוע נשבר תהו

5 ב והטעם לכ"ז [לכל זה] למה אדם דוקא הוא בא בהתכללות ופרצוף ולא שאר בעלי חיים היינו מפני

דשרש אדם

2. הטעם לכל זה — מדוע דווקא האדם בא בהתכללות ובמבנה של פרצוף, ולא שאר בעלי החיים — הוא ששורשו של האדם

סעיף ב' שואל מדוע רק לאדם יש התכללות ומבנה של פרצוף, ואילו לשאר בעלי החיים אין. התשובה, שמתחילה כאן, נעוצה בהבדל שבין שורשיהם.

הוא מעולם התיקון ושרש דצ"ח [דומם צומח חי] הוא מעולם התהו שקדם לבחי' תיקון וכנ"ל, דהנה שבירת הכלים דתהו היה מחמת שהיה ריבוי האור והכלי היי [היה] קטן מהכיל

הוא מעולם התיקון, ואילו שורשם של הדומם, הצומח והחי הוא מעולם התהו, שקדם לבחינת התיקון, כנזכר לעיל. והנה, שבירת הכלים של התהו אירעה מפני שהיה ריבוי אור, והכלי היה קטן מלהכיל [אותו].

שורשו של האדם הוא בתיקון, ואילו שאר הבריאה מושרשת בתהו, הסדר שקדם לו. התהו "נשבר" משום שאורו היה גדול מדי עבור כליו: הכלים, הצורות שנועדו להכיל את האור ולבטא אותו, היו קטנים מכדי להכילו.

ולכן נשברו הכלים ונפלו למטה בבי"ע והאור נסתלק למעלה. ולכן נעשה אח"כ עולם התיקון מיעוט האור וריבוי הכלים.

ולכן נשברו הכלים ונפלו למטה, לבריאה, יצירה ועשיה, והאור הסתלק כלפי מעלה. ומשום כך נעשה אחר כך עולם התיקון: מיעוט האור וריבוי הכלים.

הכלים השבורים נפלו לעולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה, ואילו האור הסתלק כלפי מעלה. לאחר מכן נבנה התיקון על העיקרון ההפוך: פחות אור ויותר כלים, כדי שהאור יוכל להיכלל בהם.

והנה מהו ענין ריבוי האור היינו התגלות האור בתוקף ובתגבורת בתכלית (וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ מים רבים כוי מי נח).

והנה, מה פירושו של ריבוי אור? גילוי האור בעוצמה ובתוקף רב ביותר (וכפי שמבואר במקום אחר, בביאור על הפסוק "מים רבים" וכו', "מי נח").

"ריבוי אור" אין פירושו רק כמות גדולה; הכוונה לאור שמתגלה בכל עוצמתו ובמלוא תוקפו. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו במקום אחר על "מים רבים" ו"מי נח", שבו הוא מרחיב בעניין.

ולכן היו ז' מדות דתהו זה תחת זה בלי התכללות זה מזה כלל, מחמת כי האור והמדה הי' [היה] בא בהתגלות ובתגבורת לכן לא היה מתחבר עם המדה שכנגדו והיו ענפין מתפרדין.

לכן שבע המדות של התוהו היו זו תחת זו, בלי התכללות זו בזו כלל. מכיוון שהאור והמידה באו בגילוי ובעוצמה, לא היה האור מתחבר עם המידה שכנגדה, והן היו ענפים נפרדים.

מכיוון שכל אחת ממדות התוהו האירה בעוצמה מלאה, היא לא יכלה להתחבר למידה שכנגדה: חסד לא יכול היה להתכלל בגבורה. לכן עמדו שבע המדות "זו תחת זו", כענפים הנפרדים זה מזה.

עד"מ למטה מה שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] לעולם יהא רך כקנה²⁷ וזהו דוגמת עולם התיקון ואל יהא קשה כארז שזהו בחי' עולם התהו.

כמשל לכך למטה, אמרו חז"ל: "לעולם יהא רך כקנה" — וזהו בדוגמת עולם התיקון — "ואל יהא קשה כארז", שהיא בחינת עולם התוהו.

דברי חז"ל נותנים דימוי מחיי האדם: יש להיות רך כקנה, המתכוּפף עם הרוח, ולא קשה כארז, שאינו מתכוּפף. הקנה דומה לתיקון והארז לתוהו.

ד"מ [דרך משל] איש הקשה במדותיו בלי נטות מהם כלל. כך היה אותו האור והמדה בא בחוזק והתגלות המדה ההיא

למשל, אדם שקשוח במדותיו ואינו נוטה מהן כלל. כך גם אותו אור ומידה באו בתוקף, עם גילוי של אותה מידה;

אדם הנוקשה במידותיו אינו מוותר עליהן כלל. כך היה גם בתוהו: כל אור ומידה באו בתוקף ובהתגלות מלאה.

לכן לא היה נכלל ממדה אחרת כלל מחמת ריבוי התגלות המדה ההיא וזה נקרא ריבוי האור אשר כל אחד על מעמדו דמדה ההיא דייקא בלי התכללות היפוכו

לכן לא התכלל כלל עם מידה אחרת, בגלל הגילוי הרב של אותה מידה. וזהו הנקרא ריבוי אור: שכל אחד עומד על מקומו, דווקא מצד אותה מידה, בלי התכללות עם היפוכה.

מכיוון שכל מידה התגלתה בעוצמה רבה כל כך, היא לא יכלה לקבל לתוכה שום מידה אחרת. זהו פירושו של "ריבוי אור": כל מידה עומדת לחלוטין על שלה, בלי להתמזג עם היפוכה.

ולכן לא היו יכולים הכלים לסבול האור הרב והחזק ונשברו ונפלו בבי"ע והאורות נסתלקו למעלה שנשארו למעלה בבחי' העלם.

ולכן הכלים לא יכלו להכיל את האור הגדול והעוצמתי, ונשברו ונפלו לעולמות בריאה, יצירה ועשיה; האורות הסתלקו כלפי מעלה ונשארו שם במצב של העלם.

האור העוצמתי והבלתי מתפשר היה יותר מכפי שהכלים יכלו להכיל, ולכן נשברו ונפלו לעולמות התחתונים. האורות חזרו למעלה ונשארו שם נסתרים.

אמנם עולם התיקון הוא מיעוט האור היינו שאין המדה באה בתגבורת כ"א דוגמת ענין רך כקנה שיכול לנטות ממדתו.

עולם התיקון, לעומת זאת, הוא מיעוט האור; כלומר, המידה אינה מופיעה בעוצמה רבה, אלא בדומה ל"רך כקנה", שיכול לנטות ממידתו.

"מיעוט האור" שבתיקון פירושו שאף מידה אינה מופיעה במלוא עוצמתה; בדומה לקנה, כל מידה יכולה לנטות מטבעה. גמישות זו מאפשרת למידות להשתלב זו בזו.

6 וע"כ הוא בבחי' קוין והתכללות המדות זה מזה חסד כלול מגבורה וגבורה מחסד. וזהו כי התיקון הוא בחי' אדם משא"כ בתהו כנ"ל בשם הזהר

לכן הוא בבחינת קווים ובהתכללות המדות זו בזו: חסד כלול מגבורה, וגבורה כלולה מחסד. זו הסיבה שתיקון הוא בבחינת אדם, בניגוד לתהו, כפי שהובא לעיל בשם הזהר.

מכיוון שמדות התיקון גמישות, הן מסודרות ב"קווים" — ימין, שמאל ואמצע — כך שחסד כולל את גבורה, וגבורה כוללת את חסד. לכן הזהר שהובא לעיל מכנה את התיקון "אדם": מבנה שבו המדות משתלבות זו בזו.

והיינו כי האדם הוא בחי' פרצוף שהוא התכללות מע"ס [מעשר ספירות] יחד וגם כל הע"ס [העשר ספירות] כלולים מכולם ולהיות בחי' התכללות זו זהו דייקא בעולם התיקון מטעם הנ"ל.

כלומר, אדם הוא בבחינת פרצוף, שהוא התכללות של עשר הספירות יחד; וגם כל אחת מעשר הספירות כלולה מכולן. התכללות זו מתאפשרת דווקא בעולם התיקון, מהטעם שהוזכר לעיל.

אדם, שהוא פרצוף, הוא התכללות של כל עשר הספירות, כשכל אחת מהן כוללת את האחרות. התכללות כזו יכולה להתקיים רק בתיקון, שבו האור ממועט והמדות יכולות לוותר זו לזו.

7 ולכן גם האדם שלמטה לפי ששרשו מהתיקון לכן הוא כלול מכל המדות וגם כל מדה יש בה התכללות מכולם

ולכן גם האדם שלמטה, מכיוון ששרשו בתיקון, כולל את כל המדות, וגם בכל מדה יש התכללות של כולן.

כך מוסבר עניינו של האדם שלמטה: מכיוון ששרשו בתיקון, הוא כולל את כל המדות, וכל אחת ממדותיו כוללת גם את האחרות.

אבל בחי' דצ"ח [דומם צומח חי] ששרשן נמשך מהספירות דתהו שלא היה בהם בחי' התכללות לכן כמ"כ [כמו כן] בטבע דצ"ח [דומם צומח חי] שיש לכל בעל חי מדה מיוחדת ואין בה מדה אחרת כלל וכנ"ל.

אבל הדומם, הצומח והחי, ששרשם נמשך מספירות התהו, שבהן לא הייתה התכללות — לכן גם בטבעם של הדומם, הצומח והחי, לכל בעל חיים יש מדה מסוימת, ואין בו כלל מדה אחרת, כפי שהוזכר לעיל.

הדומם, הצומח והחי מושרשים בספירות התהו, שלא הייתה בהן התכללות. לכן לכל בעל חיים יש תכונה אחת בלבד, כפי שראינו בדוגמאות של הנשר והעורב.

והנה מ"מ בחי' תהו קודמת והגבה למעלה בשרשה מבחי' תיקון (וכמ"ש באג"ה [באגרת הקודש]²⁸ קרוב לסופו כי הן מס"ג שבפנימית א"ק [אדם קדמון] והתיקון ע"י מ"ה הוא יוצא מהמצח הארה בעלמא²⁹ כו', ועיין מזה בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ וישב ד"ה חכמת המסכן וס"פ קרח).

אולם, אף על פי כן, בחינת התוהו קודמת וגבוהה יותר בשורשה מבחינת התיקון (כמו שכתוב באגרת הקודש, סמוך לסופה, שהם מס"ג שבפנימיות אדם קדמון, ואילו התיקון, על ידי מ"ה, יוצא מן המצח כהארה בלבד וכו'; ועיין בעניין זה ברמ"ז, ריש פרשת וישב, ד"ה "חכמת המסכן", ובסוף פרשת קרח).

ובכל זאת, התוהו אכן גבוה מן התיקון בשורשו. האורות של התוהו נמשכים משם ס"ג שבפנימיות אדם קדמון, הרובד הקדמוני שלמעלה מן העולמות; ואילו התיקון, על ידי שם מ"ה, יוצא רק כהארה מן ה"מצח" שלו (ס"ג ומ"ה הם אופנים של כתיבת שם הוי', שסכום אותיותיהם הוא 63 ו-45).

אך אעפ"כ [אף על פי כן] מצד ההתכללות הני"ל יש בתיקון מעלה גבוה שאינה בבחי' תהו. כי יש בתיקון גילוי אור א"ס שאין בתהו והוא כמ"ש בזהר³⁰ קוב"ה [קודשא בריך הוא] לא שריא

אך אף על פי כן, מכוח ההתכללות שהוזכרה לעיל, יש בתיקון מעלה נעלה שאינה בבחינת התוהו. בתיקון יש גילוי של אור אין סוף שאינו בתוהו. ועל כך נאמר בזהר: "הקדוש ברוך הוא אינו שורה..."

ובכל זאת, לתיקון יש מעלה שאין בתוהו, הנובעת מן ההתכללות שבו: גילוי של אור אין סוף עצמו. הוזהר מלמד שהקדוש ברוך הוא שורה רק ב"מקום שלם".

אלא באתר שלים³¹ פי קוב"ה [קודשא בריך הוא] הוא עצמות המאציל אנת הוא שלימותא דכולא^{32, 33} ואינו שורה אלא באתר שלים היינו כשיש התכללות למטה וקשר וחיבור הע"ס [העשר ספירות] יחד

...אלא במקום שלם. פירוש הדבר: "הקדוש ברוך הוא" הוא עצמות המאציל, "אתה הוא שלמות הכול", והוא שורה רק במקום שלם — כלומר, כאשר יש למטה התכללות, וקשר וחיבור של עשר הספירות יחד;

"הקדוש ברוך הוא" כאן פירושו עצמות המאציל, שעליו נאמר בתפילת אליהו בתיקוני זוהר: "אתה הוא שלמות הכול". הוא שורה רק ב"מקום שלם", שבו עשר הספירות קשורות ומחוברות יחד.

אזי ישכון בהם אור א"ס שלימותא דכולא מה שלמעלה מע"ס [מעשר ספירות] ולא מכל אליון מדות איהו כלל.

אזי תשרה בהן אור אין סוף, "שלמות הכול", שלמעלה מעשר הספירות, "ואינו כלל מאחת ממדות אלו".

כאשר הספירות קשורות יחד, אור אין סוף, שלמעלה מכל עשר הספירות ו"אינו כלל מאחת ממדות אלו", שורה בתוכן. מה שלמעלה מכל המדות שורה רק במקום שבו הן נעשות שלם אחד.

משא"כ כשכל מדה היא בפ"ע [בפני עצמו] אין זה כלל אתר שלים שיהיה השראה משלימותא דכולא כו'.

אבל כאשר כל מדה עומדת בפני עצמה, אין זה כלל מקום שלם שבו תוכל לשרות "שלמות הכול" וכו'.

כאשר כל מדה עומדת בפני עצמה, כמו בתוהו, אין כאן "מקום שלם", ולכן "שלמות הכול" אינה יכולה לשרות בו.

ולכן בתיקון ע"י ההתכללות בבחי' פרצוף אדם העליון נמשך השראת אור א"ס משלימותא דכולא משא"כ בעולם התהו וזהו מעלה יתירה ועצומה דבחי' אדם שבתיקון על עולם התהו

ולכן בתיקון, באמצעות ההתכללות בבחינת פרצוף האדם העליון, נמשכת השראת אור אין סוף, "שלמות הכול" — שלא כמו בעולם התהו. וזו המעלה הנוספת והעצומה של בחינת האדם שבתיקון על עולם התהו.

בתיקון, ההתכללות של המדות בפרצוף האדם העליון ממשיכה את השראת אור אין סוף. זו מעלתו הגדולה של האדם שבתיקון על התהו, אף שהאור של התהו עצמו גבוה יותר.

(וזהו שכתוב) ברכנו אבינו כולנו כאחד³⁴ באור פניך כו' וכמו שמצינו במ"ת [במתן תורה] ויחן ישראל³⁵ באחדות אז ניתנה תורה. ועמ"ש סד"ה שניך כעדר הרחלים^{36, 37}, ועמ"ש במ"א בד"ה ויאמר ה' הן עם אחד^{38, 39} כו'

(וזהו [פירוש] הכתוב: "ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך" וכו'; וכפי שמצינו במתן תורה: "ויחן ישראל" באחדות, ואז ניתנה התורה. ועיין במה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "שיניך כעדר הרחלים"; ועיין במה שכתוב במקום אחר, במאמר המתחיל "ויאמר ה' הן עם אחד" וכו',

אותו עיקרון מופיע בתפילה "ברכנו אבינו כולנו כאחד": הברכה נמשכת במקום שיש בו אחדות. גם בסיני חנה ישראל באחדות, ורק אז ניתנה התורה; המאמרים המובאים כאן מפתחים את העניין.

שבמקום ההתכללות שבקדושה ממשיכים האור מבחי' עקודים בכלי א' וזהו בחי' שלימותא דכולא שלמעלה מהתהו כי עולם התהו הוא מבחי' נקודים ועולם העקודים בחי' טעמים ובענין טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות] הטעמים בכתר ונקודות בחכמה כו' וכמ"ש במ"א):

שבמקום ההתכללות שבקדושה ממשיכים את האור מבחינת עקודים, כשהוא קשור בכלי אחד, וזהו בחינת שלמות הכול, שלמעלה מתהו. שהרי עולם התהו הוא מבחינת נקודים, ועולם העקודים הוא בחינת טעמים; ובענין טנת"א — טעמים, נקודות, תגין ואותיות — הטעמים הם בכתר והנקודות בחכמה וכו', כפי שמוסבר במקום אחר):

שם מוסבר שאחדות שבקדושה ממשיכה אור מעולם העקודים, שבו כל האורות היו "עקודים בכלי אחד", מדרגה שלמעלה מתהו, השייך לעולם הנקודים — הנקודות הנפרדות. מארבעת המרכיבים של הטקסט בתורה, הטעמים מקבילים לכתר והנקודות לחכמה; לכן הטעמים, כמו עקודים, נמצאים למעלה מן ה"נקודות" של תהו.

קטע 3 • 81-9

ביטול אמיתי ומה שבתוך כתר

8 ג והנה אחר ששוכן בבחי' תיקון הארת אור א"ס שלמעלה מע"ס [מעשר ספירות] עיי' יכולים אח"כ ליכלל המדות והספירות בבחי' ביטול במציאות ממש יותר מקודם שהיה ההתכללות רק מחמת חלישת התגלות האור כענין רך כקנה כו'

3. כעת, לאחר שהארת אור אין סוף שלמעלה מעשר הספירות שורה בבחינת תיקון, בעקבות זאת יכולות המדות והספירות להיכלל זו בזו אחר כך בביטול ממש של מציאותן, יותר מאשר קודם, כאשר ההתכללות נבעה רק מהיחלשות גילוי האור, כמו ב"רך כקנה" וכו',

סעיף ג' מסביר מה מוסיפה השראת אור אין סוף. לאחר שהוא שורה בתיקון, המדות יכולות להתמזג בביטול אמיתי, כלומר בביטול עצם מציאותן, עמוק יותר מן ההתמזגות הקודמת, שנבעה רק מהיחלשות האור, בדומה לקנה המתכווץ.

אבל לא בחי' עצמיות הביטול ממש. אכן בהגלות נגלות עליהם גילוי אור א"ס שלימותא דכולא אשר כל המדות כאין נגדו.

אך לא בבחינת עצם הביטול ממש. ואולם, כאשר מתגלה עליהן בגלוי גילוי אור אין סוף, "שלמות הכול", שכל המדות הן כאין לפניו —

ההתמזגות מן הסוג של "רך כקנה" היא גמישות, ולא ביטול עצמי. אך כאשר אור אין סוף, "שלמות הכול", מתגלה בגלוי על המדות, הן נחשבות כאין לפניו.

כי כשמו⁴⁰ כן הוא שאינו בבחי' מדה ח"ו [חס ושלום] אלא למעלה מעלה עד אין קץ אפילו מבחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] מקור המדות.⁴¹

כי כשמו כן הוא: הוא אינו בגדר מדה, חלילה, אלא למעלה מעלה עד אין קץ, אפילו למעלה מבחינת חכמה, בינה ודעת, מקור המדות —

שמו, אין סוף, פירושו שאין לו סוף: הוא אינו בגדר מדה כלל, אלא למעלה לאין שיעור אפילו מחכמה, בינה ודעת, השכל שממנו נובעות המדות. לפניו כל מדה מתבטלת.

9 ואזי המדות היו לאחדים ובטלים ממש כנר בפני אבוקה באורו ית' המאיר להם ואין תופסים מקום כלל.

אזי המדות נעשות לאחד, ומתבטלות ממש כנר בפני אבוקה, בתוך אורו יתברך המאיר להן; אין הן תופסות מקום כלל.

כאשר אור אין סוף מתגלה, המדות מתאחדות ומתבטלות באמת, כמו שלהבת נר הנבלעת באור האבוקה. שוב אין הן תובעות לעצמן מקום נפרד.

וזהו ענין עושה שלום במרומיו⁴² בין שר של מים ושר של אש^{43,44} וכמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] ע"פ והיה מעשה הצדקה שלום^{45,46} כו'

וזהו פירוש "עושה שלום במרומיו": בין שר המים לשר האש; וכמו שכתוב באגרת הקודש על הפסוק "והיה מעשה הצדקה שלום" וכו';

כך מתבאר "עושה שלום במרומיו": מיכאל, שר המים, וגבריאל, שר האש, הם הפכים, ובכל זאת ה' עושה שלום ביניהם. השלום הוא אורו הגלוי, שלפניו שניהם מתבטלים; אדמו"ר הזקן מבאר זאת באגרת הקודש, על הפסוק "מעשה הצדקה שלום".

ע"ש (והתכללות זו הוא בחי' ביטול אמיתי⁴⁷ ממש שלמעלה מבחי' הביטול דרך כקנה כו' עד שאפילו כשהמדות היו בריבוי האור היו בטלים ומתכללים

ע"י שם. (והתכללות זו היא בחינת ביטול אמיתי ממש, שלמעלה מבחינת הביטול בדרך "כקנה" וכו'; עד כדי כך, שאפילו כשהמדות היו בריבוי אור, הן היו בטלות ונכללות [זו בזו],

התכללות עמוקה זו היא ביטול אמיתי, נעלה מסוג הביטול המתבטא בגמישות של "כקנה". היא פועלת גם כאשר כל מדה נמצאת במלוא עוצמתה, בריבוי אור: המדות מתבטלות ומתאחדות למרות עוצמתן.

וכמו בעולם העקודים שודאי היה שם ריבוי האור יותר מבנקודים ואעפ"כ [ואף על פי כן] לא היה שם שבה"כ [שבירת הכלים] ח"ו [חס ושלום] והיינו מחמת קרבתן לאור א"ס שע"יז הם בבחי' ביטול אמיתי כו' והתכללות אמיתי עד שעקודים בכלי א'.

כמו בעולם העקודים, שבוודאי היה ריבוי האור גדול יותר מבנקודים, ואף על פי כן לא הייתה שם שבירת הכלים, חס ושלום. הטעם לכך הוא קרבתם לאור אין סוף, שעל ידה הם בביטול אמיתי וכו' ובהתכללות אמיתית, עד שעקודים בכלי אחד.

עולם העקודים ממחיש זאת: האור שבו היה גדול מן האור שבנקודים, עולם התוהו, ובכל זאת כליו לא נשברו, מפני שהיו קרובים לאור אין סוף ובטלים באמת לפניו. לכן יכלו כל האורות שבו להיות "עקודים בכלי אחד".

ומבחי' ביטול זה נמשך אח"כ בעולם התיקון ג"כ ע"י השראת אור א"ס הנמשך בעולם התיקון שע"יז נמשך בהם הביטול האמיתי כו'. ועמ"ש בביאור ע"פ את שבתות⁴⁸ תשמרו⁴⁹ בענין שבת תתאה

ומבחינת ביטול זה נמשך אחר כך גם בעולם התיקון, באמצעות השראת אור אין סוף הנמשך בעולם התיקון, ועל ידי כך נמשך בהם הביטול האמיתי וכו'. וע"יז במה שכתוב בביאור על הפסוק "את שבתותי תשמרו", בענין שבת תחתונה,

משהו מן הביטול האמיתי הזה נמשך גם בעולם התיקון, באמצעות השראת אור אין סוף בו. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק "את שבתותי תשמרו", העוסק בשתי שבתות — תחתונה ועליונה.

שהוא עליי [עלייה] ביי"ע באצ"י ביטול היש ושבת עילאה הוא עד"ז באצ"י ג"כ בחי' ביטול אמיתי בבחי' אין מקור החכמה כו' והיינו ג"כ כמשי"כ [כמה שכתוב] שע"י התגלות אור א"ס בעולם התיקון נמשך ביטול עליון יותר כו').

שהיא עליית ביי"ע באצילות, ביטול היש; ושבת עילאה היא כאותו אופן גם באצילות, בחינת ביטול אמיתי בבחינת האין, מקור החכמה וכו'. וזהו גם כפי שכתוב [כאן], שעל ידי התגלות אור אין סוף בעולם התיקון נמשך ביטול נעלה יותר וכו').

"שבת תחתונה" היא עליית העולמות התחתונים לאצילות, שבה מתבטלת תחושת הקיום העצמאי שלהם, הי"ש. "שבת עילאה" היא ביטול עמוק יותר בתוך אצילות עצמה, אל ה"אין" שהוא מקור החכמה. הדבר תואם את הנאמר כאן: גילוי אור אין סוף מביא לביטול נעלה יותר.

והיינו ענין מלגאו איהו שם מ"ה [שם מ"ה]⁵⁰ דאיהו ארח אצילות ושקיו⁵¹ כו' היינו השראת אור א"ס ששורה בשם מ"ה [שם מ"ה] דחכמה מבחי' שלימותא דכולא אשר כל אורות ומדות בטלים במציאות נגד התגלות אור א"ס

וזהו ענין "מלגאו איהו שם מ"ה, דאיהו ארח אצילות ושקיו" וכו': היינו השראת אור אין סוף השורה בשם מ"ה שבחכמה, מבחינת שלימותא דכולא, אשר כל האורות והמדות בטלים במציאות לעומת גילוי אור אין סוף.

בתיקוני הזוהר נאמר על כתר העליון ש"מלגאו איהו שם מ"ה" — שם הוי' במילוי אלפין, שסכום אותיותיו ארבעים וחמש — והוא "ארח אצילות" המשקה את הספירות, כמים המזינים אילן. אדמו"ר הזקן מסביר שהכוונה היא לאור אין סוף השורה במ"ה, בחינת החכמה, שלעומת גילוי בטלים במציאות כל האורות והמדות.

ולכן איהו ארח אצילות שמקשר ומחבר לכל אורות וספירות דאצילות שיהיו מתחברין בהתכללות גמור ואמיתי

ולכן הוא "ארח אצילות", הקושר ומחבר את כל האורות והספירות שבאצילות, כדי שיתחברו בהתכללות גמורה ואמיתית.

משום שהשראה זו מביאה אותם לידי ביטול, היא נקראת "ארח אצילות": היא קושרת ומחברת את כל האורות והספירות שבאצילות, כך שיתאחדו בהתכללות גמורה ואמיתית.

(ואפשר שזהו ענין מ"ש בליקוטי השי"ס [הששה סדרים] מהאריז"ל [מהארי"י זכרוננו לברכה] בפ"י הבאת שלום בין אדם⁵² לחבירו דהיינו אסתכלותא אנפין באנפין בין האדם לחבירו שהוא האריך בזעיר.

(ואפשר שזהו פירוש הכתוב בליקוטי השי"ס של האריז"ל, על "מביא שלום בין אדם לחבירו": כלומר, ההבטה פנים אל פנים בין "אדם" ל"חבירו", שהיא הבטתו של אריך בז"א.

האריז"ל מפרש את לשון המשנה "מביא שלום בין אדם לחבירו" כשתי בחינות של "אדם" המביטות זו בזו פנים אל פנים: אריך אנפין — פרצוף הכתר, ה"פנים הארוכות" — מביט בז"א, ה"פנים הקטנות", המדות של אצילות. השלום ביניהם הוא חיבור המדרגה העליונה עם התחתונה.

והענין כי לגבי א"א נק' המדות דאצילות זעיר אנפין כי קטן יעקב⁵³ אבל ארך אפים וגדל חסד⁵⁴ היינו שהמדות הן בלי גבול וכמ"ש בד"ה⁵⁵ ויהי בשלח פרעה וסד"ה בכ"ה בכסלו.⁵⁶

הענין הוא שביחס לאריך אנפין נקראות המדות של אצילות ז"א, משום ש"יעקב קטן"; אבל "ארך אפים וגדל חסד" פירושו שהמדות הן בלי גבול, כפי שמבואר במאמר המתחיל "ויהי בשלח פרעה" ובסוף המאמר המתחיל "בכ"ה בכסלו".

בהשוואה לאריך אנפין, המדות של אצילות הן "קטנות", ז"א, כפי שנאמר על יעקב, המסמל אותן, שהוא "קטן". ואילו במדרגת אריך אנפין, "ארך אפים", המדות הן בלי גבול, ו"גדל חסד".

וזהו ג"כ ענין ההפרש בין גדולה לחסד וכמ"ש במ"א. ונמצא בכתר עליון המדות הן בבחי' גדולה ותוקף ואעפ"כ [ואף על פי כן] הן בהתכללות בתכלית והיינו מעוצם הביטול לגבי א"ס ב"ה וכנ"ל בענין עקודים וזהו גם ההבדל בין גדולה לחסד, כפי שמבואר במקום אחר. נמצא שבכתר עליון המדות הן בבחינת גדולה ותוקף, ואף על פי כן הן כלולות זו בזו בתכלית; זאת מפני עוצמת הביטול שלהן לפני אין סוף ברוך הוא, כפי שהוזכר לעיל בענין עקודים.

ההבדל בין גדולה לחסד הוא מסוג זה: גדולה היא חסד בלי גבול. בכתר המדות גדולות וחזקות, ובכל זאת הן כלולות זו בזו בשלמות, משום שהביטול שלהן לפני אין סוף עז כל כך, כפי שהתבאר בענין עקודים.

וזהו כתר עליון כו' מלגאו איהו שם מ"ה [שם מ"ה] כו' וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב⁵⁷ וע"פ הראיני את מראיך⁵⁸ ולכן נק' הכתר אדם, ובפרדס ערך אדם שהכתר נקרא אדם קדמון והיינו וזהו "כתר עליון" וכו', "מלגאו איהו שם מ"ה" וכו', כפי שמבואר במקום אחר בביאור על הפסוק "מי מנה עפר יעקב" ובביאור על הפסוק "הראיני את מראיך". לכן נקרא הכתר אדם; ובפרדס, בערך "אדם", נאמר שהכתר נקרא אדם קדמון, כלומר,

לכן נאמר בתיקוני זוהר על "כתר עליון" ש"מלגאו איהו שם מ"ה" — בתוכו נמצא שם מ"ה. הכתר נקרא אדם, והפרדס קורא לו אדם קדמון.

כי א"ק [אדם קדמון] הוא כתר דכללות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] כו' וכאשר נמשך מבחי' זו ג"כ בז"א דאצילות כנזכר לעיל שע"י ההתכללות נמשך ושורה בו מבחי' שלימותא דכולא זהו ענין הבאת שלום בין אדם לחבירו.

מפני שאדם קדמון הוא הכתר של אצילות, בריאה, יצירה ועשיה בכללותן וכו'. וכאשר נמשכת בחינה זו גם בז"א של אצילות, כפי שהוזכר לעיל, הרי שבאמצעות ההתכללות נמשכת ושורה בו בחינת "שלימותא דכולא" — וזהו ענין "מביא שלום בין אדם לחבירו".

אדם קדמון הוא הכתר של ארבעת העולמות יחד. כאשר משהו מבחינה זו מגיע לז"א, בזכות התכללות המדות יכולה לשרות בו "שלימותא דכולא". זהו "מביא שלום בין אדם לחבירו": בין האדם העליון לאדם התחתון.

ואפשר שזהו ג"כ פ"י וענין מה שמו ומה שם בנו היינו ב' בחי' מ"ה [שם מ"ה] שהן ב' בחי' אדם הנ"ל.

ואפשר שזהו גם פירושו וענינו של "מה שמו ומה שם בנו": שתי בחינות של מ"ה, שהן שתי בחינות האדם שהוזכרו לעיל.

אדמו"ר הזקן מציע שהפסוק "מה שמו ומה שם בנו" רומז לאותן שתי בחינות של מ"ה, שתי בחינות אדם: אריך אנפין וז"א, "אב" ויכ"י.

והיינו ב' בחי' ההתכללות הנ"ל הא' ע"י בחי' רך כקנה הב' ע"י גילוי אור א"ס משלימותא דכולא מ"ה [שם מ"ה] שמו מלגאו איהו שם מ"ה [שם מ"ה].

והן שתי בחינות ההתכללות שהוזכרו לעיל: האחת באמצעות בחינת "רך כקנה"; והשנייה באמצעות גילוי אור אין סוף מ"שלימותא דכולא" — "מ"ה שמו", "מלגאו איהו שם מ"ה".

אלה שתי הדרכים להתכללות שהתבארו לעיל: דרך ה"קנה", שמקורה במיעוט האור, והדרך העמוקה יותר, שמקורה בגילוי אור אין סוף. המדרגה העליונה היא "מ"ה שמו" — המ"ה שבתוך הכתר.

ועיין בזהר בלק דקצ"א ע"ב ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ובפרדס ערך מה דפ"י מה שמו היינו חכמה עילאה כו' וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] ג"כ בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה.

ועיינו בזהר, בלק דקצ"א ע"ב, ובמקדש מלך שם, ובפרדס, בערך "מה", שמפרש "מה שמו" כחכמה עילאה וכו'; וכן כפי שנתבאר גם במאמר המתחיל "להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה".

הזהר בבלק, פירושו מקדש מלך, והפרדס מפרשים את "מה שמו" כחכמה עילאה. אדמו"ר הזקן מפנה גם למאמרו על "האבות הן הן המרכבה".

י"ל [יש לומר] דמ"מ מקור ההמשכה הוא מבחי' כתר אלא שהוא ע"י החכמה וכנודע מענין יחוד או"א [אבא ואימא] שבק"ש [שבקריאת שמע] ששרש ההמשכה מלמעלה מעלה כו' והנה מבואר בליקוטי הש"ס [הששה סדרים] שם בשם האד"ר [האדרא רבא] כי בעידנא דמסתכל אריך בז"א אזי גורם זיווג בין ז"א ונוק' [ונוקבא].

אפשר לומר שלמרות זאת, מקור ההמשכה הוא מבחינת כתר, אלא שהיא נעשית באמצעות חכמה, כידוע בענין יחוד אבא ואמא בקריאת שמע, ששורש ההמשכה הוא מלמעלה מעלה וכו'. והנה, מבואר בליקוטי הש"ס שם בשם האידרא רבה, שכאשר אריך מביט בז"א, הדבר גורם לזיווג בין ז"א לנוקבא.

כך מתיישבות שתי האפשרויות: מקור השפע הוא כתר, אך הוא עובר באמצעות חכמה, כפי שיחוד אבא ואמא (חכמה ובינה) בקריאת שמע ממשיך ממקור גבוה הרבה יותר. הארז"ל, בשם האידרא רבה, אומר שכאשר אריך מביט בז"א, הדבר גורם לזיווג בין ז"א לנוקבא (מלכות).

וזהו שמהבאת שלום בין אדם לחבירו נמשך אכילת פירות בעוה"ז עפ"י [על פי מה שכתוב] בזהר בפי בהעלותך דקני' א' בגין דהאי קרן⁵⁹ כו' וע"ד איבא דיליה וע"ש במק"מ [במקדש מלך]

וזהו [הטעם לכך] שמ"הבאת שלום בין אדם לחבירו" נמשכת אכילת פירות בעולם הזה, על פי מה שכתוב בזהר בפרשת בהעלותך, דף קנ"ו ע"א: "מפני שהקרן הזאת וכו'", "ועל כן הפרי שלה" וכו'; ועיינו שם במקדש מלך.

לכן "הבאת שלום בין אדם לחבירו" מניבה "פירות" שאוכלים בעולם הזה. הוזהר בפרשת בהעלותך מסביר שה"קרן" היא עץ החיים של העולם הבא, ורק הפרי היוצא ממנו מגיע לעולם הזה, כך שהאדם אוכל כאן את פירותיו.

וזהו ענין אדם דדברי הימים באלף רבתי שאתוון רכרכין שרשן מבחי' כתר וע"י הארת הכתר נמשך זיווג ז"ינ [זעיר אנפין ונוקבא] וזהו מ"ש בפי מצורע דנ"ג ע"ב אדם דא שלימו דכולא.⁶⁰

וזהו פירוש "אדם" שבדברי הימים, שנכתב באלף רבתי: שורשן של האותיות הגדולות הוא מבחינת כתר, ועל ידי הארת הכתר נמשך זיווג ז"א ונוקבא. וזהו שכתוב בפרשת מצורע, דף נ"ג ע"ב: "אדם זה — שלמות הכול".

המילה הראשונה בדברי הימים, "אדם", כתובה באלף רבתי; שורש האותיות הגדולות הוא בכתר, והארת הכתר גורמת לזיווג ז"א ונוקבא. הוזהר בפרשת מצורע אומר על אדם זה: "זוהי שלמות הכול".

וזהו שנמנו במשנה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן⁶¹ בעוה"ז כו' כבוד אב ואם וגמ"ח [וגמילות חסדים] והבאת שלום כו' ותלמוד תורה כנגד כולם והיינו לפי שע"י כ"ז [כל זה] ממשיכים אור א"א בז"א ע"י או"א [אבא ואימא] כנ"ל בענין מ"ה [שם מ"ה] שמו כו'.

וזהו [הטעם לכך] שהמשנה מונה: "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה וכו': כיבוד אב ואם, גמילות חסדים והבאת שלום וכו'; ותלמוד תורה כנגד כולם". הטעם הוא שעל ידי כל אלה ממשיכים את אור אריך אנפין בז"א באמצעות אבא ואמא, כפי שנתבאר לעיל בענין "מה שמו" וכו'.

המשנה מונה כיבוד הורים, גמילות חסדים והבאת שלום כמעשים שפירותיהם נאכלים בעולם הזה, ואומרת שתלמוד תורה שקול כנגד כולם. כל אלה ממשיכים את אור אריך אנפין בז"א באמצעות אבא ואמא, כמו בענין "מה שמו".

ובענין גמילות חסדים יובן ממ"ש במ"א בפי אל עליון גומל חסדים טובים. ועמ"ש ג"כ ע"פ וארשתך לי לעולם⁶² בשם הזהר בפי לעולם ועמ"ש בדי"ה הוי' יחתו מריביו⁶³ איך ע"י המשכה זו מא"א [מאריך אנפין] מתמתקים כל הדינים ועיין בר"ח פ"ב משער האהבה בענין

ענין גמילות החסדים יובן ממה שנתבאר במקום אחר בפירוש "אל עליון גומל חסדים טובים". ועיינו גם במה שנכתב על הפסוק "וארשתך לי לעולם" בשם הזהר, בפירוש "לעולם"; וכן במה שנכתב במאמר המתחיל "הוי' יחתו מריביו", כיצד על ידי המשכה זו מאריך אנפין מתמתקים כל הדינים; ועיינו בראשית חכמה, שער האהבה פרק י"ב, בענין

גמילות חסדים קשורה ל"אל עליון גומל חסדים טובים", כלומר לחסד שמקורו בדרגה העליונה ביותר. המאמרים המצוטטים מסבירים כיצד שפע זה מאריך אנפין ממתיק את כל הדינים, וגם בראשית חכמה, ספר יסוד במוסר ובקבלה, נדון הדבר בשער האהבה.

כי המלך בוטח בה' ובחסד עליון כל ימוט⁶⁴ כו' ועמ"ש בד"ה הנה להבין שרש ענין מתן תורה בפ' יתרו גבי דוד בשתים ולא עלתה לו.⁶⁵ וע' עוד מענין אכילת פירותיהן בעוה"ז באג"ה [באגרת הקודש] בד"ה וילבש צדקה⁶⁶ כשריון.⁶⁷

"כי המלך בוטח בהוי", ובחסד עליון כל ימוט" וכי. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "הנה להבין שורש ענין מתן תורה", בפרשת יתרו, בענין דוד, "בשניים ולא עלתה לו". ועיינו עוד בענין "אכילת פירותיהם בעולם הזה" באגרת הקודש, במאמר המתחיל "וילבש צדקה כשריון".

הפסוק "המלך בוטח בהוי", ובחסד עליון כל ימוט" מדבר על חסד עליון שמייצב את האדם. דברי הגמרא שדוד נכשל בשני דברים והדבר לא נחשב לו, וכן איגרת הקודש על "וילבש צדקה כשריון", מובאים כמקורות נוספים שבהם העניין מוסבר.

ומעתה יובן ענין נעשה אדם⁶⁸ כו' וירדו בדגת כו' כי האדם הוא מבחי' תיקון אשר יש בו השראת אור א"ס וגם התכללות כולם כנ"ל

ומעתה יובן ענין "נעשה אדם" וכי, "וירדו בדגת" וכי: האדם הוא מבחינת תיקון, שבה שורה אור אין סוף, וגם כל המידות כלולות זו בזו, כפי שנתבאר לעיל.

לאחר היציאה מההערה הארוכה, מתבאר כעת הפסוק "נעשה אדם... וירדו". האדם נובע מבחינת תיקון, שבה שורה אור אין סוף וכל המידות כלולות זו בזו.

ולכן יכול האדם דייקא לרדות ולמשול בכולם (ועיי' בזהר ח"ב [חלק ב'] דצ"ד סע"ב [סוף עמוד ב.]. ח"ג [חלק ג'] דמ"ח א').

ולכן דווקא האדם יכול לרדות ולמשול בכולם (ועיינו בזהר, ח"ב, דף צ"ד ע"ב; ח"ג, דף מ"ח ע"א).

מכיוון שבאדם שורה אור אין סוף, שהוא למעלה מכל המידות, וכולן כלולות בו, רק הוא יכול למשול בכל הברואים. המקורות בזהר המצוינים כאן דנים בכך.

(והנה לכן יש ג"כ באדם הבחירה. וכמ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] פ"ה מהלי [מהלכות / מהלכה] תשובה שע"ז נאמר הן האדם היה כאחד ממנו⁶⁹).

(לכן יש גם לאדם בחירה חופשית, כפי שכותב הרמב"ם בפרק ה' מהלכות תשובה, שעל כך נאמר: "הן האדם היה כאחד ממנו").

שורשו של האדם בתיקון מסביר גם את הבחירה החופשית שלו. הרמב"ם מפרש את הפסוק "הן האדם היה כאחד ממנו" כתיאור של כוח ייחודי זה.

כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין⁷⁰ שיהא הוא מעצמו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ וכו' ע"ש.

"כלומר, מין האדם הזה יחיד בעולם, ואין מין שני הדומה לו בענין זה: שהוא יודע מעצמו טוב ורע ועושה כל מה שהוא חפץ וכו'; עיינו שם.

הרמב"ם מסביר את הפסוק: האדם ייחודי בין כל המינים בכך שהוא יודע מעצמו טוב ורע ועושה כל מה שהוא רוצה.

והיינו כמ"ש במ"א שבחיר ה' זו נלקחה מבחיי גבוה מאד שהוא בחיי הממשלה שהמלוכה והממשלה לחי עולמים ע"ד כשעלה ברצונו הפשוט כו' ואין מעכב על ידו ועד"ז הוא בחיי הבחירה שניתן לאדם עד שאין מי שמעכב על ידו

וזהו כפי שמבואר במקום אחר, שבחירה זו נלקחה מבחינה נעלית מאוד, מבחינת הממשלה; שהרי "המלוכה והממשלה לחי העולמים", בדומה ל"כשעלה ברצונו הפשוט" וכו', ואין מי שיעכב בעדו. וכך גם כוח הבחירה שניתן לאדם, שאין מי שיעכב בעדו.

כוח הבחירה נובע מבחינה נעלית מאוד — מממשלתו של ה' עצמו: רצונו "פשוט", והוא מתעורר בחופשיות, בלי דבר שיגביל אותו. בחירת האדם משקפת זאת: אין דבר שיכול לכפות עליו את ידו.

אך לפי שבחינה ומעלה הרמה זו ירדה ונתלכשה למטה בגוף הגשמי ובנה"ב [וכנפש הבהמית] שכלולים מטוב ורע ע"כ יכולה להיות ממשלה זו גם לבחור הרע ח"ו [חס ושלום] ה' ישמרנו וזהו וייצר כו' ויפח באפיו⁷¹ כו' צמצומים רבים עד שירד כח בחירה וממשלה זו למטה.

אך מכיוון שבחינה ומעלה נישאות זו ירדה והתלכשה למטה בגוף הגשמי וכנפש הבהמית, הכוללים טוב ורע, יכולה ממשלה זו לבחור גם ברע, חלילה, ה' ישמרנו. וזוהי [משמעות] "וייצר" וכו', "ויפח באפיו" וכו': צמצומים רבים, עד שכוח הבחירה והממשלה הזה ירד למטה.

מכיוון שכוח נעלה זה ירד והתלבש בגוף גשמי וכנפש הבהמית, שיש בהם טוב ורע, אפשר להשתמש בו גם כדי לבחור ברע. הפסוקים "וייצר... ויפח באפיו" רומזים לצמצומים הרבים שבאמצעותם ירד כוח זה אל האדם.

אבל שרש בחינה זו נלקחה ממקום גבוה מאד ועיין בפרדס שע"ד פ"ט ומה שניתן בחירה וממשלה זו לאדם היינו לפי ששרש בחיי אדם הוא נעלה מאד כנ"ל.

אבל שורשה של בחינה זו נלקח ממקום נעלה מאוד (ועיינו בפרדס, שער ד', פרק ט'). הבחירה והממשלה האלה ניתנו לאדם מפני ששורש בחינת אדם נעלה מאוד, כנוכר לעיל.

אף על פי כן, שורש הבחירה החופשית נותר נעלה מאוד, והיא ניתנה לאדם מפני ששורש אדם נעלה כל כך. הפרדס דן בכך בהרחבה.

ולכן ועתה ישראל מה⁷² ה' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה כו' וכמ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] שם הואיל והרשות בידינו כו'.

ולכן נאמר: "ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" וכו'; וכפי שכותב שם הרמב"ם: "הואיל והרשות בידינו" וכו'.

מכיוון שהבחירה נתונה בידי האדם, התורה יכולה לשאול ממנו: "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" — היראה נתונה לבחירתו. גם הרמב"ם שם מתבסס על כך ש"הרשות בידינו".

ולכן איתא בספרים שהדפק שבאדם מורה על הארת אור א"ס שבתוכו וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בטעמי מצות פ' וירא כי הדפק אחוריים דאבא והחיות שבתוכו הוא אור הא"ס

ולכן נאמר בספרים שהדופק שבאדם מעיד על הארת אור אין סוף שבתוכו; וכפי שכתוב בלקוטי תורה של האריז"ל, בטעמי מצוות, פרשת וירא, שהדופק הוא אחוריים דאבא, והחיות שבתוכו היא אור אין סוף.

בספרי הקבלה נאמר שהדופק מגלה את אור אין סוף שבאדם. לקוטי תורה של האריז"ל מסביר שהדופק נובע מ"אחוריים" דאבא, כלומר מהצד החיצוני של חכמה, ואילו החיות שבתוכו היא אור אין סוף עצמו.

כי התלבשות אור א"ס הוא בחכמה והדפיקו בחי' רצוא ושוב⁷³ והיינו בחי' מטי ולא מטי דחכמה לפי שאור א"ס שורה בחכמה:^{74, 75}

כי אור אין סוף מתלבש בחכמה, והפעימה היא בבחינת רצוא ושוב, כלומר בבחינת מטי ולא מטי שבחכמה, מפני שאור אין סוף שורה בחכמה:

אור אין סוף מתלבש בחכמה, וקצב הפעימה וההפוגה שבדופק הוא בחינת "רצוא ושוב" של חכמה, שבה יש "מטי ולא מטי". מאחר שאור אין סוף שורה בחכמה, הדופק הוא סימן לו.

קטע 4 • 101-13

אכילה, ברכה והמזבח

10 ד ומעתה יובן ג"כ ענין שהאדם ניזון ומקבל חיות מהמאכלים שהם דצ"ח [דומם צומח חי]. וגם הוא מתקן ומעלה אותם עי"ז.

4. מכאן יובן גם עניינו של האדם, הניזון ומקבל חיות מן המאכלים, שהם דומם, צומח וחי; וכן כיצד הוא מתקן ומעלה אותם באמצעות כך.

סעיף 4 מיישם את כל האמור על האכילה. האדם מתקיים מן המזון — הדומם, הצומח והחי — ובה בעת מתקן ומעלה אותו.

דהיינו מפני שהאדם הוא מבחי' תיקון אשר ע"י ההתכללות שורה שם אור הא"ס שלימותא דכולא וכנ"ל דאור א"ס שורה בחכמה.⁷⁶

כלומר, מפני שהאדם הוא מבחינת תיקון, שבה, באמצעות ההתכללות, שורה אור אין סוף, שלימות הכול, וכפי שנתבאר לעיל, שאור אין סוף שורה בחכמה.

הוא יכול לעשות זאת משום ששורשו בתיקון, שבו שורה אור אין סוף באמצעות ההתכללות, ובפרט בחכמה. הפסקה הבאה מסבירה כיצד האור המצוי באדם מזכך את מזונו.

11 ולכן יכול האדם בברכתו שמברך ברוך אתה הוי' להמשיך גילוי אור א"ס בחכמה ובחכמה אתברירו⁷⁷ לברר הדצי"ח [הדומם צומח חי] אשר

ולכן האדם יכול, באמצעות ברכתו — שבה הוא מברך "ברוך אתה הוי'" — להמשיך גילוי של אור אין סוף בחכמה; ובחכמה מתבררים הדברים, כדי לברר את הדומם, הצומח והחי, אשר

כשאדם מברך "ברוך אתה הוי'", הוא ממשיך את אור אין סוף אל החכמה, ועל פי הזוהר, "בחכמה מתבררים הדברים". הדבר מאפשר לו לברר את המזון שהוא אוכל — את המרכיב שמקורו בדומם, בצומח ובחי.

המוצא פי⁷⁸ ה' שבמאכל שרשו מעולם התהו רק שמחמת שבה"כ [שבירת הכלים] נפלו הכלים למטה בבי"ע והאורות נסתלקו למעלה במאציל העליון

"מוצא פי ה'" שבמאכל שורשו בעולם התהו; אלא שמחמת שבירת הכלים נפלו הכלים למטה, לבריאה, ליצירה ולעשיה, ואילו האורות הסתלקו למעלה, אל המאציל העליון.

החיות שבמזון, "מוצא פי ה'", מושרשת בעולם התהו. כשכלי התהו נשברו, הם נפלו לעולמות התחתונים, והאורות הסתלקו למעלה, אל המאציל.

אמנם אחר הבירור וההעלאה של המאכל לבחי' התיקון ע"י הברכה הנה עי"ז מתקרבים לאורות שלהן דתהו שנסתלקו למעלה ומתגלים ומתאחדים בהן האורות דתהו.

אולם לאחר בירור המאכל והעלאתו למדרגת התיקון באמצעות הברכה, מתקרבים בכך אל האורות שלהם בעולם התהו, שהסתלקו למעלה; אורות התהו מתגלים בהם ומתאחדים איתם.

כשהמאכל מתברר ועולה למדרגת התיקון באמצעות הברכה, הכלים שנפלו מתקרבים לאורות התהו שלהם, שהסתלקו למעלה. האורות האלה מתגלים בהם ומתאחדים איתם מחדש.

כמו עדי"מ נפש האדם שמסתלקת מהגוף מחמת מיתה הי"י [השם ישמרנו] וצרורה בצרור החיים ⁷⁹ בגי"ע [בגן עדן] וכשיהיה תחה"מ [תחיית המתים] שיתעלה הגוף תתגלה ותתלבש בו הנשמה שהיתה בגי"ע [בגן עדן] כו' בדומה לכך, על דרך משל, נשמת האדם מסתלקת מן הגוף מחמת המיתה, ה' ישמרנו, והיא צרורה בצרור החיים בגן עדן; וכשתבוא תחיית המתים והגוף יתרומם, הנשמה שהייתה בגן עדן תתגלה ותתלבש בו וכו'.

המשל הוא לנשמה ולגוף: בשעת המיתה הנשמה עוזבת את הגוף ו"צרורה בצרור החיים" בגן עדן; בתחיית המתים הגוף קם, ואותה נשמה מתגלה ומתלבשת בו מחדש.

כמ"כ [כמו כן] הכלים דתהו שמתו ונפלו בבי"ע אחר שנתקנו ונכללו בבחי' התיקון נתגלה ונמשך בהן נשמתן היינו האורות דתהו.

כך גם כלי התהו, שמתו ונפלו לבריאה, ליצירה ולעשיה: לאחר שתוקנו ונכללו במדרגת התיקון, נשמתם — כלומר, אורות התהו — מתגלה בהם ונמשכת לתוכם.

כך גם כלי התהו "מתו" כשנפלו לעולמות התחתונים. לאחר שהם מתוקנים ונכללים בתיקון, "נשמתם" — אורות התהו — חוזרת ומתגלה בהם.

12 ונמצא שעיי"ז ניתוסף ריבוי אור גדול לבחי' תיקון שהוא האדם כי האורות דתהו שנסתלקו ונכללו בעצמות המאציל הם גבוהים הרבה מאורות דתיקון כנ"ל רק שמחמת תגבורת ותוקף האור לא יכלה הכלי להכיל כו'

נמצא שבאמצעות זאת מתווסף אור רב ועצום לבחינת תיקון, שהוא האדם. שהרי האורות דתהו, שהסתלקו ונכללו בעצמות המאציל, גבוהים הרבה מאורות דתיקון, כנ"ל; אלא שמפני עוצמת האור ותוקפו לא יכלה הכלי להכיל אותו וכו'.

הדבר מביא רווח גדול לתיקון, כלומר לאדם: האורות דתהו גבוהים בהרבה מן האורות דתיקון, ורק עוצמתם היא שמנעה מן הכלים להכיל אותם.

אכן אחרי שנתבררו הכלים ונכללו בתיקון שהוא בבחי' ההתכללות אז יחיה עיי"ז האדם דתיקון שנתגלה בו אור שגדול יותר מהאדם דתיקון כו'

אבל לאחר שהכלים יתבררו ויכללו בתיקון, שהוא בבחינת התכללות, יחיה באמצעות זאת האדם דתיקון, בכך שיתגלה בו אור גדול יותר מן האדם דתיקון וכו',

לאחר שהכלים יתבררו ויכללו בתיקון, שבו יש התכללות, האדם דתיקון "יחיה" מהם: יתגלה בו אור גדול יותר משלו.

כניל (שהוא מס"ג [משם ס"ג] שבפנימית א"ק [אדם קדמון] כוי ונמצא נכלל בתיקון ב' המעלות שיהיה אורות גדולים כמו בתהו ואף על פי כן יהיה בבחי' התכללות ע"י הארת אור א"ס שלימותא דכולא כוי מעין בחינת עקודים כוי).

כפי שנתבאר לעיל (שהרי מקורו בס"ג שבפנימיות א"ק וכו'); ונמצא שבתיקון נכללות שתי המעלות: שיהיו בו אורות גדולים כמו בתהו, ואף על פי כן יהיה בבחינת התכללות, על ידי הארת אור אין סוף, שלימותא דכולא וכו', מעין בחינת עקודים וכו').

בתיקון נכללות אפוא שתי המעלות: אורות גדולים כמו בתהו, שמקורם בס"ג שבפנימיות א"ק, ובכל זאת התכללות, באמצעות אור אין סוף, "שלימותא דכולא". הדבר דומה במקצת לעולם העקודים, שבו התקיימו יחד אור גדול ואחדות.

ובזה יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] (ברכות דנ"ה א' ע"פ וידבר אלי זה⁸⁰ השולחן אשר לפני ה' ביחזקאל מ"א כ"ב)

ובכך יובן מאמר חז"ל (ברכות נה ע"א, על הפסוק "וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'" ביחזקאל מא, כב):
הדבר מבאר את דברי הגמרא על פסוק ביחזקאל. יחזקאל מתאר מזבח מעץ, ולאחר מכן מכנה אותו "השולחן אשר לפני ה'".

פתח במזבח וסיים בשולחן⁸¹ כל זמן שבהמ"ק [שבית המקדש] קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו⁸² שולחנו של אדם מכפר עליו.

"פתח במזבח וסיים בשולחן: כל זמן שבית המקדש קיים, מזבח מכפר על ישראל; ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו".

הגמרא מציינת שהפסוק פותח במזבח ומסיים בשולחן: בזמן שבית המקדש היה קיים, המזבח כיפר על ישראל, וכיום שולחנו של אדם מכפר עליו. אדמו"ר הזקן מסביר מה משותף למזבח ולשולחן.

כי הנה ענין הקרבנות הוא העלאת נפש הבהמה ע"י הכהן שהוא חסד דז"א מעולם התיקון וימין מקרבת שהרי ענין הקרבנות הוא העלאת נפש הבהמה על ידי הכהן, שהוא חסד דז"א מעולם התיקון, וימין מקרבת".

הקרבן מעלה את נפש הבהמה באמצעות הכהן, המייצג את חסד דז"א בתיקון. החסד הוא "היד הימנית", ש"מקרב", ולכן הוא מקרב את הבהמה.

ולכן כשמברך ושוחט ומקריב ע"ג [על גבי] המזבח הוא מברר רוח הבהמה שנפלה בשבה"כ [בשבירת הכלים] ומעלה אותה לשרשה שמפני שור שבמרכבה עד שנכללת במלי דאצילות וזה נק' אכילת המזבח.

ולכן, כשהוא מברך, שוחט אותה ומקריב אותה על המזבח, הוא מברר את רוח הבהמה שנפלה בשבירת הכלים ומעלה אותה לשרשה, שמקורו בפני השור שבמרכבה, עד שהיא נכללת במלכות דאצילות; וזה נקרא אכילת המזבח.

הברכה, השחיטה וההקרבה על המזבח מבררות את רוח הבהמה, שנפלה בשבירת הכלים, ומעלות אותה לשרשה ב"פני השור" שבמרכבה, עד שהיא נכללת במלכות דאצילות. לכך קוראים "אכילת המזבח".

מזבח היינו מלי דאצי ועיזי מתגלים האורות דתהו ולכן נהנים המלאכים מהקרבנות בהתגלות האורות דתהו אשר משם שרשן, וז"ש [וזהו שכתוב] בזה"ק [בזהר הקדוש] (פ' פנחס דרמ"א א') ואתהניין מיסודא ועקרא דילהון^{83, 84} וכמובא באג"ה [באגרת הקודש] סד"ה איהו וחיהי.

המזבח הוא מלכות דאצילות. ובאמצעות זאת מתגלים האורות דתהו; ולכן המלאכים נהנים מן הקרבנות, שבהם מתגלים האורות דתהו, שמקורם הוא שורשם. וזהו שכתוב בזהר הקדוש (פרשת פנחס, דף רמא ע"א): "ואתהניין מיסודא ועיקרא דילהון", כפי שמוכח באגרת הקודש, בסוף המאמר הפותח במילים "איהו וחיהי".

המזבח מייצג את מלכות דאצילות, וכשרוח הבהמה עולה אליה מתגלים האורות דתהו. לכן המלאכים, ששורשם בתהו, נהנים מן הקרבנות, כפי שאומר הזהר: "ואתהניין מיסודא ועיקרא דילהון".

וזהו ריח ניחוח להוי⁸⁵ שע"י הריח שהוא העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] מבירור נה"ב [נפש הבהמית] נמשך ניחוח לשון נחית דרגא⁸⁶ והוא המשכה להוי

וזהו [המשמעות של] "ריח ניחוח להוי": באמצעות הריח, שהוא העלאת מ"ן — התעוררות מלמטה — מתוך בירור הנפש הבהמית, נמשך למטה "ניחוח", לשון נחית דרגא, כלומר ירידת מדרגה; וזו המשכה להוי;

את "ריח ניחוח להוי" דורשים בשני שלבים: ה"ריח" עולה, שכן בירור הנפש הבהמית מעלה מ"ן, התעוררות מלמטה; לאחר מכן "ניחוח", הנדרש מלשון "נחית" — ירידה — מביא המשכה מלמעלה, להוי.

דהיינו שנעשה הוי חדשה כי גם בע"ס [בעשר ספירות] דתהו יש שם הוי ונתגלה ונמשך לע"ס [לעשר ספירות] דתיקון לבחי' שם הוי דתיקון.

כלומר, נוצרת הוי חדשה. שהרי גם בעשר הספירות דתהו יש שם הוי, והוא מתגלה ונמשך אל עשר הספירות דתיקון, אל בחינת שם הוי דתיקון.

הוי זו "חדשה" משום שגם בעשר הספירות דתהו יש שם הוי; באמצעות הקרבן מתגלה שם הוי דתהו ונמשך אל שם הוי דתיקון, ובכך הוא מוסיף בו.

13 ולכן המזבח מכפר על האדם שמבחי' תיקון ע"י שממשיך ריח ניחוח להוי כוי. וכמ"כ [וכמו כן] עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו.

ולכן המזבח מכפר על האדם, ששורשו בבחינת תיקון, באמצעות המשכת "ריח ניחוח להוי" כוי. כך גם כיום שולחנו של אדם מכפר עליו,

המזבח מכפר על האדם, ששורשו בתיקון, משום שהוא ממשיך "ריח ניחוח להוי". כיום שולחנו של אדם עושה זאת גם הוא.

ע"י אכילתו בברכה וכוונה שע"י ג"כ מברר הדצי"ח [הדומם צומח חי] ומעלה מ"ן [מ"ן נוקבין] משבה"כ [משבירת הכלים] וממשיך גילוי האורות דתהו.

באמצעות אכילתו בברכה וכוונה, שבכך הוא מברר גם את הדומם, הצומח והחי, מעלה מ"ן משבירת הכלים, וממשיך גילוי של אורות התהו.

אכילה בברכה וכוונה מבררת גם את הדומם, הצומח והחי שבמאכל, מעלה מ"ן מהכלים שנשברו וממשיכה גילוי של אורות התהו.

אך היינו ע"י שמתפלל תחלה להבטל אליו ית' שזהו בחי' אדם דתיקון שמעלתו הוא בחי'

אך הדבר נעשה כאשר הוא מתפלל תחילה כדי להתבטל אליו ית'; זוהי בחינת אדם דתיקון, שמעלתו היא בחינת

הדבר פועל רק כאשר האדם מתפלל תחילה ומניח את עצמו לפני ה', שכן הביטול הוא המאפיין העיקרי של אדם דתיקון.

הביטול אדם בגימטריא מ"ה [שם מ"ה]⁸⁷ ואז נקי השולחן שולחנו של אדם דוגמא שלמעלה בחי' המלי דאצי המבררת הניצוצין נקי שולחן לאדם העליון ז"א דאצילות.

ביטול: אדם בגימטריא מ"ה. ואז נקרא השולחן "שולחנו של אדם", בדומה למה שלמעלה: בחינת מלכות דאצילות, המבררת את הניצוצות, נקראת שולחן לאדם העליון, ז"א דאצילות.

המילה אדם בגימטריא מ"ה, ו"מה" היא מילה המבטאת ביטול. אז נעשה השולחן "שולחנו של אדם", כשם שלמעלה מלכות דאצילות, המבררת את הניצוצות, היא ה"שולחן" של אדם העליון, ז"א.

ולכן ע"י מכפר עליו כמו המזבח כו' (ועיין בזהר פ' תרומה דף קנ"ג סע"ב [סוף עמוד ב] ודף קל"ג ע"א. ועיין ברע"מ [ברע"א מהימנא] פ' עקב דרע"א סע"ב [סוף עמוד ב]⁸⁸ מענין זה השולחן ועמ"ש בפ' נשא בד"ה כה תברכו⁸⁹ כו').

ולכן בדרך זו הוא מכפר עליו כמו המזבח וכו'. (ועיין בזהר, Parshas Terumah, דף 153, סוף ע"ב, ודף 133a; ועיין ברע"מ, Parshas Ekev, דף 271, סוף ע"ב, בענין "זה השולחן"; ועיין במה שנכתב ב-Parshas Naso, במאמר המתחיל "כה תברכו" וכו').

משום כך שולחנו של אדם מכפר עליו כפי שהמזבח כיפר. בזהר, ברע"מ ובמאמר "כה תברכו" נדון הענין בהרחבה.

קטע 5 • 14-17

הכבשים היומיים

14 ועתה נבוא לענין תנופת הלחם ע"ג [על גבין] שתי הכבשים. רק מתחלה נקדים ענין השתי כבשים התמידין שבכל יום.

כעת נעבור לענין הנפת הלחם על גבי שני הכבשים. תחילה נקדים ונבאר את ענינם של שני כבשי התמיד, המוקרבים בכל יום.

כעת המאמר עובר לנושא שלו: הנפת שתי הלחם על גבי שני הכבשים בחג השבועות. תחילה הוא מבאר את ענינם של שני כבשי קרבן התמיד, המוקרבים בכל יום.

דאיתא בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער⁹⁰ ה' פ"ג [פרק ג'] בענין עולת התמיד שכל עולה הוא בחי' לאה שהיא עליונה ושם הדינים הקשים כולם ולכן בא עולת התמיד כנגדה למתק דינה.

כפי שנאמר בפרי עץ חיים, Sha'ar 5, פרק 3, בענין עולת התמיד: כל עולה היא בחינת לאה, שהיא העליונה, ושם נמצאים כל הדינים הקשים; לכן עולת התמיד באה כנגדה כדי להמתיק את דינה.

פרי עץ חיים מלמד שכל עולה מקבילה ללאה, הגבוהה מבין שתי הפרצופים הנקביים, שבה נמצאים כל הדינים הקשים; עולת התמיד מוקרבת כדי "להמתיק" את דינה. הפסקאות הבאות מבארות זאת.

15 ועיין בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ צו שהקשה שהרי עיקר זיווג של שחרית הוא דיעקב ורחל. ופ"י שמ"מ צריך ג"כ מיתוק לדיני לאה כו' ע"ש.

ועיינו ברמ"ז בתחילת פרשת צו, שמקשה: הרי עיקר הזיווג של שחרית הוא של יעקב ורחל! והוא מסביר שלמרות זאת דרושה גם המתקה של הדינים של לאה וכו'; עיינו שם.

הרמ"ז (רבי משה זכות) מקשה על דברי האריז"ל: עיקר הזיווג שבתפילת שחרית הוא של יעקב ורחל, ואם כן מדוע קרבן התמיד של שחרית קשור ללאה? תשובתו היא שגם הדינים של לאה זקוקים להמתקה.

וביאור ענין דזיווג יעקב ורחל ולאה ושע"ז באו השני תמידין להמתיק הדינים כו'. כי הנה כתיב כרחל לפני גוזזיה⁹¹ נאלמה ורחל היינו כבש והוא בחי' מלי' שנמשלה לרחל.

וביאור ענין דזיווג יעקב עם רחל ועם לאה, ושמשום כך באים שני התמידים להמתיק את הדינים וכו': נאמר "כמו רחל לפני גוזזיה נאלמה"; ורחל היא כבשה, והיא בחינת מלכות, שנמשלה לרחל.

כדי להסביר את הזיווגים של יעקב עם רחל ועם לאה, אדמו"ר הזקן פותח בדימוי של ישעיהו על רחל, כלומר כבשה, הנאלמת לפני גוזזיה. רחל היא כבשה, בעל החיים של קרבן התמיד, והיא מסמלת את מלכות, שנמשלה לכבשה.

לפי שמצינו שיש ברחל טבע ההכנעה יותר מכל הבהמות. וגם לכל רואה מעירה רחמים עליה וקולה קול המעורר רחמנות.⁹²

שכן אנו מוצאים שלרחל יש טבע של הכנעה יותר מלכל בעלי החיים. גם אצל כל מי שרואה אותה היא מעוררת רחמים עליה, וקולה הוא קול המעורר רחמים.

הכבשה היא הכנועה ביותר מבעלי החיים. כל מי שרואה אותה חש כלפיה רחמים, וקול פעייתה מעורר רחמים.

וגם שמנחת א"ע [את עצמו] לגזוז ולא תשמיע קולה משא"כ כל הבהמות לא ישקוטו ולא ינוחו כשיבואו לגזוזם

היא גם מניחה לגזוז אותה ואינה משמיעה את קולה, שלא כמו בעלי החיים האחרים, שאינם שותקים ואינם נחים כשבאים לגזוז אותם.

היא מניחה לגזוז אותה בלי להשמיע קול, ואילו בעלי חיים אחרים נאבקים וזועקים כשגוזזים אותם.

(וכ"ז היא בחי' ההכנעה וביטול בחי' ונפשי כעפר לכל⁹³ תהיה⁹⁴ כמ"ש במ"א בדי"ה אם לא תדעי לך).^{95.96}

(וכל זה הוא בחינת הכנעה וביטול, בחינת "ונפשי כעפר לכל תהיה", כפי שנתבאר במקום אחר, במאמר המתחיל "אם לא תדעי לך").

כל אלה הם מידת ההכנעה והביטול המתבטאת בתפילה "ונפשי כעפר לכל תהיה". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "אם לא תדעי לך", שבו מוסבר גם כן הקשר בין רחל לבין פסוק זה.

והדוגמא בזה בשכינה אשר יורדת להשפיע לבי"ע ומחיה גם את החיצונים וסובלת זה ויניקתם מהשערות וזהו ענין לפני גוזזיה נאלמה וכמ"ש ע"פ אלה מסעי בניי [בני ישראל]^{97.98} כו'.

והדוגמא לכך היא בשכינה, שיורדת להשפיע לבי"ע ומחיה גם את החיצונים, וסובלת זאת, והם יונקים מן השערות; וזהו ענין "לפני גוזזיה נאלמה", וכפי שנתבאר על הפסוק "אלה מסעי בני ישראל" וכו'.

השכינה נוהגת ככבשה: היא יורדת להחיות את העולמות התחתונים, ואפילו את הכוחות החיצוניים המתנגדים לקדושה, ונושאת בדממה את יניקתם מן "השערות" שלה — השפע החיצוני ביותר שלה. זהו פירוש "לפני גוזזיה נאלמה".

וכדי להמתיק הדינים דתריין נוקבין לאה ורחל שבהם נאחזים החיצונים נאמר את הכבש אחד תעשה בבקר⁹⁹ תעשה לשון תיקון

וכדי להמתיק את הדינים של שתי הנוקבין, לאה ורחל, שבהם נאחזים החיצונים, נאמר: "את הכבש אחד תעשה בבקר"; "תעשה" הוא לשון תיקון,

רחל ולאה הן שתי התצורות הנקביות, הנוקבין, והחיצונים נאחזים בשתיהן. כדי להמתיק את הדינים שלהן אומרת התורה: "את הכבש אחד תעשה בבקר", וכאן "תעשה" פירושו "תתקן".

כמו ועשתה את צפרניה¹⁰⁰ ותיקון זה היינו ע"י עולת התמיד שמקריבין הכבש הגשמי ששרשה מעולם התהו ע"ג [על גבי] המזבח

כמו בפסוק "ועשתה את צפרניה". ותיקון זה נעשה באמצעות עולת התמיד, שבה מקריבים על המזבח את הכבש הגשמי, ששורשו מעולם התהו.

אותו פועל מופיע גם בפסוק על אישה שבויה ש"ועשתה" את ציפורניה — כלומר, גוזזת אותן ומסדרת אותן. התיקון נעשה באמצעות עולת התמיד: מקריבים על המזבח כבש גשמי ששורשו בתהו.

ובזה מעלים מ"ן [מ"ן נוקבין] מהרפ"ח ניצוצין ועי"ז יורד ונמשך מלמעלה מ"ד [מ"ן דוכרין] והוא ענין אש שלמעלה ארי' [אריה] דאכיל קרבנין ארי' [אריה] אותיות ראי' [ראיה] שהוא הארת שם מ"ה [שם מ"ה] מחכמה המברר המ"ן [המ"ן נוקבין] ועי"ז נמתקים הגבורות דנוק' [דנוקבא].¹⁰¹

ובכך מעלים מ"ן, מים נוקבין, מתוך רפ"ח הניצוצות, ובעקבות זאת יורדים ונמשכים מלמעלה מ"ד, מים דוכרין. זהו ענינו של האש שלמעלה, "אריה דאכיל קרבנין" — אריה מורכב מאותיות ראייה, והיא הארה של שם מ"ה מחכמה, המבררת את המ"ן; ועל ידי כך נמתקות הגבורות של נוקבא.

הקרבן מעלה מ"ן, כלומר אתערוותא דלתתא, מתוך רפ"ח הניצוצות שנפלו, ובתגובה יורדים מ"ד — ההמשכה מלמעלה. זהו האש השמימית בדמות אריה ש"אכל את הקרבנות": אריה מורכב מאותן אותיות כמו ראייה, והיא האור של מ"ה מחכמה, המברר את הניצוצות וממתיק את הגבורות של נוקבא.

16 וזהו ענין זיווג יעקב ורחל. וכן הזיווג דלאה כי לכל נוקבא צריך המתקה לבוא מדכורא והיינו בחי' יעקב ז"א דאצי'.

וזהו ענין הזיווג של יעקב ורחל, וכן של יעקב ולאה: כל נוקבא זקוקה להמתקה שמקורה בדכורא, כלומר בבחינת יעקב, ז"א דאצילות.

הקרבנות היומיים גורמים לזיווג של יעקב עם רחל ועם לאה. כל בחינה נשית זקוקה להמתקה שמקורה בבחינה הזכרית — כאן, יעקב, שהוא ז"א דאצילות.

והענין כי רחל הוא אותיות הדבור ולאה היא אותיות המחשבה ולכן שניהם נק' נוקבא כי אותיות הוא הבחינה אחרונה רק נגד רחל שהוא דבור עלמא דאתגליא נק' לאה שהיא מחשבה עלמא דאתכסא

הענין הוא שרחל היא אותיות הדיבור, ולאה היא אותיות המחשבה. לכן שתיהן נקראות נוקבא, שכן האותיות הן הבחינה האחרונה; אלא שלעומת רחל, שהיא דיבור — עלמא דאתגליא, העולם הגלוי — נקראת לאה, שהיא מחשבה, עלמא דאתכסא, העולם הנסתר;

רחל היא אותיות הדיבור ולאה היא אותיות המחשבה. שתיהן נקראות נוקבא, בחינה נשית, מפני שהאותיות הן הבחינה האחרונה, המקבלת; הדיבור הוא "העולם הגלוי" והמחשבה היא "העולם הנסתר".

אבל מ"מ גם המחשבה הוא בחי' אותיות כו' והנה התחלקות הקול וההבל במבטא בה' מוצאות הפה הוא ע"י ה"ג [חמש גבורות] מנצפ"ך¹⁰² שמחלקות הקול וההבל לחלקים כו'

אך אף על פי כן, גם המחשבה היא בחינת אותיות וכו'. והנה, חלוקת הקול וההבל בהגייה, בחמשת מוצאות הפה, נעשית באמצעות חמש הגבורות מנצפ"ך, המחלקות את הקול וההבל לחלקים וכו'.

גם המחשבה מורכבת מאותיות. הדיבור מתחלק לצלילים נבדלים באמצעות חמשת מוצאות הפה, וחלוקה זו נובעת מחמש הגבורות, המיוצגות בחמש אותיות מנצפ"ך.

וזהו שבנין הנוק' [הנוקבא] אותיות הוא מהגבורות¹⁰³ וכן הוא ג"כ באותיות המחשבה שהם באים ג"כ בהתחלקות

וזהו שמבנה הנוקבא, האותיות, נוצר מן הגבורות. וכך גם אותיות המחשבה באות בחלוקה,

מכאן שמבנה הנוקבא — האותיות — נבנה באמצעות הגבורות, כוחות החלוקה וההגבלה. גם אותיות המחשבה מתחלקות באותו אופן.

כמו אותיות הדבור ע"י ה"ג [חמש גבורות] מנצפ"ך דאימא כו' (ועמ"ש ע"פ וגבורתך ידברו¹⁰⁴ להודיע לבני האדם גבורותיו¹⁰⁵ כו' ובד"ה אד' שפתי תפתח)^{106, 107}

כמו אותיות הדיבור באמצעות חמש הגבורות מנצפ"ך של אימא וכו'. (ועיינו כמה שנכתב על הפסוק "וגבורתך ידברו להודיע לבני האדם גבורותיו" וכו', ובמאמר הפותח במילים "ה', פתח את שפתי".)

במחשבה, החלוקה נעשית באמצעות חמש הגבורות של אימא, בינה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמריו על "וגבורתך ידברו" ועל "ה', פתח את שפתי", הקושרים את הדיבור לגבורות.

והנה ע"י השתלשלות הגבורות נמשך יניקת החיצונים שהם הדינים הקשים ויניקתם מפסולת גבורות דקדושה (ועמ"ש מענין זה בד"ה ויקחו אליך פרה^{108, 109} בפי חקת).

והנה, באמצעות השתלשלות הגבורות נמשכת יניקה לכוחות החיצוניים, שהם הדינים הקשים; יניקתם היא מפסולת הגבורות שבקדושה. (ועיינו כמה שנכתב בעניין זה במאמר הפותח במילים "ויקחו אליך פרה", בפרשת חוקת.)

כשהגבורות משתלשלות מדרגה לדרגה, הכוחות החיצוניים — הדינים הקשים — יונקים מהן, מפסולת הגבורות שבקדושה. מאמר פרה אדומה דן בכך בהרחבה.

אך ע"י יעקב ש הוא בחי' אז יבקע כשחר אורך¹¹⁰ המשכת אור א"ס השורה בחכמה עילאה ומלמעלה מעלה כו'

אך באמצעות יעקב, שהוא בחינת "אז יבקע כשחר אורך", נמשכת אור אין סוף השורה בחכמה עילאה, ומלמעלה מעלה כו' —

יעקב קשור לפסוק "אז יבקע כשחר אורך"; המילה "יבקע" מורכבת מאותן אותיות כמו "יעקב". הוא ממשיך את אור אין סוף השורה בחכמה עילאה, ומדרגות גבוהות עוד יותר.

עיינו נמתקים הדינים והגבורות ולא יהיה בחי' גוזזיה להפריד השערות והאותיות ביש ודבר ונפרד כו' והיינו עיי התגלות הביטול מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] כו'.

על ידי כך נמתקים הדינים והגבורות, ולא תהיה בחינת "גוזזיה", המפרידה את השערות ואת האותיות והופכת אותן ליש, לדבר נפרד וכו'. הדבר נעשה באמצעות גילוי הביטול מבחינת חכמה עילאה וכו'.

אור זה ממתיק את הדינים והגבורות, כך שאין "גוזזים" המנתקים את השערות ואת האותיות ממקורן והופכים אותן לדבר נפרד. הדבר נעשה באמצעות גילוי הביטול שבחכמה עילאה.

17 וזהו דאיתא במ"ח את הכבש אחד¹¹¹ יעקב תעשה בבקר כו' כי יעקב הוא הממשיך בחי' כבש ממקורו ושורשו

וזהו שנאמר ב"משנת חסידים": "את הכבש אחד, יעקב, תעשה בבוקר" וכו'; שכן יעקב הוא שממשיך את בחינת הכבש ממקורה ומשורשה,

"משנת חסידים", ספר קבלי (כך נקראת כאן ראשי התיבות מ"ח), משלבת את יעקב בפסוק העוסק בקרבן התמיד: "את הכבש אחד, יעקב, תעשה בבוקר". יעקב הוא שממשיך את בחינת "כבש" ממקורה ומשורשה.

וכמו שיבוא בסמוך בענין והכשבים הפריד יעקב¹¹² שממשיך מבחינת כתר וחכמה בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דז"א וזהו ענין כבש.

כפי שיתבאר בהמשך בעניין "והכשבים הפריד יעקב": הוא ממשיך מבחינת כתר וחכמה אל חסד, גבורה ותפארת של ז"א; וזהו ענינו של הכבש.

כפי שיתבאר בקטע הבא, באמצעות "והכשבים הפריד יעקב" יעקב ממשיך אור מכתר וחכמה אל חסד, גבורה ותפארת של ז"א. המשכה זו היא ענינו של הכבש.

ולכן עיי המשכה זו שממשיך גילוי זה באותיות המחשבה ודבור מתמתקין הדינים הקשים הנאחזים בצירופי האותיות בין צירוף לצירוף כו'

ולכן, באמצעות המשכה זו, שבה הוא ממשיך את הגילוי הזה אל אותיות המחשבה והדיבור, נמתקים הדינים הקשים הנאחזים בצירופי האותיות, בין צירוף אחד למשנהו וכו'.

כאשר גילוי זה נמשך אל אותיות המחשבה והדיבור, נמתקים הדינים הקשים הנאחזים בצירופי האותיות, במרווחים שבין צירוף אחד למשנהו.

(ועמ"ש מענין זה בפי פנחס ע"פ את הכבש אחד¹¹³ כו'. ועוד נתי' [נתבאר] מענין יעקב אז יבקע בד"ה להבין ענין משמח חתן וכלה בפי צו.¹¹⁴

(ועיינו במה שנכתב בעניין זה בפרשת פינחס, על הפסוק "את הכבש אחד" וכו'. עוד נתבאר עניינו של יעקב, "אז יבקע", במאמר הפותח במילים "להבין ענין משמח חתן וכלה", בפרשת צו.

אדמו"ר הזקן מפנה למקומות שבהם נדון עניין זה: מאמרו על "את הכבש אחד" בפרשת פינחס, ומאמרו על "משמח חתן וכלה", שבו יעקב ורחל הם החתן והכלה.

ועמ"ש עוד מענין להמתיק דיני לאה בביאור ע"פ באתי לגני^{115, 116} כו'. וברכות נזי' [נזכר] מענין את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני כו' בפי ויחי פצ"ט גבי בבקר יאכל עד.¹¹⁷

ועיינו עוד בעניין המתקת דיני לאה בביאור על הפסוק "באתי לגני" וכו'. ובמדרש רבה נזכר עניין "את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני" וכו' בפרשת ויחי, פרק צ"ט, על הפסוק "בבוקר יאכל עד";

הביאור על "באתי לגני" עוסק בהמתקת דיני לאה. מדרש רבה מזכיר את כבשי הבוקר והערב בהקשר לברכת בנימין: "בבוקר יאכל עד".

נשא פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] רס"א ד'. שה"ש [שיר השירים] רבה ס"פ לסוסתי¹¹⁸ באסתר בפסוק גם ושתי.^{119, 120} זח"א [זהר חלק א] קל"ג א'. דרכ"ט ב'. דרמ"ד א' ח"ג [חלק ג'] דרמ"ב א'. דרכ"ו ב' ברע"מ [ברעיא מהימנא]. ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' קדושים בד"ה אזהרת שעטנז.

נשא, פרק י"ד, דף רס"א ע"ד; שה"ש רבה, בסוף הקטע על "לסוסתי"; באסתר, על הפסוק "גם ושתי"; וזהר חלק א', דף קל"ג ע"א; דף רכ"ט ע"ב; דף רמ"ד ע"א; חלק ג', דף רמ"ב ע"א; דף רכ"ו ע"ב, ברעיא מהימנא. ועיינו בלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת קדושים, במאמר הפותח במילים "אזהרת שעטנז".

נמנים כאן מקומות נוספים במדרש ובזהר העוסקים בשני כבשי התמיד. גם לקוטי תורה של האריז"ל דן בהם במאמרו על איסור שעטנז.

והובא במק"מ [במקדש מלך] פ' קדושים בדף פ"ו ע"ב איך שע"י קרבן הכבשים מעוררים מדעת עליון דמזלא דאריך המזווג או"א [אבא ואימא] ומשם ניתוסף כח לזעיר ואז מזדווג עם המל'. וזהו ענין וישע ה' אל הבל¹²¹ ואל מנחתו כו':

והובא במקדש מלך, פרשת קדושים, בדף פ"ו ע"ב, כיצד באמצעות הקרבת הכבשים מעוררים מדעת העליון של מזלא דאריך, המזדווג עם אבא ואמא; ומשם מתווסף כוח לז"א, ואז הוא מזדווג עם מלכות. וזהו ענין "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו" וכו':

המקדש מלך, פירוש על הזהר, מסביר שהקרבת הכבשים מעוררת את דעת העליון של מזלא דאריך אנפין, המזדווג עם אבא ואמא; משם ז"א מקבל כוח נוסף ומזדווג עם מלכות. משום כך ה' "וישע אל הבל ואל מנחתו", שכן הבל הביא מבכורות צאנו.

קטע 6 • 181-25

כשב וכשב

18 ה וזהו ענין והכשבים הפריד יעקב.¹²² והנה כמעט בכל מקום בתורה נאמר כשב¹²³ בי"ת קודם לשי"ן וכאן נאמר כשבים השי"ן קודם לבי"ת וכן נזכר עוד שם בפי' ויצא גבי צאן לבן.

5. וזהו פירוש "והכשבים הפריד יעקב". והנה, כמעט בכל מקום בתורה נאמר "כשב", כשהבי"ת קודמת לשי"ן; אבל כאן נאמר "כשבים", כשהשי"ן קודמת לבי"ת. כך נאמר שוב שם, בפרשת ויצא, בעניין צאנו של לבן.

סעיף 5 מבאר את הפסוק "והכשבים הפריד יעקב". במקומות אחרים בתורה נכתבת המילה "כשב" כמעט תמיד, כשהבי"ת קודמת לשי"ן; בסיפור על יעקב וצאנו של לבן היא נכתבת "כשבים", כשהשי"ן קודמת לבי"ת, ולשינוי בסדר האותיות יש משמעות.

19 והענין יובן בהקדי' [בהקדים] מ"ש דאו"א [דאבא ואימא] מלבישים לזרועות דא"א וכמ"ש ג"כ בפע"ח [בפרי עץ חיים] בפ"י עבדים היינו לפרעה¹²⁴ ויוציאנו ה' אלקינו או"א [אבא ואימא] שהלבישו לזרועות דאריך וכמ"ש במ"א.

העניין יובן בהקדמת הכתוב, שאבא ואמא מלבישים את הזרועות של אריך אנפין; וכך נאמר גם בפרי עץ חיים, בפירוש הפסוק "עבדים היינו לפרעה, והו"י אלקינו הוציאנו": אבא ואמא הם שהלבישו את הזרועות של אריך, וכפי שמתבאר במקום אחר.

הרקע הוא שאבא ואמא — חכמה וכינה של אצילות — "מלבישים את הזרועות" של אריך אנפין, כלומר את החסד והגבורה שלו. פרי עץ חיים מפרש לאור זאת את הפסוק "עבדים היינו לפרעה, והו"י אלקינו הוציאנו": אבא ואמא הלבישו את הזרועות של אריך.

ואיתא ג"כ בע"ח [בעץ חיים] דאו"א [דאבא ואימא] יונקים ממזלות דא"א אבא יונק ממזל השמיני ואימא ממזל הי"ג.

וכן נאמר בעץ חיים שאבא ואמא יונקים מן המזלות של אריך אנפין: אבא יונק מן המזל השמיני, ואמא מן המזל השלושה-עשר.

עץ חיים מוסיף קשר נוסף: אבא ואמא יונקים גם מן המזלות של אריך אנפין, שהם שערות הזקן שלו; אבא יונק מן המזל השמיני ואמא מן המזל השלושה-עשר.

20 ומזלות הם בחי' שערות לבד. והענין כי לשון יניקה הוא כמו עדי"מ הולד שיונק משדי אמו והמזלות הם בחינת שערות בלבד. העניין הוא שהמונח "יניקה" דומה, למשל, לתינוק היונק משדי אמו: המזלות הם רק "שערות" — ערוץ דק וחיצוני של אור. המונח "יניקה" מוסבר באמצעות המשל של תינוק היונק מאמו.

הנה עצם מציאות הולד הוא כבר נתהווה מבטן אמו ומה שיונק משדי אמו הוא פועל הגדלה וריבוי באברי הולד.

עצם קיומו של התינוק כבר נוצר ברחם אמו, והיניקה משדי אמו מביאה לגדילה ולהתרבות באיברי התינוק.

התינוק כבר קיים, לאחר שנולד מרחם אמו; היניקה אינה יוצרת אותו, אלא מביאה לגדילת איבריו.

כמ"כ [כמו כן] פי' וענין אבא יונק ממזל השמיני היינו אחרי שכבר נאצל אבא מאור המאציל אך להיו [להיות] הגדלה וריבוי באור אבא הוא ע"י שיונק ממזל השמיני.

כך גם פירושו וענינו של "אבא יונק מהמזל השמיני": לאחר שאבא כבר נאצל מאורו של המאציל, הגדילה והריבוי באורו של אבא באים מכך שהוא יונק מהמזל השמיני.

כך גם אבא כבר קיים, לאחר שנאצל מאורו של המאציל; היניקה מהמזל השמיני מביאה לגדילה ולהתרבות של אורו.

21 וההגדלה הוא להיות בבחי' פרצוף ומוחין דגדלות ואזי יוכל להשפיע למטה להיות נה"י [נצח הוד יסוד]

שלו מוחין לז"א ומז"א לנוק' [לנוקבא] חכמה תתאה מלי' דאצילות להחיות בי"ע

וההתגדלות היא להגיע למצב של פרצוף ושל מוחין דגדלות, ואז הוא יכול להשפיע למטה: נה"י שלו נעשים מוחין לז"א, ומז"א לנוקבא — חכמה תתאה, מלכות דאצילות — כדי להחיות את בי"ע.

"ההתגדלות" של אבא פירושה שהוא נעשה פרצוף שלם ובעל מוחין דגדלות. רק אז הוא יכול להשפיע: הספירות התחתונות שלו, נצח, הוד ויסוד, נעשות המוחין של ז"א, והוא מעביר אותם לנוקבא, "חכמה תתאה", מלכות דאצילות, שהיא מקור החיות של העולמות התחתונים.

ואם לא היה בו ההגדלה זו בבחי' פרצוף ומוחין דגדלות לא היה יכול להשפיע למטה בירידות המדרגות

ואילו לא הייתה בו התגדלות זו, למצב של פרצוף ושל מוחין דגדלות, הוא לא היה יכול להשפיע למטה דרך ירידות המדרגות;

בלי התגדלות זו לא היה אבא יכול להעביר את אורו למטה, דרך המדרגות היורדות.

רק אחרי שיונק ממזל השמיני אשר הוא בא מחכמה סתימאה כמ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] דרצ"ב א' ומשם נתגדל אור אבא

אלא רק לאחר שהוא יונק מהמזל השמיני, הבא מחכמה סתימאה, כפי שנאמר באדר"ז, דף רצ"ב ע"א, ומשם גדל אור אבא —

ההתגדלות באה מהמזל השמיני של אריך אנפין, שכפי שמלמדת האידרא זוטא, מקורו בחכמה סתימאה, החכמה הנעלמת, שהיא החכמה העליונה שבכתר. משם גדל אור אבא.

אזי יכול להשפיע למטה וכנודע דדוקא מי שהוא גדול בחכמה יותר הוא שיכול להסביר השכל אף לאחרים והיינו מחמת כי דבר הגבוה יותר יוכל להשפיל ולירד למטה יותר

אז הוא יכול להשפיע למטה. כידוע, דווקא מי שגדול יותר בחכמה יכול להסביר את העניין גם לאחרים; הסיבה לכך היא שככל שדבר גבוה יותר, כך הוא יכול להתכופף ולרדת נמוך יותר.

רק אז אבא יכול להשפיע למדרגות שמתחתיו. כידוע, ככל שחכמתו של אדם גדולה יותר, כך הוא יכול להסביר אותה טוב יותר לאחרים, מפני שככל שדבר גבוה יותר, כך הוא יכול להגיע נמוך יותר.

ולכן אחר שיונק אבא ממזל הנמשך מח"ס [מחכמה סתימאה] שהוא בחי' גבוה מאד אזי יכול להשפיע למטה.

ולכן, לאחר שאבא יונק מהמזל הנמשך מחכמה סתימאה, שהיא בחינה גבוהה מאוד, הוא יכול להשפיע למטה.

מכיוון שהמזל נמשך ממדרגה גבוהה כל כך — החכמה הנעלמת — מקבל אבא את הכוח להשפיע למטה.

אבל מקודם לזה אף שאו"א [שאבא ואימא] מלבישים לזרועות דא"א שהם חג"ת [חסד גבורה תפארת] שבכתר עדיין לא היה בהם הגדלה זו ולא יכלו להשפיע למטה המוחין לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] כו'

אבל לפני כן, אף שאבא ואמא מלבישים את זרועותיו של אריך אנפין, שהן חסד, גבורה ותפארת שבכתר, עדיין לא הייתה בהם התגדלות זו, והם לא יכלו להשפיע את המוחין למטה לז"א ולנוקבא וכו';

הלבשת ה"זרועות" של אריך אנפין בידי אבא ואמא — חסד, גבורה ותפארת שבכתר — לא הקנתה להם כשלעצמה את ההתגדלות הזאת, או את הכוח להוריד את המוחין לז"א ולנוקבא.

כ"א הגדלה זו נעשה אחר שמקבל מח"ס [מחכמה סתימאה] שהוא למעלה הרבה מבחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] שבכתר. (ועמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי¹²⁵ הנ"ל גבי פ"י אל עליון גומל חסדים טובים כו').

אלא התגדלות זו נעשית רק לאחר שהוא מקבל מחכמה סתימאה, שהיא למעלה בהרבה מבחינת חסד, גבורה ותפארת שבכתר. (ועיין במה שנכתב בביאור על הפסוק "אלה מסעי" הנזכר לעיל, בעניין פירוש "אל עליון גומל חסדים טובים" וכו').

ההתגדלות באה רק מהחכמה הנעלמת, הגבוהה בהרבה מהמדות שבכתר. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על "אלה מסעי", שבו הוא מסביר את "אל עליון גומל חסדים טובים".

ועמ"ש ע"פ לך לך^{126, 127} כי אב רם ח"ע [חכמה עילאה] ושיומשך וירד להשפיע למטה זהו ע"י שנמשך בו מאור הכתר כו' ע"ש. ועמ"ש בביאור ע"פ משה ידבר^{128, 129} בענין תלת עלמין¹³⁰ דנפיק מתקונא קדמאה).

ועיין במה שנכתב על הפסוק "לך לך": שאב"רם, "אב נעלה", הוא חכמה עילאה, והמשכנה וירידתה להשפיע למטה נעשות באמצעות המשכת אור הכתר לתוכה וכו'; עיין שם. ועיין במה שנכתב בביאור על הפסוק "משה ידבר", בעניין שלושת העולמות היוצאים מתיקון הראשון.)

במאמרו על "לך לך" הוא מסביר שאב"רם — אב"רם, "אב נעלה" — הוא החכמה העליונה, והמשכנה וירידתה להשפיע למטה נעשות באמצעות אור הכתר הנמשך לתוכה. עוד הוא מפנה לביאורו על "משה ידבר", בעניין "שלושת העולמות" היוצאים מהתיקון הראשון של זקן אריך אנפין.

והנה עכ"ז [עם כל זה] היניקה ממזלות עם היות שנמשכת ממקום גבוה מח"ס [מחכמה סתימאה] עכ"ז [עם כל זה] נמשך בבחי' ודרך השפעה חיצונית.

אמנם, אף על פי כן, ההשפעה המקיימת מהמזלות, אף שהיא נמשכת ממקום גבוה — מחכמה סתימאה — נמשכת בכל זאת באופן ובדרך של השפעה חיצונית.

ובכל זאת, ההשפעה המקיימת מהמזלות, אף שהיא באה ממקום גבוה כחכמה הסתומה, נמשכת בדרך חיצונית.

משא"כ מה שאו"א [שאבא ואימא] מלבישים לחו"ג [לחסד וגבורה] דא"א הוא בא בהם בבחי' פנימית כי ההלבשה שמלבישי זה לזה היא קירוב ותפיסא בעצם ומהות המלוכש בו.¹³¹

לעומת זאת, כאשר אבא ואמא מלבישים את החסד והגבורה של אריך אנפין, הדבר נכנס בהם באופן פנימי; שכן ההלבשה, שבה אחד מלביש את זולתו, היא התקרבות ואחיזה בעצם ובמהות של הדבר המלוכש בו.

ההלבשה שונה: כאשר אבא ואמא מלבישים את החסד והגבורה של אריך אנפין, האור נכנס בהם באופן פנימי. להלביש דבר פירושו להתקרב אליו ולאחוז בעצם מהותו.

22 וכמו עד"מ התלבשות השכל במדות שמהות השכל ממש נתפס ומתלבש בהמדה והיו לאחדים כמ"כ

[כמו כן] מה שאו"א [שאבא ואימא] מלבישי [מלבישים] לחו"ג [לחסד וגבורה] דא"א הלבשה זו הוא עד"מ התלבשות הרצון בהשכל שהוא ג"כ מתאחד עם השכל

כמו, למשל, כאשר השכל מתלבש במדות: עצם מהותו של השכל נתפסת ומתלבשת במדה, והם נעשים לאחד. כך גם התלבשותם של אבא ואמא בחסד ובגבורה של אריך אנפין: התלבשות זו דומה, למשל, להתלבשות הרצון בשכל, שגם הוא מתאחד עם השכל;

ההתלבשות דומה לשכל המתלבש ברגשות: השכל עצמו נכנס לתוך הרגש, והשניים נעשים לאחד. התלבשותם של אבא ואמא בחסד ובגבורה של אריך אנפין דומה להתלבשות רצונו של אדם בשכלו, שגם היא מתאחדת עמו.

כמו עדי"מ שמחמת רצונו לא יזו דבר נתהווה אצלו שכל וטעם לאותו הדבר וכמ"ש וירח ה' את ריח¹³² הניחוח ויאמר כו' לא אוסף עוד כו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו.

כמו, למשל, שכאשר אדם רוצה בדבר מסוים, נוצרת אצלו סברה שכלית לטובת אותו הדבר. וכך נאמר: "וה' הריח את ריח הניחוח, ואמר" וגו', "לא אוסף עוד" וגו', "כי יצר לב האדם רע מנעוריו".

כאשר אדם רוצה בדבר מה, שכלו מעלה נימוקים לטובתו. כך גם ה', לאחר שהריח את קרבנו של נח, החליט שלא לקלל עוד את הארץ, "כי יצר לב האדם רע מנעוריו".

הרי טענה זו דיצור לב האדם רע שמתחלה נמשך ממנה חובה אח"כ נולד בה טוב טעם לזכות והמלמד חובה מלמד זכות

הרי שטענה זו, שיצר לב האדם רע, שממנה נבע תחילה חיוב, הולידה לאחר מכן טעם טוב לזכות; והמלמד חובה הוא גם המלמד זכות.

אותה טענה עצמה, שלב האדם רע, שהביאה קודם לכן לגזר דין המבול, נעשתה כעת נימוק לזכות. הטענה לחובה נהפכה לטענה לזכות.

והיינו ע"י התגלות הרצון עליון בחכמה ומטה החכמה כלפי חסד כפי בחי' הרצון שהוא אריך אנפין ורב חסד כו' וזהו בחי' התלבשות שעצמיות המדות שבכתר מתלבשים באו"א [באבא ואימא].

והיינו על ידי התגלות הרצון העליון בחכמה, המטה את החכמה כלפי חסד, בהתאם לבחינת הרצון, שהיא אריך אנפין, "ורב חסד" וגו'. וזוהי בחינת ההתלבשות: עצם מהותן של המדות שבכתר מתלבשת באבא ואמא.

הדבר מתרחש כאשר הרצון העליון, אריך אנפין, מתגלה בחכמה ומטה אותה כלפי חסד, שכן אריך אנפין הוא "רב חסד". זהו פירושה של "התלבשות": עצם מהותן של המדות שבכתר מתלבשת באבא ואמא.

משא"כ מה שיונקים ממזלות אין זה התלבשות רק בחי' יניקה ממזלות וגם זאת היניקה נמשך רק ע"י בחי' שערות לבד.

לעומת זאת, ההשפעה שמקבלים מהמזלות אינה התלבשות, אלא בחינת יניקה מהמזלות; וגם יניקה זו נמשכת רק באמצעות בחינת השערות.

היניקה מהמזלות אינה התלבשות כלל, אלא זרימה שעוברת דרך ה"שערות".

23 והענין כי מחוי"ג [חסד וגבורה] דא"א שהם ז"ת [זי תחתונות] דא"א יוכל לבא ההשפעה באוי"א [באבא ואימא]

בבחי' התלבשות ממש מעצמיות חוי"ג [חסד וגבורה] ובבחי' סדר השתלשלות עילה ועלול ומהם נתהווה

עיקר מהות

העניין הוא שהשפע מחסד וגבורה דאריך אנפין, שהן שבע הספירות התחתונות דאריך אנפין, יכול להגיע לאבא ואמא בדרך של התלבשות ממש, מעצמיות חסד וגבורה, ובסדר השתלשלות של עילה ועלול; ומהם התהווה עצם מציאותם של

חסד וגבורה דאריך אנפין, שבע הספירות התחתונות שלו, יכולים להשפיע לאבא ואמא בהתלבשות ממש, מעצם לעצם, בסדר הרגיל של עילה ועלול. כך התהווה אבא ואמא עצמם.

אוי"א [אבא ואימא] אכן ההגדלה והריבוי עד שע"ז יוכל להשפיע למטה נמשך ממקום עליון יותר היינו מח"ס [מחכמה סתימאה] והוא מלמעלה מסדר ההשתלשלות עילה ועלול ולכך לא שייך התלבשות וגם נמשך רק דרך בחי' שערות כו'

אבא ואמא. אולם ההגדלה וההתרכות, שבאמצעותן הם יכולים להשפיע למטה, נמשכות ממקום גבוה יותר, כלומר מחכמה סתימאה, שהיא למעלה מסדר השתלשלות של עילה ועלול. לכן לא שייכת בה התלבשות, והשפע נמשך רק בדרך של בחינת שערות וכו'.

אך הגדלתם, שמקנה להם את הכוח להשפיע למטה, באה ממקום גבוה יותר — החכמה הנעלמת, שלמעלה מסדר עילה ועלול. התלבשות אינה שייכת בה, והשפע נמשך רק באמצעות ה"שערות".

(ועמ"ש בספר מבוא שערים ש"ג ח"ב [חלק ב'] ספ"ה וז"ל [וזה לשונו] דוגמת רישא תניינא דאריך שמתלבש ב"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] ולא באברים לרוב העלמו עכ"ל [עד כאן לשונו] והיינו בחי' אין שע"ז נאמר והחכמה מאין תמצא¹³³ ואינו מתלבש באברים שהם חוי"ג [חסד וגבורה] דאריך כ"א ב"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהם המזלות כו').

(ועיינו במה שכתוב בספר מבוא שערים, שער ג, חלק ב, סוף פרק ה, וזו לשונו: "כדוגמת הראש השני דאריך, שמתלבש ב"ג תיקוני דיקנא ולא באברים, מחמת רוב העלמו". עד כאן לשונו. וזוהי בחינת אין, שעליה נאמר "והחכמה מאין תמצא"; והיא אינה מתלבשת באברים, שהם חסד וגבורה דאריך, אלא רק ב"ג תיקוני דיקנא, שהם המזלות וכו').

מבוא שערים, ספר העוסק בתורת האריז"ל, אומר שה"ראש השני" דאריך אנפין מתלבש רק בשלושה עשר תיקוני הדיקנא, ולא ב"אברים", מפני שהוא נעלם כל כך. זוהי בחינת אין, שממנה נמצאת החכמה: היא אינה מתלבשת בחסד וגבורה, אלא רק במזלות.

וזהו ענין כשב. שייך קודם לביי"ת. אות הכ"ף היינו בחי' כתר והשין הקודם לביי"ת היינו חגי"ת [חסד גבורה תפארת] דאריך המדות שבכתר. שמהם נמשך הביי"ת היינו או"א [אבא ואימא] תרין ריעין שמלבישים לחגי"ת [לחסד גבורה תפארת] דא"א כנ"ל.

וזהו ענין "כשב": השייך קודמת לביי"ת. האות כ"ף היא בחינת כתר, והשייך שקודמת לביי"ת היא חסד, גבורה ותפארת דאריך — המדות שבכתר; מהן נמשכת הביי"ת, היינו אבא ואמא, "תרין ריעין", שמתלכשים בחסד, גבורה ותפארת דאריך אנפין, כנוכר לעיל.

כעת מתבאר האיות "כשב": כ"ף רומזת לכתר; השייך, האות הבאה אחריה, רומזת לחסד, גבורה ותפארת דאריך אנפין — המדות שבכתר; והביי"ת רומזת לאבא ואמא, "תרין ריעין", המתלכשים בהם. הקדמת השייך לביי"ת מראה שאבא ואמא מקבלים ממדות הכתר.

24 והנה לכאורה הרי יש ג' מוחין היינו חב"ד [חכמה בינה ודעת] ולמה נזכר רק ביי"ת שהם רק חו"ב [חכמה ובינה].

לכאורה, הרי יש שלושה מוחין — חכמה, בינה ודעת; מדוע נזכרת רק האות ביי"ת, המייצגת רק את חכמה ובינה? שאלה על הכתיב: בשכל יש שלוש בחינות — חכמה, בינה ודעת. מדוע, אם כן, יש במילה "כשב" רק ביי"ת, שערכה המספרי שתיים, והיא מייצגת רק את חכמה ובינה?

אמנם הענין הוא כמ"ש בס"י [בספר יצירה] עשר¹³⁴ ולא אחד עשר¹³⁵ הגם שעם הדעת הם י"א אך כשהכתר נמנה אין הדעת נמנה¹³⁶ כי הדעת אינו נחשב לספ"י [לספירה / לספירות] בפ"ע [בפני עצמו] אלא שהענין הוא כפי שנאמר בספר יצירה: "עשר ולא אחת עשרה". אף שעם הדעת הן אחת עשרה, כשכתר נמנה, דעת אינה נמנית, שכן דעת אינה נחשבת ספירה בפני עצמה;

ספר יצירה אומר שהספירות הן "עשר ולא אחת עשרה". אילו נמנתה גם דעת, היו אחת עשרה; לכן, כשכתר נמנה, דעת אינה נמנית, מפני שאינה ספירה בפני עצמה.

רק הוא בחי' ממוצע ליחד ולחבר חו"ב [חכמה ובינה] וכמ"כ [וכמו כן] דעת המתפשט במדות הוא המקשר השכל במדות ואינו נחשב בחי' בפ"ע [בפני עצמו] והוא פנימית המדות וחיותן כו' וכ"ז [וכל זה] הוא ענין כשב השייך קודם לביי"ת.

אלא היא בחינת ממוצע, המאחד ומחבר את חכמה ובינה. כך גם דעת המתפשטת במדות היא המקשרת את השכל למדות, ואינה נחשבת בחינה בפני עצמה; היא הפנימיות והחיות של המדות וכו'. כל זה הוא עניינה של המילה "כשב", שבה השייך קודמת לביי"ת.

דעת היא החוליה המאחדת את חכמה ובינה. כשהיא מתפשטת במדות, היא מקשרת אותן לשכל ומשמשת להן חיות פנימית. מכיוון שאינה בחינה נפרדת, וכאן כתר — האות כ"ף — נמנה, הביי"ת מייצגת רק את חכמה ובינה.

אמנם אח"כ נמשך מחו"ב [מחכמה ובינה] למטה חג"ת [חסד גבורה תפארת] דז"א ואז נק' כבש הבי"ת קודם לשי"ן. כי השי"ן היינו חג"ת [חסד גבורה תפארת] דז"א שהם מקבלים ונמשכים מחו"ב [מחכמה ובינה] בחי' בית כני"ל

אולם לאחר מכן נמשכות מחכמה ובינה למטה חסד, גבורה ותפארת של ז"א, ואז המילה נקראת "כבש", כשהבי"ת קודמת לשי"ן. השי"ן היא חסד, גבורה ותפארת של ז"א, המקבלות נמשכות מחכמה ובינה, בחינת כ"ת, כפי שהוסבר לעיל.

לאחר מכן השפע יורד מחכמה ובינה אל חסד, גבורה ותפארת של ז"א, ואז המילה היא "כבש", כשהבי"ת קודמת לשי"ן. כאן השי"ן מייצגת את המדות של ז"א, המקבלות מחכמה ובינה.

(וזהו ענין המדות הנמשכים מהשכל משא"כ שי"ן דכשב היינו המדות עליונות שלמעלה מהשכל וכוונודע מענין טורי חשוכא וטורי נהורא¹³⁷ ועמ"ש ע"פ שניך כעדר הרחלים^{138, 139} כו' ועמ"ש בביאור ע"פ מים רבים¹⁴⁰ כו')

(וזהו ענין המדות הנמשכות מן השכל; ואילו השי"ן של "כשב" היא המדות העליונות שלמעלה מן השכל, כידוע מענין "טורי חשוכא" ו"טורי נהורא". ועיין במה שכתוב על הפסוק "שיניך כעדר הרחלים" וכו', וכן במה שכתוב בביאור על הפסוק "מים רבים" וכו',

אלו מדות הנולדות מן השכל, ואילו השי"ן של "כשב" מייצגת את המדות העליונות שלמעלה מן השכל, שעליהן נאמר בזהר "טורי חשוכא" ו"טורי נהורא". אדמו"ר זקן מפנה לכמה מאמרים העוסקים בשני סוגי המדות הללו.

אם יתן איש¹⁴¹ מענין ב' בחי' מדות הנ"ל ועמ"ש בד"ה להבין ביאור ענין האבות¹⁴² הן הן המרכבה בענין ז"א בעתיקא אחיד ותליא¹⁴³ ועמ"ש מזה בביאור ע"פ שימני כחותם¹⁴⁴

"אם יתן איש", בענין שתי בחינות המדות האמורות לעיל. ועיין במה שכתוב במאמר הפותח במילים "להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה", בענין "ז"א בעתיקא אחיד ותליא"; וכן במה שכתוב על כך בביאור על הפסוק "שימני כחותם").

במאמר על הפסוק "מים רבים... אם יתן איש" מוסבר שיש מדות הנולדות מן השכל ויש מדות שלמעלה ממנו. במאמר אחר מוסבר שז"א "אחיד ותליא" בעתיקא, ושורש מדותיו הוא למעלה מן השכל.

וזהו נעשה ונמשך על ידי יעקב אשר הוא בריח התיכון קו האמצעי שממשיך מכתרוחכמה בז"א וכמ"ש בזהר תרומה דקע"ה ע"ב.

והדבר נעשה ונמשך באמצעות יעקב, שהוא הבריח התיכון, הקו האמצעי, הממשיך מכתר ומחכמה אל ז"א, כפי שנאמר בזהר, תרומה, דף קעה ע"ב.

יעקב, "הבריח התיכון" העובר מקצה לקצה, הוא הקו האמצעי הממשיך את האור מכתר ומחכמה אל ז"א, כפי שמוסבר בזהר, תרומה.

וזהו והכשבים הפריד יעקב¹⁴⁵ היינו מה שהיה שיין קודם לבייית היינו כמו שהיה קודם השפעת חוי"ב [חכמה ובינה] למטה בז"א והיו חוי"ב [חכמה ובינה] מקבלים מחגיית [מחסד גבורה תפארת] דאריך.

וזהו [פירוש] "והכשבים הפריד יעקב": הסדר שבו השיין קדמה לבייית, כלומר כפי שהיה לפני השפעת חכמה ובינה למטה בז"א, כאשר חכמה ובינה קיבלו מחסד, גבורה ותפארת של אריך.

"והכשבים הפריד יעקב" מתייחס אפוא לסדר של "כשב", שבו השיין קודמת לבייית: כפי שהיה לפני שחכמה ובינה השפיעו לז"א, כאשר הן עצמן קיבלו מן המדות של אריך אנפין.

המשיך יעקב מבחי' זו גם לעולם הפירוד היינו שיומשך מחוי"ב [מחכמה ובינה] המוחין לחגיית [לחסד גבורה תפארת] דז"א ויהי [ויהיה] כבש אשר השיין חגיית [חסד גבורה תפארת] דז"א יקבלו מחוי"ב [מחכמה ובינה] בייית המקבל מכ"ף כתר כו.¹⁴⁶

יעקב המשיך מבחינה זו גם אל עולם הפירוד; כלומר, שהמוחין יימשכו מחכמה ובינה אל חסד, גבורה ותפארת של ז"א, ויהיה "כבש": השיין — חסד, גבורה ותפארת של ז"א — תקבל מחכמה ובינה, הבייית, המקבלת מהכ"ף, כתר, וכו'.

יעקב המשיך את הבחינה הזאת אל "עולם הפירוד": המוחין נמשכים מחכמה ובינה אל המדות של ז"א, ונוצר "כבש", שבו השיין מקבלת מהבייית, והבייית מקבלת מהכ"ף, כתר.

25 ופי' הפריד שמזה נמשך שיהי' [שיהיה] שני בחי' לאה ורחל וע"ז נאמר את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני¹⁴⁷ כו' ונקי' זיווג יעקב ורחל.

ופירוש "הפריד" הוא שמכך נמשכות שתי בחינות, לאה ורחל; ועל כך נאמר: "את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני" וגו'. זה נקרא זיווג יעקב ורחל,

"הפריד" פירושו שמכך נמשכות שתי בחינות נבדלות, לאה ורחל, המקבילות לשני הכבשים היומיים: "את הכבש אחד... ואת הכבש השני". אלו הם הזיווגים של יעקב עם רחל ועם לאה.

וכן עם לאה. וענין המשכה זו היינו שיומשך הביטול העליון גם למטה בעולם הפירוד וזהו והכשבים הפריד כו'

וכן גם עם לאה. עניינה של המשכה זו הוא שהביטול העליון יימשך גם למטה, בעולם הפירוד; וזהו "והכשבים הפריד" וגו'.

מטרתה של המשכה זו היא להוריד את הביטול העליון אל "עולם הפירוד" — העולמות התחתונים שבהם נדמה שהדברים מתקיימים בנפרד מה'.

והיינו ע"י שנעשה בחי' כבש שנמשך הארת הכתר ומוחין דא"א [דאבא ואימא] בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דז"א ומז"א לרחל מקור דבי"ע כנ"ל.

והיינו על ידי שנעשית בחינת כבש, שבה נמשכת הארת כתר והמוחין של אבא ואמא אל חסד, גבורה ותפארת של ז"א, ומז"א אל רחל, מקורם של בריאה, יצירה ועשיה, כנזכר לעיל.

הדבר נעשה באמצעות בחינת כבש: אורו של כתר והמוחין של אבא ואמא נמשכים אל מדותיו של ז"א, ומז"א אל רחל, מקורם של העולמות בריאה, יצירה ועשיה.

קטע 7 • 261-28

תנופת הכבשים

26 ואמנם ענין הנפת שני הכבשים בשבועות היינו לשרשן ומקורן לבחי' כשבים היינו שבחי' כבש שהשיין למטה מן הבי"ת יתעלה לשרשו ומקורו בחי' כשב שהשיין לפני הבי"ת.

אולם עניין הנפת שני הכבשים בשבועות הוא [להעלותם] לשורשם ולמקורם, לבחינת כשבים; כלומר, שבחינת כבש, שבה השיין נמצאת אחרי הבי"ת, תתרומם לשורשה ולמקורה, לבחינת כשב, שבה השיין נמצאת לפני הבי"ת; בשבועות מניפים את שני הכבשים כדי להעלותם למקורם: כבש, שבו השיין נמצאת אחרי הבי"ת, עולה בחזרה לבחינת כשב, שבה השיין נמצאת לפני הבי"ת.

דהיינו שיתעלה ז"א לשרשו ומקורו חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאריך שלמעלה מחו"ב [מחכמה ובינה] וזהו והניף הכהן אותם¹⁴⁸ כו' לפני הוי' למעלה מהחכמה כו'.

כלומר, שז"א יעלה לשרשו ולמקורו — חסד, גבורה ותפארת של אריך, שלמעלה מחכמה ובינה. וזהו [פירוש] "והניף הכהן אותם" כו', "לפני הוי'" — למעלה מחכמה וכו'.

כלומר, ז"א עולה לשרשו — המדות של אריך אנפין, שלמעלה מחכמה ובינה. לכן הכהן מניף אותם "לפני הוי'": אל מדרגה שלמעלה מחכמה.

27 והנה כשהשיין למטה מהבי"ת נצרך להמתיק דיני לאה ורחל שלא יהי' [יהיה] יניקת החיצונים מבחי' השיין ח"ו [חס ושלום] דהינו מהמדות וכנזכר בזהר ר"פ בראשית גבי עאלת אות שיין כו' אמר לה יאות אנת וטב אנת וקשוט אנת¹⁴⁹

והנה, כאשר השיין נמצאת מתחת לבי"ת, יש צורך להמתיק את הדינים של לאה ורחל, כדי שהחיצונים לא יינקו מבחינת השיין, חלילה, כלומר מן המדות; וכמוזכר בזהר בתחילת פרשת בראשית, בעניין "נכנסה אות שיין" כו': "אמר לה: ראויה את, וטובה את, ואמת את;

כאשר השיין נמצאת מתחת לבי"ת, יש להמתיק את הדינים של לאה ורחל כדי שהחיצונים לא יינקו מן המדות. הוזהר מספר שכאשר האות שיין באה לפני ה' וביקשה שהעולם ייברא בה, הוא שיבח אותה כראויה, טובה ואמת.

אבל הואיל ואתון דזינא נטלין לך למהוי עמהון ואז נקי שקר עייש והיינו ענין יניקת החיצונים מהמדות עליונות דאות שייך וע' בזהר הרקיע שם.

אבל מכיוון שאותיות הזיוף לוקחות אותך להיות עמן, אז את נקראת שקר; עיינו שם. וזהו ענין יניקת החיצונים מהמדות העליונות של אות שייך; ועיינו בזהר הרקיע שם.

אך הוא סירב, משום שאותיות הזיוף לוקחות את השייך להצטרף אליהן, וכך נוצרה המילה "שקר". כך יונקים החיצונים מן המדות העליונות של השייך.

(וע' בזהר פ' מקץ דר"ד א'. ובפ' תרומה דקמ"ח ב'. וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] בכוונת קבלת שבת).¹⁵⁰ ולכן מקריבין התמיד בבחי' התעוררות רחמים שלא יומשך האור רק בקדושה כו':

(ועיינו בזהר, פרשת מקץ, דף 204א; ובפרשת תרומה, דף 148ב; ועיינו בפרי עץ חיים, בכוונת קבלת שבת). ולכן מקריבים את קרבן התמיד מתוך התעוררות רחמים, כדי שהאור יימשך רק אל הקדושה וכו':

לכן מקריבים את קרבן התמיד מתוך התעוררות רחמים, כדי שהאור יימשך רק אל הקדושה. מובאות הזוהר וכוונת האר"י לקבלת שבת נזכרות כמקורות לעיון נוסף.

28 אמנם כשמניפין בחי' כבש לשרשו בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאריך שנק' כשב שם אין שום שליטה ויניקה כלל לחיצונים

אבל כאשר מניפים את בחינת כבש אל שורשה, בחינת חסד, גבורה ותפארת דאריך, הנקראת כשב, אין לחיצונים שם שליטה או יניקה כלל.

אבל כאשר מניפים את הכבש אל שורשו, אל המדות של אריך אנפין, בחינת כשב, אין לחיצונים שם אחיזה או יניקה כלל.

(וי"ל [ויש לומר] רמז לזה בכתוב ממ"ש בפ' אמור שור או כשב כו' ואח"כ נאמר והניף אותם כו' היינו שהתנופה לבחי' כשב שהשייך קודם לביי"ת כו'.

(ויש לומר שיש לכך רמז בכתוב, במה שנאמר בפרשת אמור: "שור או כשב" וכו', ולאחר מכן נאמר: "והניף אותם" וכו'; כלומר, התנופה היא אל בחינת כשב, שבה השייך קודמת לביי"ת וכו'.

אדמו"ר הזקן מוצא לכך רמז בפרשת אמור עצמה: התורה מדברת תחילה על "שור או כשב", ובהמשך נאמר "והניף אותם", כאילו התנופה מעלה את הכבשים אל בחינת כשב, שבה השייך קודמת לביי"ת.

והנה י"ל [יש לומר] כבש התנהגות השי"ן מדות ע"י רך כקנה עולם התיקון אכן כשב השי"ן קודם לבי"ת המדות שלמעלה מהשכל והם בבחי' תוקף המדות ואעפ"כ [ואף על פי כן] תיקון והתכללות וכענין עקודים בכלי אחד כו' וכנז' [וכנזכר] לעיל):¹⁵¹

והנה יש לומר שפ"ש הוא הנהגת המדות, השי"ן, על ידי המוחין, וזהו על דרך "רך כקנה", עולם התיקון; ואילו כשב, שהשי"ן קודמת בו לבי"ת, הוא המדות שלמעלה מן השכל, והן בבחינת תוקף המדות, ואף על פי כן הן בתיקון ובהתכללות, כענין עקודים בכלי אחד וכו', וכמו שנתבאר לעיל):

כבש הוא המדות המונהגות על ידי השכל, גמישות כקנה, בחינת עולם התיקון. כשב הוא המדות שלמעלה מן השכל, שהן חזקות ועזות, ובכל זאת הן בתיקון ובהתכללות זו בזו, בדומה לעקודים, אורות רבים בכלי אחד.

קטע 8 • 291-32

מדוע הלחם מונח למעלה

29 ו אך הנה תנופת שני הכבשים היו עם שתי הלחם דוקא ואיתא במשנה (פ"ה דמנחות) נותן שתי הלחם¹⁵²

ע"ג [על גבי] שני הכבשים כו'.

6. אך הנה, תנופת שני הכבשים הייתה דווקא עם שתי הלחם, ונאמר במשנה (פרק ה' ממנחות): "נותן שתי הלחם על גבי שני הכבשים" וכו'.

חלק 6 עובר לעסוק בלחמים. שני הכבשים הונפו יחד עם שתי הלחם, והמשנה אומרת שהלחמים הונחו על גבי הכבשים.

ולהבין מדוע הי' [היה] הלחם מלמעלה הרי מדרגת חי נכבד במעלה מצומח אך הענין כמו שהאדם אף שהוא מדבר וגבוה הרבה מדצ"ח [מדומם צומח חי] אעפ"כ [אף על פי כן] בשרשן נלקחו הדצ"ח [הדומם צומח חי] מבחי' עליונה יותר מהאדם

וכדי להבין מדוע היו הלחמים למעלה, הרי דרגת החי נעלית במעלה מן הצומח: העניין הוא, שכמו שהאדם, אף שהוא מדבר ונעלה בהרבה מן הדומם, הצומח והחי, בכל זאת, בשורשם, הדומם, הצומח והחי נלקחו מבחינה נעלית יותר מן האדם,

החי נעלה מן הצומח, אם כן מדוע הלחם נמצא מעל הכבשים? התשובה מזכירה את האדם: אף שהאדם, ה"מדבר", נעלה מן הדומם, הצומח והחי, שורשם של אלה נעלה משורשו.

דהיינו ענין עולם התהו הגבוה מעולם התיקון רק שנפלו למטה יותר מהאדם ע"י שבה"כ [שבירת הכלים] ולכן האדם מקבל חיותו מדצ"ח [מדומם צומח חי].

כלומר, עניין עולם התהו, הנעלה מעולם התיקון; אלא שהם נפלו למטה יותר מן האדם בעקבות שבירת הכלים, ולכן האדם מקבל את חיותו מן הדומם, הצומח והחי —

שורשם בעולם התהו, הנעלה מעולם התיקון; בשבירת הכלים הם נפלו למטה מן האדם. לכן האדם חי מן הדומם, הצומח והחי.

כמ"כ [כמו כן] בדצ"ח [בדומם צומח חי] עצמן עם היות ששרש כולן מעולם התהו אך גם בתהו יש מדרגות רבות זו למעלה מזו וכשנפלו בשבה"כ [בשבירת הכלים]

וכך גם בדומם, בצומח ובחי עצמם: אף ששורשם של כולם מעולם התהו, גם בתהו יש מדרגות רבות, זו למעלה מזו; וכאשר נפלו בשבירת הכלים,

כך הוא גם בדומם, בצומח ובחי עצמם. שורשם של כולם בתהו, אך גם בתהו יש מדרגות רבות, זו למעלה מזו.

הנה מה שהיה שם גבוה יותר נפל למטה יותר כנודע ממשל נפילת אבן מראש החומה כו' וכמ"ש באור החיים¹⁵³ בענין אריה ושור וכמ"ש במ"א.

הרי מה שהיה שם נעלה יותר נפל למטה יותר, כידוע מן המשל על אבן הנופלת מראש החומה וכו'; וכפי שנכתב באור החיים בענין האריה והשור, וכפי שהוסבר במקום אחר.

כאשר נפלו בשבירת הכלים, הנעלים יותר נפלו למטה יותר, כמו אבן המושלכת מראש החומה ונופלת למרחק הרב ביותר. אור החיים מסביר זאת בענין האריה והשור.

30 ועדי"ז בענין דצ"ח [דומם צומח חי] שצומח הוא מדרגה שלמטה יותר ממדרגת החי היינו לפי ששרשו בתהו גבוה יותר משרש החי.

ובאותו אופן, ביחס לדומם, לצומח ולחי: הצומח הוא מדרגה נמוכה מן החי, משום ששרשו בתהו גבוה משרש החי.

אותו עיקרון חל על שלושת סוגי הנבראים: הצומח נמוך מן החי דווקא מפני ששרשו בתהו גבוה משרש החי.

ולכן בנפילתו למטה בשבה"כ [בשבירת הכלים] לא יכול להתלבש בבחי' חי רק במדרגה שלמטה מזה היינו בחי' צומח

ולכן, כשנפל למטה בשבירת הכלים, לא יכול היה להתלבש במדרגת החי, אלא במדרגה נמוכה ממנה — מדרגת הצומח.

משום שנפל ממדרגה גבוהה כל כך, חיות הצומח לא יכלה להתלבש בצורת חי; היא נפלה עוד למטה, למדרגת הצומח.

ולכן החי ניזון ומקבל חיותו מהצומח וגם האדם שניזון משניהם אעפ"כ [אף על פי כן] לחם דייקא לבב אנוש יסעד¹⁵⁴ משא"כ בשר אף שמרבה דם אינו משביע כמו הלחם,

ולכן החי ניזון מן הצומח ומקבל ממנו את חיותו; וגם האדם ניזון משניהם, ואף על פי כן דווקא "לחם לבב אנוש יסעד", ואילו בשר, אף שהוא מרבה את הדם, אינו משביע כמו הלחם.

לכן בעלי החיים ניזונים מצמחים, והאדם, שאוכל את שניהם, ניזון בעיקר מן הלחם, כפי שנאמר: "לחם לבב אנוש יסעד". הבשר מרבה את הדם, אך אינו משביע כמו הלחם.

ולכן אין מברכים ברכת המזון רק על הלחם דייקא והיינו לפי ששרש הצומח (ובפרט לחם וחטה דעת כו') ולכן מברכים ברכת המזון דווקא על הלחם. הטעם לכך הוא ששורש הצומח — ובייחוד הלחם והחיתה, שהן בחינת דעת וכו' —

מאותה סיבה מברכים ברכת המזון רק לאחר אכילת לחם. שורש הצמחים, ובייחוד החיתה והלחם, שחכמים קושרים עם דעת, גבוה יותר.

שרשו גבוה בתהו משרש החי וע"כ אף שנפל למטה יותר מ"מ מעלת שהוא משביע נשאר בו יותר מבחי.

גבוה בתהו משרש החי; ולכן, אף שנפל למטה יותר, מעלת השביעה נשארה בו במידה רבה יותר מבחינת החי.

מכיוון ששורש הצומח בתהו גבוה משרש החי, כוח השביעה נשאר בו במידה רבה יותר מאשר בחי, אף שנפל למטה יותר.

ולכן כשמניפים שתי הלחם ושני הכבשים לשרשן אז הלחם מלמעלה כי שם בשרשן הם גבוהים יותר ולכן, כשמניפים את שתי הלחם ואת שני הכבשים אל שורשם, הלחם נמצא למעלה, כי שם, בשורשם, הם גבוהים יותר.

לכן, כשהלחם והכבשים מונפים בחזרה אל שורשם, הלחם מונח למעלה, מפני שבמקורם הוא גבוה יותר.

לכן אדרבה עליית שני הכבשים כ"כ [כל כך] למעלה הוא באמצעות שתי הלחם שהם אורם יותר גבוה

ולכן, אדרבה, עליית שני הכבשים למעלה כל כך נעשית באמצעות שתי הלחם, שאורן גבוה יותר.

למעשה, הכבשים עולים למעלה כל כך רק באמצעות הלחם, שאורו גבוה משלהם.

(ועמ"ש במ"א מענין מ"ש מרע"ה [משה רבינו עליו השלום] מאין לי בשר¹⁵⁵ כו') והיה הנפת הלחם והכבשים בחג השבועות

(ועיינו במה שנתבאר במקום אחר בעניין דברי משה רבנו, עליו השלום: "מאין לי בשר" וכו'). הנפת הלחם והכבשים הייתה בחג השבועות;

אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על דברי משה: "מאין לי בשר". הנפת הלחם והכבשים התקיימה בחג השבועות.

כי אחרי שספרו מ"ט ימי העומר בירור נה"ב [נפש הבהמית] והמשכת מ"ט שערי בינה ואז בחג השבועות התגלות שער החמשים המשכת הכתר כו' אז מניפים שני הכבשים היינו לשרשן ומקורן לבחי' כשבים.¹⁵⁶

שכן לאחר שסופרים את ארבעים ותשעת ימי העומר, שבהם מתבררת נפש הבהמית ונמשכים ארבעים ותשעת שערי בינה, בחג השבועות מתגלה השער החמישים ונמשך כתר וכו'; אז מניפים את שני הכבשים, כלומר, מעלים אותם אל שורשם ומקורם, אל בחינת כשבים.

במשך ארבעים ותשעת ימי העומר מתבררת נפש הבהמית ונמשכים ארבעים ותשעת שערי בינה; בחג השבועות מתגלה השער החמישים ונמשך כתר. אז אפשר להעלות את הכבשים אל מקורם, בחינת כבש.

31 ועלייתם זו הוא ע"י שתי הלחם מטעם הנ"ל והיינו כי שתי הלחם נגד תשב"כ [תורה שבכתב] ותשבע"פ

[ותורה שבעל פה]¹⁵⁷

ועלייה זו שלהן נעשית באמצעות שתי הלחם, מהטעם שהזכר לעיל. כלומר, שתי הלחם מקבילות לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה,

הכבשים עולים באמצעות הלחם, המקביל לשתי התורות — התורה שבכתב והתורה שבעל פה.

היינו ח"ע [חכמה עילאה] וחכמה תתאה חכמה בראש וחסד בסוף תשב"כ [תורה שבכתב] הוא כ"ב אתון ונקי חטה וזהו לחם אי' בחי' ח"ע [חכמה עילאה] ולחם הב' הוא נגד בחי' ח"ת [חכמה תתאה] תשבע"פ [תורה שבעל פה]. כלומר, חכמה עילאה וחכמה תתאה — "חכמה בראש וחסד בסוף". התורה שבכתב היא עשרים ושתיים אותיות, והיא נקראת ח"טה; וזהו הלחם הראשון, בחינת חכמה עילאה. הלחם השני מקביל לבחינת חכמה תתאה, התורה שבעל פה.

התורה שבכתב היא חכמה עילאה, והתורה שבעל פה היא חכמה תתאה — "חכמה בראש וחסד בסוף". התורה שבכתב מורכבת מעשרים ושתיים אותיות, והערך המספרי של "ח"טה" הוא עשרים ושתיים; לכן הלחם הראשון הוא חכמה עילאה, והשני — חכמה תתאה.

והנה יש מעלה בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] אשר בה מבואר גילוי הרצון שבמצוה איך ומה לעשות הציצית ותפילין (ועמ"ש במ"א בביאור ע"פ לכן אמור לבנ"י [לבני ישראל])^{158, 159}

אולם יש מעלה בתורה שבעל פה: בה מתבארת התגלות הרצון שבמצווה — כיצד ומה לעשות, למשל בציצית ובתפילין (וראו מה שנכתב במקום אחר בביאור על הפסוק "לכן אמור לבני ישראל").

לתורה שבעל פה יש מעלה: היא מגלה את הרצון האלוקי שבכל מצווה, כיצד ומה לעשות, למשל כיצד לעשות ציצית ותפילין.

אכן יש בתשכ"כ [בתורה שבכתב] **מה שאין בתשבע"פ** [בתורה שבעל פה] **והוא ענין הטעמים זרקא מקף שופר כו' שהם נגינות**

אכן, בתורה שבכתב יש דבר שאינו בתורה שבעל פה: עניין הטעמים — זרקא, מקף, שופר וכו' — שהם נעימות.

אך יש בתורה שבכתב דבר שאין בתורה שבעל פה: טעמי המקרא, כגון זרקא, מקף ושופר, שהם נעימות.

וזהו ויהי שירו חמשה ואלף¹⁶⁰ ואין בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] שום ביאור ע"ז (ועמ"ש בד"ה תורה צוה^{161, 162} בפ' וזאת הברכה). והענין כמו עד"מ בהשגת השכל יש ב' בחי'.

וזהו "ויהי שירו חמשה ואלף", ועל כך אין בתורה שבעל פה שום ביאור (וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "תורה צוה" בפרשת וזאת הברכה). העניין הוא, כמשל, שבהשגת השכל יש שתי בחינות.

זהו פירוש "ויהי שירו חמשה ואלף" של שלמה, שעליו אין בתורה שבעל פה שום ביאור. כדי להבין זאת, נתבונן בשתי בחינות של תפיסת רעיון.

הא' מה שיכול לפרש ולהביא השכל בדיבור או בכתב והבחי' הב' הוא עצם השכל ועומק המושג מה שאינו יכול להסביר כלל בדבור.

הראשונה היא מה שאפשר להסביר ולהעביר מן השכל בדיבור או בכתב; והבחינה השנייה היא עצם השכל ועומק ההשגה, שאי אפשר להסביר כלל בדיבור.

בחינה אחת היא מה שאפשר להסביר ולהעביר בדיבור או בכתב; השנייה היא עצם הרעיון ועומקו, שאי אפשר לבטא במילים כלל.

אמנם עכ"ז [עם כל זה] **ע"י רמיזא יוכל לגלות דבר עצם השכל וזהו ענין לחכימא ברמיזא**.¹⁶³ **ויובן יותר ע"י מ"ש בפע"ח** [בפרי עץ חיים]

אף על פי כן, באמצעות רמז אפשר לגלות משהו מעצם השכל, וזהו עניין "לחכימא ברמיזא". הדבר יובן יותר לאור מה שנכתב בפרי עץ חיים

ובכל זאת, אפשר להעביר משהו מעצם השכל באמצעות רמז, כדברי המאמר "לחכימא ברמיזא". פרי עץ חיים מספר על האריז"ל כדי להמחיש זאת.

(שט"ז פ"א) **שהשיג האריז"ל** [האריז"ל זכרוננו לברכה] **בשעת השינה בשבת רזין עילאין מה שלא יספיק לדרוש זה בשמונים שנה**.¹⁶⁴

(שער ט"ז, פרק א'), שהאריז"ל השיג בשנתו בשבת רזין עילאין, אשר שמונים שנה לא היו מספיקות כדי לדרוש אותם.

בשנתו בשבת השיג האריז"ל סודות עליונים, ששמונים שנה לא היו מספיקות כדי לדרוש אותם.

והיינו לפי שהשגתו היה בבחי' ראי' [ראיה] עצם החכמה ולא בבחי' שמיעה והבנה ולכן במעט רגע יוכל להשיג ולראות מה שיצטרך זמן רב לפרש בדבור כו'.

כלומר, משום שהשגתו הייתה בבחינת ראייה של עצם החכמה, ולא בבחינת שמיעה והבנה, יכול היה ברגע קצר לתפוס ולראות את מה שהיה נדרש זמן רב להסביר בדיבור וכו'.

השגתו הייתה מעין "ראייה" של עצם החכמה, ולא "שמיעה" והבנה שלה, ולכן ברגע אחד יכול היה לקלוט את מה שהיה נדרש זמן רב להסביר במילים.

32 וכעין זה עד"מ הוא ענין לחכימא ברמיזא שא"צ [שאינ צריך / שאינו צריך] לזה הקדמת דברים והסבר כ"א ע"י הרמיזא משיג עצם השכל ושרשו.

וכעין זה, על דרך משל, הוא עניין "לחכם די ברמז": אין צורך להקדים לכך דברים והסברים, אלא באמצעות הרמז משיגים את עצם הרעיון ואת שורשו.

רמז לחכם אינו מצריך הקדמה ארוכה או הסברים; באמצעות הרמז עצמו הוא משיג את עצם הרעיון ואת שורשו.

ועד"ז הוא ענין הטעמים והנגינות שבתושב"כ [שבתורה שבכתב] שהם כמו רמיזות עד"מ שע"ז מתגלה אפס קצה מח"ע [מחכמה עילאה] מה שלא יוכל לבוא ולהתגלות באותיות התורה

ועל דרך זו הם הטעמים והנגינות שבתורה שבכתב, שהם כעין רמזים, על דרך משל, ובאמצעותם מתגלה מעט מזעיר מחכמה עילאה — דבר שאינו יכול לבוא לידי גילוי באותיות התורה,

הטעמים והנגינות שבתורה שבכתב הם כרמזים כאלה. באמצעותם מתגלה מעט מזעיר מחכמה עילאה, דבר שאינו יכול להתגלות באותיות התורה.

דהיינו מה שא"א להתגלות בדבור. שמה שנמשך בדבור ואותיות זהו רק חיצוניות ח"ע [חכמה עילאה] נובלות חכמה

כלומר, מה שאינו יכול להתגלות בדיבור. שהרי מה שנמשך בדיבור ובאותיות הוא רק החיצוניות של חכמה עילאה — "נובלות חכמה", כלומר הפרי הנושר מן החכמה;

מה שאפשר להכניס בדיבור ובאותיות הוא רק החיצוניות של חכמה עילאה — מה שחכמים מכנים "נובלות חכמה", כלומר הפרי הנושר מן החכמה העליונה.

אבל הגילוי מפנימיות ועצמיות ח"ע [חכמה עילאה] א"א להתגלות בדבור ואותיות וכענין מעשה דהאריז"ל [דהאריז"ל זכרוננו לברכה] הנ"ל שלא יספיק דבור שמונים שנה כו' וגילוי זה רק ע"י טעמים ונגינות כו'.

אבל הגילוי מן הפנימיות והעצמיות של חכמה עילאה אינו יכול להתגלות בדיבור ובאותיות, כפי שממחיש הסיפור על האריז"ל שהוזכר לעיל: גם שמונים שנות דיבור לא היו מספיקות לכך וכו'; וגילוי זה בא רק באמצעות הטעמים והנגינות וכו'.

העצמיות הפנימית של חכמה עילאה אינה יכולה להיכנס לדיבור ולאותיות, כפי שעולה מהסיפור על האריז"ל; אך היא יכולה להתגלות באמצעות נגינות הטעמים.

קטע 9 • 331-34

מקורן העליון של הלחם

33 ושרש ענין זה דשתי הלחם ע"ג [על גבי] שני הכבשים הוא עפמשנ"ת [על פי מה שנתבאר] לעיל דמה שא"א [שאבא ואימא] יונקים ממזלות דאריך זהו בחי' הגבה מאד נעלה יותר ממה שמלבישים לחו"ג [לחסד וגבורה]

דא"א

שרש הענין של שתי הלחם שעל גבי שני הכבשים הוא על פי מה שהתבאר לעיל: המשכת השפע של אבא ואמא מהמזלות של אריך היא מבחינה נעלה מאוד, גבוהה יותר מהלבשתם בחסד ובגבורה של אריך אנפין;

שרש מקומן של הלחם מעל הכבשים קשור למה שהתבאר קודם: השפע שאבא ואמא מקבלים מהמזלות של אריך אנפין בא ממדרגה גבוהה בהרבה מהלבשתם בחסד ובגבורה שלו.

כי הוא המשכה מבחי' עתיק שמאיר ע"י ג"ר [ג' ראשונות] דא"א בבחי' מזלות דנפקי ממו"ס [ממוחא סתימאה] כו' ובחי' עתיק הוא בחי' תחתונה שבמאציל (ועמ"ש מזה בד"ה יו"ט [יום טוב] של ר"ה [ראש השנה] שחל להיות בשבת).

שכן זו המשכה מבחינת עתיק, המאירה באמצעות ג' הראשונות של אריך אנפין במזלות היוצאים ממו"ס, המוח הסתום, וכו'; ומדרגת עתיק היא המדרגה התחתונה שבמאציל (וראו מה שנכתב על כך במאמר הפותח י"ום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת").

המזלות מעבירים שפע מעתיק, המאיר באמצעות ג' הספירות הראשונות של אריך אנפין, דרך המזלות היוצאים מהמוח הסתום, מו"ס. עתיק הוא המדרגה התחתונה בתוך המאציל עצמו.

נמצא זהו גילוי בחי' עליונה יותר הרבה וזהו דשתי הלחם למעלה משני הכבשים כי תנופת הכבשים לבחי' כשבים היינו לחג"ת [לחסד גבורה תפארת] דא"א.

נמצא שזו התגלות של מדרגה גבוהה בהרבה, ולכן שתי הלחם עומדות מעל שני הכבשים. שכן תנופת הכבשים היא למדרגת הכשבים, כלומר לחסד, גבורה ותפארת של אריך אנפין;

מכאן שהלחם ממשיך ממדרגה גבוהה בהרבה מזו של הכבשים. הכבשים מונפים כנגד הכשבים, המדות של אריך אנפין; הלחם — כנגד מדרגה גבוהה יותר.

ותנופת שתי הלחם אורייתא דמחוי"ב [דמחכמה ובינה] נפקת¹⁶⁵ מניפין אותן לשרשן ומקורן ב' מזלות דנפקי ממו"ס [ממוחא סתימאה] כי לחם בגימ' [בגימטריא] מזלא שמשם שרש המשכת הלחם (וכמ"ש במק"מ [במקדש מלך] בפ"י הזהר תרומה דף קנ"ג קנ"ה ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם).¹⁶⁶

ואילו שתי הלחם — "התורה יוצאת מחכמה ובינה" — מונפות אל שורשן ומקורן, שני המזלות היוצאים ממו"ס; שכן לחם בגימטריה מזלא, ושם שורש המשכת הלחם (כמו שכתוב במקדש מלך בפירוש הזהר, תרומה, דפים קנ"ג וקנ"ה, וברמ"ז שם).

הלחם מסמל את התורה, ש"יוצאת מחכמה ובינה", והוא מונף אל מקורו, שני המזלות שמהם אבא ואמא מקבלים שפע. לחם עולה בגימטריה מזלא — שבעים ושמונה — שכן שורש השפע של הלחם נמצא שם.

ועי"ל [ועוד יש לומר] בענין תנופת שתי הלחם עפמ"ש [על פי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ קרח¹⁶⁷ בפ"י הנחמדים מזהב ומפז¹⁶⁸ כ"י ששרש ומקור התורה הוא דעת דסתמו חו"ג [חסד וגבורה] מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] כ"י

ועוד אפשר לומר בענין תנופת שתי הלחם, על פי מה שכתב הרמ"ז בתחילת פרשת קרח בפירוש "הנחמדים מזהב ומפז רב" וכו': שורש התורה ומקורה הוא הדעת, שבה גנוזים חסד וגבורה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה וכו'.

ביאור נוסף מבוסס על דברי הרמ"ז על "הנחמדים מזהב": שורש התורה הוא בדעת, שבה כלולים חסד וגבורה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה.

וי"ל [ויש לומר] שע"ז רומז תנופת שתי הלחם כי חטה הוא דעת^{169, 170} ושתי הלחם היינו מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] כ"י

ויש לומר שתנופת שתי הלחם רומזת לכך: החיטה היא דעת, ושתי הלחם הן מצוות עשה ומצוות לא תעשה וכו'.

תנופת הלחם רומזת לכך: חז"ל קושרים בין חיטה לדעת, ושתי הלחם הן מצוות עשה ומצוות לא תעשה.

והם ג"כ תשבי"כ [תורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] כי תשבע"פ [תורה שבעל פה] הוא בבחי' מדרגת ל"ת [לא תעשה] שרובה סייגים וגדרים וכמ"ש במ"א.¹⁷¹

והן גם התורה שבכתב והתורה שבעל פה, שכן התורה שבעל פה היא במדרגת מצוות לא תעשה, שרובן סייגים וגדרים, כמו שמוסבר במקום אחר.

שתי הלחם הן גם התורה שבכתב והתורה שבעל פה, שכן התורה שבעל פה דומה למצוות לא תעשה, שרובן סייגים וגדרים.

34 וזהו דשתי הלחם למעלה משני הכבשים אף לאחר עליית הכבשים לשרשן בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דאריך כי בחי' דעת שרש ומקור התורה הוא דעת דעתיק כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] שם והוא למעלה מעלה מחג"ת [מחסד גבורה תפארת] דאריך.

וזו הסיבה ששתי הלחם נעלות משני הכבשים, גם לאחר עליית הכבשים לשרשם בחסד, גבורה ותפארת של אריך: שכן בחינת דעת, שורש התורה ומקורה, היא דעת דעתיק, כפי שכותב הרמ"ז שם, והיא נעלית הרבה מאוד מחסד, גבורה ותפארת של אריך.

גם לאחר שהכבשים עולים למידות של אריך אנפין, הלחמים נשארים למעלה מהם. הרמ"ז מלמד שהדעת שבשורש התורה היא דעת דעתיק, הנעלית בהרבה ממידות אריך אנפין.

גם לפי המבואר למעלה בענין כשב שהבי"ת רומז לחו"ב [לחכמה ובינה] ומה שאין הדעת נמנה היינו לפי שהכתר נמנה וא"כ צ"ל דהמשכה מבחי' חיצוניות הכתר.

גם לפי מה שהתבאר לעיל בענין "כשב", שהבי"ת רומזת לחכמה ובינה, והדעת אינה נמנית מפני שכתר נמנה — אם כן, יש לומר שהמשכה היא מבחינת חיצוניות הכתר.

הדבר מתאים למה שנאמר על "כשב": שם הבי"ת רומזת לחכמה ובינה, והדעת אינה נמנית מפני שכתר נמנה. דרך מנייה זו משקפת רק את החיצוניות של הכתר.

אבל בחי' דעת דעתיק היינו המשכה מפנימית הכתר כו' (ועמ"ש במ"א ע"פ והשיבו את לחמכם במשקל¹⁷² לבחי' מתקלא ועיין עוד מזה בביאור ע"פ החלצו¹⁷³ מאתכם¹⁷⁴ כו')

אבל בחינת דעת דעתיק היא המשכה מפנימיות הכתר וכו'. (ועיינו במה שכתוב במקום אחר על הפסוק "והשיבו את לחמכם במשקל", בהתייחס לבחינת מתקלא, שהיא המאזניים; ועיינו עוד בענין זה בביאור על הפסוק "החלצו מאתכם" וכו').

לעומת זאת, דעת דעתיק ממשיכה מפנימיות הכתר. אדמו"ר הזקן מפנה לביאוריו על "והשיבו את לחמכם במשקל", שנדרש על המאזניים העליונים, וכן על "החלצו מאתכם".

וגם המשכה זו נמשך ע"י ב' מזלות דא"א שמהם מקבלים או"א [אבא ואימא] שזהו ההמשכה שלמעלה מסדר ההשתלשלות ומ ההתלבשות כו' וכמ"ש במ"א, ועמ"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בשם המבוא שערים ש"ג ח"ב [חלק ב'] ספ"ה.

גם המשכה זו באה באמצעות שני המזלות של אריך אנפין, שמהם מקבלים אבא ואמא; וזהו המשכה שלמעלה מסדר ההשתלשלות ולמעלה מהתלבשות וכו', כפי שמבואר במקום אחר. ועיינו לעיל בשם מבוא שערים, שער ג, חלק ב, סוף פרק ה.

גם המשכה זו באה באמצעות שני המזלות של אריך אנפין, שמהם אבא ואמא מקבלים: זו ההמשכה שלמעלה מסדר של סיבה ומסובב ולמעלה מ"התלבשות", כפי שצוטט לעיל ממבוא שערים.

והנה לפי שהתורה נמשכה ממקום עליון מאד לכך יכלה לירד למטה בגשמיות (וכמ"ש במ"א ע"פ לך ^{175, 176} ובד"ה ואה"י [ואהיה] אצלו אמו) ^{177, 178}

והנה, מכיוון שהתורה נמשכה ממקום נעלה מאד, היא יכלה לרדת למטה, אל הגשמיות (כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "לך לך" ובמאמר המתחיל "ואה"י אצלו אמו").

מכיוון שהתורה באה ממקום נעלה כל כך, היא יכולה לרדת עד לדברים גשמיים, בהתאם לעיקרון שכל שהדבר נעלה יותר, כך הוא יכול להגיע נמוך יותר.

ולכך ג"כ ע"י שתי הלחם דייקא הוא ג"כ עליית והנפת ב' הכבשים לשרשן ומקורן כנ"ל ולכן גם עלייתם והנפתם של שני הכבשים לשורשם ומקורם נעשות דווקא באמצעות שתי הלחם, כפי שנזכר לעיל. משום כך, גם העלאת הכבשים והנפתם לשורשם נעשות באמצעות הלחמים.

וזהו שבתנופת הלחם והכבשים איתא מוליך ומביא מעלה ומוריד ¹⁷⁹ מעלה היינו ההעלאה ומוריד היינו שמשם יומשך וירד להתלבש למטה כו' וכנ"ל שכדי להיות ההמשכה למטה הוא ע"י שנמשך דייקא ממקום היותר עליון כו': ¹⁸⁰

וזהו שבנוגע להנפת הלחם והכבשים נאמר: "מוליך ומביא, מעלה ומוריד". "מעלה" היא העלייה, ו"מוריד" פירושו שמשם תימשך ההמשכה ותרד להתלבש למטה וכו'; וכפי שנזכר לעיל, כדי שתהיה המשכה למטה, היא נמשכת דווקא מהמקום הנעלה ביותר וכו':

הגמרא מתארת את ההנפה כ"מוליך ומביא, מעלה ומוריד". "מעלה" היא העלייה לשורש; "מוריד" הוא המשכת האור משם, כדי שיתלבש למטה. הדבר אפשרי רק משום שההמשכה באה מהמקום הנעלה ביותר.

בעבודה

הסעודה של האדם יכולה לפעול את מה שפעל המזבח: אכילה מתוך ברכה וכוונה מבררת את ניצוצות תהו שבמזון ומעלה אותם לשורשם, כך ששולחנו של אדם מכפר עליו. אך הדבר אפשרי רק אם התפלל תחילה והעמיד את עצמו בביטול לפני ה', שכן הביטול הוא תכונתו של אדם דתיקון. בדומה לכך, ברכה והתורה באות כאשר ישראל מאוחדים: "ברכנו אבינו כולנו כאחד", וכאשר ישראל חנו באחדות לפני מתן תורה.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מכנה את תהו גבוה מתיקון, ובכל זאת אומר שלתיקון יש יתרון גדול יותר?
2. כיצד מתאר הדימוי של הקנה והארז את ההבדל בין גמישות לבין ביטול אמיתי?
3. באיזה מובן אכילה עם ברכה דומה להקרבת קרבן, ומדוע התפילה צריכה לבוא תחילה?
4. מה מלמדים שני הכתיבים "כשב" ו"כבש" על מדות שלמעלה מן השכל ועל מדות הנולדות ממנו?
5. מדוע הלחם מונח מעל הכבשים, ומה הדבר מלמד על כוחה של התורה להגיע אל תוך העולם הגשמי?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור ע"פ והניף

ההערה מפנה את הקורא להערה של הרבי שנדפסה קודם לכן במדור ההערות והציגונים, ב"19a.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר לעיל בהערות וציגונים יט, א. הביאור בשינויים נדפס בסה"מ תקס"ח-א ע' רנד (וראה בהנסמן שם ברשימת המאמרים בח"ב ע' תתקלו). נמצא גם באוה"ת נשא ע' רפג. וראה ג"כ מאמרי אדה"ז-פרשיות ע' תקסז. תקע"ב. אוה"ת ויקרא-ג ע' תתמח. תתנב. במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא-ב ע' תרנו מתחיל להבין ענין שתי הלחם. באוה"ת בכמה מקומות מצויין לביאור זה בשם "ביאור דכבשים". חלק מהמאמר סע"א-ב בשינויים והגהות מכ"ק אדמו"ר מהר"ש נדפס בסה"מ תרל"ה-א ע' כא ואילך.

2 והניף הכהן אותם

"והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני הוי' על שני כבשים". המאמר כולו מסביר מדוע מניפים את הכבשים, ומדוע הלחם מונח עליהם.

Leviticus 23:20 ויקרא כ"ג:כ'

וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' עַל־שְׁנֵי כִבְשִׁים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַה' לִכְהֵן:

And the priest shall wave them with the bread of the first-fruits for a wave-offering before the L-RD, with the two lambs; they shall be holy to the L-RD for the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

3 נעשה אדם בצלמנו

דברי ה' בעת בריאת האדם: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". אדמו"ר הזקן מפרש את "בצלמנו" כתצורת אדם העליונה בעולם התיקון, שורש נשמת האדם.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וַיְרִדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כו.

4

4 ובגין דתיקונא דא דאדם לא אשתכח לא יכילו למיקם

באידירא רבא נאמר שהעולמות הקדומים נחרבו משום שתצורת אדם, הכוללת את הכול, עדיין לא הייתה קיימת, ולכן הם לא יכלו להתקיים. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שבעולם התווהו חסרה תבנית אדם.

Zohar, Idra Rabba 24:177-25:188 ספר הזהר, האדרא רבא כ"ד:קע"ז-כ"ה:קפ"ח

5

5 שהוא מושל בכל הברואים

ההערה מפנה את הקורא למקום הדן במילים אלה, שליטת האדם בכל הברואים.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תש"ג ע' י ואילך.

6

6 וירדו בדגת הים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בראשית שם.

פסוקה 3

7

7 שאדם הוא בחי' פרצוף כלול מעשר ספירות

ההערה מפנה לשם בעניין שהאדם הוא פרצוף הכולל את כל עשר הספירות; לפי ההערה הפותחת, חלק מן המאמר נדפס בכרך זה עם הגהות הרבי מהר"ש.

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תרל"ה ע' כב.

8

8 ואת כל עוף כנף למינהו

ביום החמישי ברא ה' "כל עוף כנף למינהו". אדמו"ר הזקן מפרש את המילים "למינהו" כך שלכל מין יש טבע קבוע משלו.

Genesis 1:21 בראשית א':כ"א

וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת־הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹקִים כִּי־טוֹב:

And G-d created the great sea-monsters, and every living creature that creepeth, wherewith the waters swarmed, after its kind, and every winged fowl after its kind; and G-d saw that it was good

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כא.

9

9 נפש חיי למינה

"תוצא הארץ נפש חיה למינה". גם כאן כל מין של בעל חיים נברא עם טבע קבוע משלו.

Genesis 1:24 בראשית א':כ"ד

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ־אָרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן:

And G-d said: 'Let the earth bring forth the living creature after its kind, cattle, and creeping thing, and beast of the earth after its kind.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כד.

10 היתהו והיו הספירות זה תחת זה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ע"י ש' התיקון פ"ה. ש' המלכים פ"א.

11 ועוף יעופף

"ועוף יעופף על הארץ". הוזהר קורא את הפסוק כרומז למלאכים.

Genesis 1:20 בראשית א:כ:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יָעוּפֹף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם:

And G-d said: 'Let the waters swarm with swarms of living creatures, and let fowl fly above the earth in the open firmament of heaven'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כ.

12 ועוף יעופף . . גבריאל

הוזהר שואל מדוע נאמר "יעופף" ולא "יעוף", ומשיב ש"עוף" רומז למיכאל ו"יעופף" לגבריאל. אדמו"ר חזקן מביא זאת כדי להראות שמלאכים, כמו עופות, מתאפיינים כל אחד במידה אחת בלבד.

Zohar I, 46b זח"א מו, ב

Zohar III, 26b זח"ג כו, ב

הערת קה"ת

זח"א מו, ב. וזח"ג כו, ב [כ]. נתבאר באוה"ת בראשית-ה דף תתק"ה, ב.

13 מיכאל הוא שר של מים

המדרש מכנה את מיכאל שר השלג ואת גבריאל שר האש, ואומר שהי עושה שלום בניניהם כדי שאחד מהם לא יזיק לאחר. אדמו"ר חזקן משתמש בזוג זה כדי להמחיש את שתי המדות ההפוכות, חסד וגבורה.

Shir HaShirim Rabbah 3:11 שיר השירים רבה ג:י"א

... וְדַמּוּת הַחַיּוֹת מִקְרָאֵיהֶם כְּגִנְחָלֵי אֵשׁ, וְכַתִּיב (יחזקאל א, יד): וְהָיִיתָ רָצוּא וְשׁוֹב כְּמֶרְאָה הַבֶּזֶק, וְלֹא זֶה מְכַבֶּה זֶה וְלֹא זֶה מְכַבֶּה זֶה. מִיכָאֵל שֶׁר שֶׁל שֶׁלֶג, וְגַבְרִיאֵל שֶׁל אֵשׁ, וְלֹא זֶה מְכַבֶּה זֶה וְלֹא זֶה מְזִיק זֶה. אָמַר רַבִּי אֲבִין לֹא סוּף דָּבָר בֵּין מִלְּאָךְ לְמִלְּאָךְ, אֲלֵא אֶפְלוּ בֵּין מִלְּאָךְ אֶחָד שֶׁחֲצִיו שֶׁלֶג וְחֲצִיו אֵשׁ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶן, וְאֵית לָקָה הַמֶּשׁ אֶפְרוֹ, וְאֵלוֹ הֵן (דניאל י, 1): וְגוֹיָתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ וּפְנֵיו כְּמֶרְאָה כָרָק, וְלֹא זֶה מְזִיק זֶה. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (תהלים קד, ג): ...

Emerge, daughters of Zion, and gaze at King Solomon, at "the crown with which his mother crowned him on the day of his wedding, and on the day of the rejoicing of his heart" (Song of Songs 3:11). "Emerge, daughters of Zion, and gaze," sons who are conspicuous [metzuyanin] for me in haircut, in circumcision, in ritual fringes; "at King Solomon [Shlomo]," at the King who created perfect [shelemot] creations. He created the sun and the moon in their completeness, the stars and the constellations in their completeness.

... Bar Kappara

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

14 מיכאל שר של מים . . וגבריאל שר של אש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שהש"ר ג, כ.

15 אין מלאך א' עושה שתי שליחות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רש"י בראשית יח, ב. יט, כב. זח"א (קכו, א) במה"ג. זח"ג (קלב, ד) [כ].

16 אין מלאך אחד עושה שתי שליחות

רש"י מסביר שבאו אל אברהם שלושה מלאכים, מפני שמלאך אחד אינו מבצע שתי שליחויות: אחד בא לבשר על לידת יצחק, אחד להפוך את סדום ואחד לרפא את אברהם. אדמו"ר חזקן רואה בכך ביטוי לכך שלכל מלאך יש מידה אחת בלבד.

Rashi on Genesis 18:2 רש"י על בראשית י"ח:ב

והנה שלושה אנשים. אֶחָד לְבַשֵּׁר אֶת שָׂרָה וְאֶחָד לְהַפֵּךְ אֶת סְדוֹם וְאֶחָד לְרַפְּאוֹת אֶת אֲבְרָהָם, שָׂאִין מִלְּאָךְ אֶחָד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחוֹת (בראשית רבה). תִּדַּע לָךְ, שֶׁכֵּן כָּל הַפְּרָשָׁה הוּא מְזַכֵּר בְּלִשׁוֹן רַבִּים וְיֹאכְלוּ וְיִאֲמְרוּ אֵלָיו, וּבְכַשׁוּרָה נֶאֱמַר וַיֹּאמֶר שׁוֹב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, וּבְהַפִּיכֵת סְדוֹם הוּא אוֹמֵר כִּי לֹא אוֹכֵל לְעִשׂוֹת דְּבָר לְבִלְתִּי הִפְכִּי, וּרְפָאֵל שָׂרְפָא אֶת אֲבְרָהָם הֵלָךְ מִשָּׁם לְהַצִּיל אֶת לוֹט; הוּא שְׁנֵאֲמַר וַיְהִי כְהוֹצִיאֵם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָכִים עַל נִפְשָׁךְ, לְמַדָּת שֶׁהָאֶחָד הָיָה מַצִּיל (בראשית ...

AND BEHOLD THREE MEN — one to announce to Sarah the birth of a son, one to overthrow Sodom, and one to cure Abraham, for one angel does not carry out two commissions (Genesis Rabbah 50:2). You may know that this is so because throughout this section it (Scripture) mentions them in the plural — "and they ate" (Genesis 18:8), "and they said unto him" (Genesis 18:9) — whilst in the case of the announcement it states, (Genesis 18:10) "And he said, ... I will certainly return unto

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

17 ולשון הרמב"ם

ההערה מונה מקומות אלה, שבהם מובאים גם אותם דברי הרמב"ם על ריבוי המעשים השונים של האדם.

הערת קה"ת

ראה גם באוה"ת ויקרא-ב ע' תקכו. במדבר כרך-ו ע' אתשצג. ד"ה כבוד מלכותך תרי"ס ע' י. סה"מ תרנ"ו ע' קעז.

18 כמו אב המכה את בנו . . מוסר

באיגרת יג מוסבר שבקדושה כל המידות כלולות זו בזו: אברהם, מידת החסד והאהבה, התלבש בגבורה כשעקד את יצחק בנו. הדבר מקביל לרעיון כאן, שגם חומרה יכולה לכלול בתוכה אהבה.

הערת קה"ת

ראה אנה"ק סי' יג.

19 חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר

"חושך שבטו שונא בנו, ואוהבו שחרו מוסר". הפסוק מראה שחומרת האב

עשויה לבטא אהבה — מידה הכוללת גם את היפוכה.

Proverbs 13:24 משלי י"ג:כ"ד

חושך שִׁבְטוֹ שׁוֹנֵא בְנוֹ וְאַהֲבֹו שִׁחְרוּ מוֹסֵר:

He that spareth his rod hateth his son; But he that loveth him chasteneth him betimes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יג, כד.

20 הערת קה"ת מפנה Isaiah 63:9 למילים האלה.

Isaiah 63:9 ישעיהו ס"ג:ט'

בְּכָל־צָרָתָם לוֹ צָר וּמִלֶּאֱךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גָּאֵלָם וַיִּנְשָׁלֵם וַיִּנְשָׂאם כְּלִימִי עוֹלָם:

In all their affliction He was afflicted, and the angel of His presence saved them; in His love and in His pity He redeemed them; And He bore them, and carried them all the days of old.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 הערת קה"ת מפנה Ketubot 49b:5 למילים האלה.

Ketubot 49b:5 כתובות מ"ט ב:ה'

כִּי הָיָה אֹתוֹ לְקַמִּיָּה דָּרַב חֲסָדָא, אָמַר לְהוּ: כְּפֹ לָקָה אֲסִיתָא בְּצַבּוּרָא, וְלִיקוּם וְלִימָא: עוֹרְבָא כְּעִי בְּנִיָּה וְהָיָה גִבְרָא לָא כְּעִי בְּנִיָּה? וְעוֹרְבָא כְּעִי בְּנִיָּה? וְהִכְתִּיב: "לְכַנִּי עוֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרְאוּ!" לָא קִשְׂיָא, הָא בְּחִיּוּרִי, הָא בְּאוֹכְמִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

22 הערת קה"ת מפנה Eruvin 22a למילים האלה.

Eruvin 22a עירובין כ"ב א

פסוקה 4

23 "ויברא ה' את האדם בצלמו; בצלם אלקים ברא אותו." את צלם אלקים מפרשים כאדם העליון, הכולל הכול.

Genesis 1:27 בראשית א':כ"ז

וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

And G-d created man in His own image, in the image of G-d created He him; male and female created He them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 ופני אדם לארבעתן

בחזון יחזקאל, לכל אחת מארבע החיות יש פני אדם, לצד פני אריה, שור ונשר. העובדה שפני אדם מופיעים בכל ארבע החיות מלמדת שאדם כולל את שאר הצורות.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י'

וְדִמוֹת פָּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָם וּפָנֵי אַרְיֵה אֶל־הֵמִין לְאַרְבַּעָתָם וּפָנֵי־שׁוֹר מִהַשְׂמָאוֹל לְאַרְבַּעָתָם וּפָנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעָתָם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 וירדו בדגת הים ובעוף השמים

האדם נצטווה לרדות בדגת הים ובעוף השמים. אדמו"ר הזקן מסביר שרדייה זו משקפת את שלטונו של אדם העליון על המרכבה.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמוֹתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 על דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה

מעל המרכבה יחזקאל רואה כיסא, ויעל דמות הכיסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". זהו אדם העליון, השולט בארבע החיות.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א':כ"ו

וּמִמַּעַל לָרִקִּיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם כְּמֵרָאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוֹת כֶּסֶף וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם עָלָיו מִלְּמַעְלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

27 לעולם יהא רך כקנה

חז"ל מלמדים שעל האדם להיות תמיד רך כקנה ולא קשה כארז, ומספרים את סיפורו של רבי אלעזר בן רבי שמעון כדי להמחיש זאת. אדמו"ר הזקן משתמש בקנה ובארז כדימויים לתיקון ולתוהו.

Taanit 20a:16 תענית כ"א:ט"ז

תָּנוּ רַבָּנֵינוּ: לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם רַךְ כְּקֶנֶה וְאֵל יִהְיֶה קָשֶׁה כְּאַרְזֵי. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מִמַּגְדֵּל גְּדוֹר מִבֵּית רַבּוֹ, וְהָיָה רָכוֹב עַל חֲמֹר וּמִטְיִיל עַל שֵׁפֶת נָהָר, וְשָׁמַח שְׁמָחָה גְּדוֹלָה. וְהָיְתָה דַּעְתּוֹ גֶּסֶה עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 7

28 באג"ה

ההערה מבהירה שהקטע המצוטט כאגרת הקודש נמצא בקונטרס אחרון. שם מסביר אדמו"ר הזקן שהניצוצות המתבררים בעולמות התחתונים, שמקורם מס"ג שבפנימיות אדם קדמון, גבוהים בשורשם מנשמת האדם, המתוקנת על ידי מ"ה. לכן האדם ניוון מן הדומם, הצומח והחי ומברר אותם באמצעות המ"ה שבו — זהו בדיוק הנושא שהמאמר מפתח.

הערת קה"ת

והוא בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח [כ]. (קנו, א). וראה ג"כ באוה"ת בראשית-ג דף תרטו, א.

29 כי הן מס"ג שבפנימיות א"ק והתיקון ע"י מ"ה הוא יוצא מהמצב

הארה בעלמא

אדמו"ר הזקן כותב שם שהניצוצות שמתבררים בבריא, ביצירה ובעשיה באמצעות התורה והמצוות, גבוהים בשורשם מנשמת האדם: מקורם בשם

34 ברכנו אבינו כולנו כאחד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ברכת שים שלום.

35 ויחן ישראל

"ויחן שם ישראל נגד ההר", בלשון יחיד; אדמו"ר הזקן מפרש שהם חנו באחדות, והיא שקדמה למתן תורה.

Exodus 19:2 שמות י"ט ב'

וַיֵּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינִי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר:

And when they were departed from Rephidim, and were come to the wilderness of Sinai, they encamped in the wilderness; and there Israel encamped before the mount

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות יט, ב.

36 "שינייך כעדר הרחלים". הפסוק פותח את המאמר בלקוטי תורה שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 6:6 שיר השירים ו':

שְׁנִיךָ כְּעֶדֶר הָרְחִלִּים שְׁעָלוּ מִדֶּרֶחַצָּה שְׁכָלָם מִתְאַיְמוֹת וְשָׁפְלָה אֵין בָּהֶם:

Thy teeth are like a flock of ewes, Which are come up from the washing; Whereof all are paired, And none faileth among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 סדי"ה שניך כעדר הרחלים

שם נדרשת המילה "שינייך" באמצעות האות ש"ן, שלפי תיקוני הזוהר כוללת "שלושה עדרי צאן" – שלוש הדרכים שבהן נשמות ישראל מעלות את קרבנן למעלה, וכולן מחוברות באות אחת בשלמות מלאה. הדבר ממחיש כיצד רבים המתאחדים נעשים שלם אחד.

הערת קה"ת
לקמן שה"ש לח, א.

38 בד"ה ויאמר ה' הן עם אחד

הקטע מסביר, בעקבות עץ חיים, שבעקודים כל עשר הספירות קשורות בכלי אחד בלי חלוקה; בנקודים הן מתחלקות לעשר נקודות; וברודים הוא עולם התיקון, בחינת הפרצופים. שורשן בעקודים הוא למעלה מחכמה ובנינה דאצילות, ולכן האחדות ממשיכה אור נעלה כל כך.

הערת קה"ת
תו"א י, ג.

39 ויאמר ה' הן עם אחד

ה' אומר על בוני מגדל בבל: "הן עם אחד". הפסוק פותח את המאמר בתורה אור על אחדות ועולם העקודים שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Genesis 11:6 בראשית י"א א'

וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וּשְׁפָה אֶחָת לָכֶם וְזֶה הַחֶלֶם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:

And the L-RD said: 'Behold, they are one people, and they have all one language; and this is what they begin to do; and now nothing will be withholden from them, which they purpose to do

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ס"ג שבפנימיות אדם קדמון, ואילו הנשמה, שכבר נתקנה באמצעות שם מ"ה, נמשכת מן ה"מצח" כהארה בלבד. משום כך, הוא אמר, האדם ניוון מן הדומם, הצומח והחי ומברר אותם. בהערת קה"ת מצוין שהקטע הזה, המצוטט כאן כאיגרת הקודש, מופיע בקונטרס אחרון.

Tanya, Part V; Kuntres Acharon 4:28 תניא, קונטרס אחרון ד':כ"ח

וְעוֹד זֹאת, שְׁבָאֲמַת הַבִּירוּרִין שֶׁבְּכִרְיָאָהּ יִצְרָהּ עֲשִׂיהָ מִרְפָּח, עַל־יְדֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה, גְּבוּהִין בְּשִׁרְשָׁן מְנַפְשֵׁרוּח־נִשְׁמָה שְׁבָאֲדָם, כִּי הֵן מִ"ס"ג שֶׁבְּפִנִּימִית "אָדָם קְדָמוֹן", וְנַפְשֵׁרוּח־נִשְׁמָה שֶׁכָּבֶר נִתְקַנָּה עַל־יְדֵי "מִי"ה, הוּא יוֹצֵא מִה־"מִצְח" הָאֶרֶץ בְּעֶלְמָא. וְזֶהוּ שְׁכָתוֹב: "לִפְנֵי מְלֹךְ מְלֶךְ כּוּי". וְהֵינּוּ טַעְמָא שֶׁהָאָדָם חֵי בְּמִזְנוּת דּוּמָם־צוּמָח־חֵי, וּמְכַרְרֵן בְּ"מִי"ה שְׁבוּ, וְחֵי בָהֶם, לְפִי שְׁהֶם מִ"ס"ג.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

30 כמ"ש בוהר

ההערה מפנה לשם בעניין מאמר הזוהר, שהוא שורה רק במקום שלם.

הערת קה"ת

ע' זח"ב (קנו, ב) ושם אי' ברכאן עלאין לא שריין. אך מצאתי בח"א (רטז, ב) שם אי' "שכינתא" [כ]. ראה אוה"ת ויקרא-א ע' קנו. נזכר בד"ה ויקרא תרע"ח ע' רלו.

31 לא שריא אלא באתר שלים

רבי יוסי אומר שהשכינה שורה רק במקום שלם, ולא במקום חסר או פגום. אדמו"ר הזקן מפרש את "המקום השלם" כהתכללות הספירות בתיקון.

Zohar, Vayechi 16:109-17:120 ספר הזוהר, ויחי ט"ז:ק"ט-י"ז:ק"כ

So it says that when his sons told him that Joseph was alive, "the spirit of Jacob their father revived" (Gen. 45, 27), for up to then the spirit had been dead within him and he had not been in a state to receive another in its place, since the spirit from above does not rest on an empty spot.' R. Jose said: 'The Shekinah does not rest on a place which is defective or disturbed, but only in a place properly prepared, a place of ... joyfulness. Hence all the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

32 אנת הוא שלימותא דכולא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה בד"ה פתח אליי.

33 אנת הוא שלימותא דכולא

בתפילת אליהו (פתח אליהו) נקרא ה' "שלמות כולם": כאשר הוא מסתלק מן השמות, הם נשארים כגוף ללא נשמה. אדמו"ר הזקן מזהה זאת עם אור אין סוף השורה במקום שבו הספירות מתאחדות.

Tikkunei Zohar 17b:2-3 תיקוני זוהר י"ז ב:ב'-ג'

וכל ספירן כל חד אית ליה שם ידיע. ובהון אתקריאו מלאכיא. ואנת לית לך שם ידיע. דאנת הוא ממלא כל שמהן. ואנת הוא שלימו דכלהו וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כלהו שמהן כגופא בלא נשמתא. אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

אפיו, ואלו הן (דניאל י, ו): וגו' ותו' כתרשיש ופניו כמראה כרך, ולא זה מדיק זה. כתוב אחר אומר (תהלים קד, ג): ...

Emerge, daughters of Zion, and gaze at King Solomon, at the crown with which his mother crowned him on the day of his wedding, and on the day of the rejoicing of his heart" (Song of Songs 3:11). "Emerge, daughters of Zion, and gaze," sons who are conspicuous [metzuyanim] for me in haircut, in circumcision, in ritual fringes; "at King Solomon [Shlomo]," at the King who created perfect [shelemot] creations. He created the sun and the moon in their completeness, the stars and the constellations in their completeness.

... Bar Kappara

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

45 והיה מעשה הצדקה שלום

יועבדות הצדקה שלום. פסוק זה פותח את האגרת שבאגרת הקודש שאלה מפנה אדמו"ר הזקן.

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:י"ז

והיה מעשה הצדקה שלום ועבדות הצדקה השקט נכסח עד עולם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect of righteousness quietness and confidence for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 והיה מעשה הצדקה שלום

האגרת מביאה את דברי חז"ל על "הוא עושה שלום במרומיו": מיכאל הוא שר של מים וגבריא'ל שר של אש, והם אינם מכבים זה את זה. אדמו"ר הזקן מפנה לדברים אלה כדי להסביר את השלום בין מדות הפוכות.

Tanya, Iggeres HaKodesh 12:1 תניא, אגרת הקדש י"ב:א

והיה מעשה הצדקה שלום, ועבדות הצדקה השקט נכסח עד עולם. להבין תהפוך שפי' "מעשה" ל"עבדות" ובין "שלום" ל"השקט נכסח" כו'. על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל לברכה על פסוק "עושה שלום במרומיו" - כי "מיכאל שר של מים וגבריא'ל שר של אש, ואין מכבין זה את זה".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

47 והתכללות זו הוא בחי ביטול אמיתי

ההערה מפנה לשם בעניין התכללות זו, שהיא ביטול אמיתי.

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תרל"ה כרך א ע' יג.

48 בביאור ע"פ את שבתותי

שם מסביר אדמו"ר הזקן שבעולמות ב"ע המלאכים הם "יש" שאוהב וירא, ואילו למעלה מאהבה ויראה יש ביטול, מדרגת "ונחננו מה" של משה. ההשתחוואה בתפילת שמונה עשרה, שהיא הארה יומיומית של שבת, היא ביטול זה; וכל זה נקרא שבת תחתונה.

הערת קה"ת

לקמן בהר מד, א ואילך.

49 את שבתותי תשמרו

"את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו". פסוק זה פותח את המאמר בלקוטי תורה, בהר, העוסק בשבת התחתונה ובשבת העליונה.

Leviticus 26:2 ויקרא כ"ו:ב'

את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'

40 הערת קה"ת מפנה ל I Samuel 25:25 למילים האלה.

I Samuel 25:25 שמואל א כ"ה:כ"ה

אל-נא ישים אדני את-לבו אל-איש הפלעל הזה על-נבל כי כשמו כן הוא נבל שמו ונבלה עמו ואני אמתך לא ראיתי את-נערי אדני אשר שלחתי:

Let not my lord, I pray thee, regard this base fellow, even Nabal; for as his name is, so is he: Nabal is his name, and churlishness is with him; but I thy handmaid saw not the young men of my lord, whom thou didst send

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 הערת קה"ת מפנה ל II Samuel 6:20 למילים האלה.

II Samuel 6:20 שמואל ב ו':כ'

וישב דוד לברך את-ביתו ותצא מיכל בת-שאול לקראת דוד ותאמר מה-נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד אחד הרקים:

Then David returned to bless his household. And Michal the daughter of Saul came out to meet David, and said: 'How did the king of Israel get him honour to-day, who uncovered himself to-day in the eyes of the handmaids of his servants, '! as one of the vain fellows shamelessly uncovereth himself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 עושה שלום במרומיו

"הממשלה והפחד עמו; הוא עושה שלום במרומיו". אדמו"ר הזקן מפרש את ה"שלום" כחיבור בין מדות הפוכות כאשר אור אין סוף מתגלה עליהן.

Job 25:2 איוב כ"ה:ב'

המשל ופחד עמו עשה שלום במרומיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כה, ב.

43 בין שר של מים ושר של אש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שהש"ר ג, כא.

44 בין שר של מים ושר של אש

המדרש אומר שמכאל, שר של שלג, וגבריא'ל, שר של אש, אינם מזיקים זה לזה, מפני שה' עושה שלום ביניהם. זהו ה"שלום" במרומיו" שאדמו"ר הזקן מסביר.

Shir HaShirim Rabbah 3:11-12 שיר השירים רבה ג':יא-י"ב

... ודמות החיות מראיהם כגחלי אש, וכתוב (יחזקאל א, יד): והחיות רצוא ושוב כמראה הקזק, ולא זה מכבה זה ולא זה מכבה זה. מיכאל שר של שלג, וגבריא'ל שר של אש, ולא זה מכבה זה ולא זה מדיק זה. אמר רבי אבין לא סוף דבר בין מלאך למלאך, אלא אפלו בין מלאך אחד שהציו שלג והציו אש הקדוש ברוך הוא עושה שלום ביניהן, ואית לקה חמש

55 כמ"ש בד"ה ויהי בשלח פרעה

המאמר הפותח "ויהי בשלח פרעה" מתחיל בכך שישראל הם "תבואתו" של ה', שנורעה בגלות כדי שגילוי אלקותו יגדל ויתרבה. ההערה מפנה שם לביאור שהמדות שבמדרגת אריך אנפין הן בלי גבול.

הערת קה"ת
תו"א סא, סע"א.

56 וסד"ה בכ"ה בכסלו

בסוף מאמר חנוכה מוסבר שהצדקה — ביטול ה"יש" של האדם ל"אין" — ממשיכה מלמעלה את פנימיות אור אין סוף עצמו, "יש מאין". ההערה מפנה שם לביאור על המדות שהן בלי גבול.

הערת קה"ת
תו"א כט, ד.

57 דברי בלעם: "מי מנה עפר יעקב?" פסוק זה פותח מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:

מי מנה עפר יעקב ומספר את־רבע ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כִּמְהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 הראיני את מראיך

"הראיני את מראיך, השמיעני את קולך". פסוק זה פותח מאמר נוסף שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יֹנְתִי בְּחִגְי הַסֵּלַע בְּסֶתֶר הַמְּדִרְגָּה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עֵרֵב וּמְרָאֶיךָ נְאֻנָּה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 בגין דחאי קרן

הוזהר אומר ש"העיקר" שאדם שומר הוא עץ החיים של העולם הבא, שאינו עומד בעולם הזה, ורק הפרי היוצא ממנו עומד בו; לכן אוכלים כאן את פירותיו. זהו "פירות" המשנה.

Zohar, Beha'alotcha 25:142-27:150 ספר זוהר, בהעלותך כ"ה:קמ"ב-כ"ז:ק"ג

This capital is indeed the Tree of Life belonging to the other world, the fruit of which alone has any place or room in this world. The good man thus enjoys its fruit in this world whilst the capital remains for him for the other world, where he obtains the superior celestial life

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

60 אדם דא שלימו דכולא

הוזהר משווה בין האל"ף הקטנה של "ויקרא" לאל"ף הגדולה של "אדם" שם אנוש, ואומר על אדם זה: "זהו שלמות הכול".

Zohar, Metzora 4:18-7:25 ספר זוהר, מצורע ד':י"ח-ז':כ"ה
He replied: 'It is written here, "two living clean birds and cedar wood and scarlet and hyssop". "Living" is a reference to two of the "living creatures" (Hayoth) that Ezekiel saw, de-

Ye shall keep My sabbaths, and reverence My sanctuary: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 מלגאו איהו שם מ"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ת"ז בהקדמה.

51 מלגאו איהו שם מ"ה דאיהו ארח אצילות ושקיו

בתפילת אליהו, הכתר העליון כולל "בתוכו" את השם המאויז באל"פים, "שהוא דרך אצילות", והוא משקה את האילן שבזרועותיו ובענפיו, כפי שהמים משקים אילן. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כאור אין סוף השורה במ"ה, המחבר את כל האצילות.

Tikkunei Zohar 17a:18-20 תקוני זוהר י"ז א:י"ח-כ'

כתר עליון איהו כתר מלכות. ועליה *אתמר מגיד מראשית אחרית. ואיהו קרקפתא דתפלי (נ"א קרקפתא דלא מנח תפלי). *מלגו איהו יוד קא ואו קא דאיהו ארח אצילות. איהו שקיו דאילנא בדוועוי וענפוי (נ"א ואנפוי). כמ"א דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו. רבון העולמים אנת הוא עלת העלות סבת הסבות דאשקי לאילנא בההוא נביעו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

52 אדם

ספר דברי הימים פותח במילים "אדם שת אנוש", והאל"ף של "אדם" כתובה באות גדולה. אדמו"ר הזקן קושר אותיות גדולות לכתר.

I Chronicles 1:1 דברי הימים א א':א'

אָדָם שֶׁת אָנוֹשׁ:

;ADAM, SETH, Enosh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 כי קטן יעקב

עמוס מתחנן: "איך יקום יעקב כי קטן הוא?" קטנותו של יעקב נדרשת כרמז לז"א, "הפנים הקטנות".

Amos 7:2 עמוס ז':ב'

וְהָיָה אִם־כִּלְהָ לֹאֲכֹל אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאָמַר אֲדֹנָיִי ה' סִלַּח־נָא מִי יָקוֹם יַעֲקֹב כִּי קָטָן הוּא:

And if it had come to pass, that when they had made an end of eating the grass of the land—so I said: O L-rd GOD, forgive, I beseech Thee; How shall Jacob stand? for he is small

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה עמוס ז, ב.

54 ארך אפים וגדל חסד

"חנן ורחום הוי", ארך אפים וגדל חסד". "ארך אפים" רומז לאריך אנפין, שבו המדות הן ללא גבול.

Psalms 145:8 תהילים קמ"ה:ח'

חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֶרְךָ אַפִּים וְגָדֹל־חֶסֶד:

The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger, and of great mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ח.

העליון הנמשך מלמעלה.

Psalms 21:8 תהילים כ"א:ח

כִּי־הַמֶּלֶךְ בִּטַּח בְּה' וּבְחֶסֶד עָלְיוֹן בְּלִיְמוֹט:

For the king trusteth in the L-RD, yea, in the mercy of the
Most High; he shall not be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 דוד בשמים ולא עלתה לו

הגמרא אומרת ששאל שגה בדבר אחד, והדבר עלה לו במלכותו, ואילו דוד שגה בשני דברים ולא איבד אותה. אדמו"ר חזק מפינה לדיון שלו בנושא זה במאמר על מתן תורה.

Yoma 22b:10-11 יומא כ"ב ב:י"א-י"ב

אמר רב הונא: כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סיעיה, שאול באחת — ועלתה לו. דוד בשמים — ולא עלתה לו. שאול באחת מאי היא? מעשה דאגג. והא איפא מעשה דנוב עיר הכהנים! אפעשה דאגג כתיב: "נחמתי כי המלכתי את שאול למלך". דוד בשמים מאי נינהו — דאורייה, ודחסתה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

66 "וילבש צדקה כשריון". הפסוק פותח את איגרת הקודש שאליה מפנה אדמו"ר חזקן.

Isaiah 59:17 ישעיהו נ"ט:יז

וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו וילבש בגדי נקם תלבשת ויעט כמעיל קנאה:

And He put on righteousness as a coat of mail, And a helmet of salvation upon His head, And He put on garments of vengeance for clothing, And was clad with zeal as a cloak

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 וילבש צדקה כשריון

האיגרת עוסקת במצוות הצדקה, ונפתחת בפסוק זה. אדמו"ר חזקן מפנה אליה בעניין "אוכל פירותיהם בעולם הזה".

Tanya, Iggeres HaKodesh 3:1-2 תניא, אגרת הקודש ג:א-ב

וילבש צדקה כשריון, וכובע ישועה בראשו. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה: "מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול, אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול". פירוש, ששריון עשוי קשקשים על נקבים, והם מגינים שלא יכנס חץ בנקבים, וכך הוא מעשה הצדקה: וביאור הענין, כי גדולה צדקה מכל המצות, שמהן נעשים לבושים להגשמה, הנמשכים מאוראין סוף ברוך-הוא מבחינת "סוכב כל עלמין" (במבואר ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

68 נעשה אדם

"נעשה אדם... וירדו בדגת הים". כעת מוסבר שלטונו של האדם על יסוד שורשו בתיקון.

Genesis 1:26 בראשית א:כ"ו

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל-הארץ ובכל-הרמש הרמש על-הארץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth'

noting the place from which the true prophets draw inspiration. "Cedar wood" we have explained. "Scarlet" indicates the place of Severity, which is associated with him at first. "Hyssop" is the lesser Vau which gives sustenance to the Community of Israel. All these again rest upon him because ... he has been purified.' R. Judah and R. Isaac were once

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

61 אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן

"אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא: כיבוד אב ואם, גמילות חסדים, הבאת שלום בין אדם לחברו; ותלמוד תורה כנגד כולם." אדמו"ר חזקן מסביר מדוע מעשים אלה מניבים פירות בעולם הזה.

Mishnah Peah 1:1 משנה פאה א:א

אלו דברים שאין להם שעור. הפאה, והבכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת שלום בין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כלם:

These are the things that have no definite quantity: The corners [of the field]. First-fruits; [The offerings brought] on appearing [at the Temple on the three pilgrimage festivals]. The performance of righteous deeds; And the study of the torah. The following are the things for which a man enjoys the fruits in this world while the principal remains for him in the world to come: Honoring one's father and mother; The performance of righteous deeds; And the making of peace ... between a person and his friend; And the study of

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

62 וארשתוך לי לעולם

"וארשתוך לי לעולם". פסוק זה פותח מאמר שאליו מפנה אדמו"ר חזקן, ובו נידון פירוש הווהר למילה "לעולם".

Hosea 2:21 הושע ב:כ"א

וארשתיה לי לעולם וארשתיה לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים:

And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lovingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 יחתו מריביו

שירת חנה: "הוי" — ייחתו מריביו. הפסוק פותח מאמר המסביר כיצד ההמשכה מאריך אנפין ממתיקה את כל הדינים.

I Samuel 2:10 שמואל א ב:י

Havayah יחתו מריבו עלו בשמים ירעם Havayah ידיו אפסי-ארץ ויתן-עז למלכו וירם קרן משיחו:

They that strive with the L-RD shall be broken to pieces; Against them will He thunder in heaven; The L-RD will judge the ends of the earth; And He will give strength unto His king, And exalt the horn of His anointed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 כי המלך בוטח בה' ובחסד עליון בל ימוט

"כי המלך בוטח בהוי", ובחסד עליון לא ימוט. "חסד עליון" הוא החסד

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב". הביטוי מתאר את קצב הדופק, את ה"רצוא ושוב" של חכמה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':י"ד

והחיות רצוא ושוב כמראה הכֹּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 "מה שמו ומה שם בנו, כי תדע?" אדמו"ר הזקן מפרש את שתי ההופעות של "מה" כשתי הדרגות של מה: אריך אנפין וז"א.

Proverbs 30:4 משלי ל':ד

מי עלה־שָׁמַיִם ויָרַד מִי אֲסָפְרוּיָהּ בְּחַפְזוֹ מִי צָרְרִימִים בְּשִׁמְלָהּ מִי הָקִים
כָּל־אֲפִסְי־אָרֶץ מִה־שָׁמוֹ וּמִה־שָׁם־בָּנוּ כִּי תִדְעַ:

Who hath ascended up into heaven, and descended? Who
hath gathered the wind in his fists? Who hath bound the wa-
ters in his garment? Who hath established all the ends of the
earth? What is his name, and what is his son's name, if thou
knowest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 הערת קה"ת מפנה לזוהר, Balak 6:122-131 למילים האלה.

Zohar, Balak 6:122-131 ספר זוהר, בלק ו':קכ"ב-קל"א

פסוקה 10

76 בדי"ה להבין ביאור ענין האבות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א עב, ד ואילך.

פסוקה 11

77 ובחכמה אתברירו

הערת קה"ת מפנה לזוהר II, 254b למילים האלה.

Zohar II, 254b זח"ב רנד, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב רנד, ב.

78 המוצא פי ה'

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם".
אדמו"ר הזקן מזהה את "מוצא פי הוי'" שבמאכלים עם שורשם בעולם
התורה.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג

ויענה וירעבך ויאכלך את־הָמָן אֲשֶׁר לא־יָדַעַת וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לִמְעַן
הוֹדִיעַךָ כִּי לֹא עָל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא פִּי־ה' יִחְיֶה
הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed
thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fa-
thers know; that He might make thee know that man doth
not live by bread only, but by every thing that proceedeth
out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע". הרמב"ם מפרש שהפסוק מתאר את כוח הבחירה החופשית הייחודי לאדם.

Genesis 3:22 בראשית ג':כ"ב

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה פֶּן
יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִצֵּץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֵי לְעֹלָם:

And the L-RD G-d said: 'Behold, the man is become as one
of us, to know good and evil; and now, lest he put forth his
hand, and take also of the tree of life, and eat, and live for
'ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו
בזה הענין

הרמב"ם מסביר שהבחירה החופשית ניתנה לכל אדם, ושזהו פירוש "הן
האדם היה כאחד ממנו": האדם לבדו יודע מעצמו מה טוב ומה רע, ועושה
כרצונו.

Mishneh Torah, Repentance 5:1 משנה תורה, הלכות תשובה ה':א

... הוּא שְׁכָתוֹב בְּתוֹרָה (בראשית ג' כב) "הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ
לְדַעַת טוֹב וָרָע". כְּלוּמָר הֵן מִין זֶה שֶׁל אָדָם הָיָה יָחִיד בְּעוֹלָם וְאֵין מִין
שֵׁנִי דוֹמֶה לוֹ בְּזֶה הָעֵנִין שֶׁהָיָה הוּא מַעֲצָמוֹ בְּדַעַתוֹ וּבְמַחֲשַׁבְתּוֹ יוֹדֵעַ
הַטּוֹב וְהָרָע וְעוֹשֶׂה כָּל מַה שֶׁהוּא חָפֵץ וְאֵין מִי שִׁיעָכָב בְּיָדוֹ מִלַּעֲשׂוֹת
הַטּוֹב אוֹ הָרָע. וְכֵיוָן שֶׁכֵּן הוּא פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ:

Every man was endowed with a free will; if he desires to
bend himself toward the good path and to be just it is within
the power of his hand to reach out for it, and if he desires to
bend himself to a bad path and to be wicked it is within the
power of his hand to reach out for it. This is known from
what it is written in the Torah, saying: "Behold, the man is
... become as one of us, to know good and evil" (Gen

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

71 הפסוק מספר שה' יצר את האדם מעפר מן האדמה ונפח באפיו נשמת חיים.
אדמו"ר הזקן רואה בכך את הצמצומים הרבים שבאמצעותם ירדה באדם
יכולת הבחירה.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֹפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפּוֹ נִשְׁמַת חַיִּים
וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground,
and breathed into his nostrils the breath of life; and man be-
came a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 "ועתה ישראל, מה הוי' אליך שואל מעמך כי אם ליראה". מכיוון
שהבחירה נתונה לאדם עצמו, אפשר לדרוש ממנו יראת ה'.

Deuteronomy 10:12 דברים י":י"ב

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מִעַמְּךָ כִּי אִם־לִירְאָה אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ
לְלַכֵּת בְּכָל־דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־
נַפְשְׁךָ:

And now, Israel, what doth the L-RD thy G-d require of thee,
but to fear the L-RD thy G-d, to walk in all His ways, and to
love Him, and to serve the L-RD thy G-d with all thy heart
;and with all thy soul

הערת קה"ת
דברים ה, ג.

79 צורה בצרור החיים

אביגיל מברכת את דוד שנפשו תהיה "צורה בצרור החיים". הביטוי מתאר את הנפש בנזן עדן לאחר יציאתה מן הגוף.

I Samuel 25:29 שמואל א כ"ה:כ"ט

וַיָּקָם אָדָם לְרֹדְפָה וּלְבָקֵשׁ אֶת־נַפְשָׁהּ וְהִיתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצֻרֹר הַחַיִּים אֵת הַיְּאֵלֶקֶד וְאֵת נֶפֶשׁ אֲבִיָּהּ יִקְלָעָהּ בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלָע:

And though man be risen up to pursue thee, and to seek thy soul, yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life with the L-RD thy G-d; and the souls of thine enemies, them shall he sling out, as from the hollow of a sling

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 פסוק

80 יחזקאל רואה מזבח עץ בבית המקדש העתידי, והמלאך אומר לו: "זה השולחן אשר לפני הוי"ו". הגמרא לומדת מכאן ששולחנו של אדם בזמן הזה מכפר עליו כמו המזבח.

Ezekiel 41:22 יחזקאל מ"א:כ"ב

הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבֹהַּ וְאַרְבָּע שְׁתֵּים־אַמּוֹת וּמִקְצָעוֹתָיו לוֹ וְאַרְבָּע וְקִירֵתָיו עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֹחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'

The altar, three cubits high, and the length thereof two cubits, was of wood, and so the corners thereof; the length thereof, and the walls thereof, were also of wood; and he said 'unto me: 'This is the table that is before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 פתח במזבח וסיים בשולחן

ההערה מונה גם מקור זה בין המקומות שבהם נדון המאמר "פתח במזבח וסיים בשולחן".

הערת קה"ת

ראה גם סהמ"צ להצ"צ צא, ב. אוה"ת ויקרא-ב ע' תקסט. אוה"ת נ"ך-א ע' תכ.

82 רבי יוחנן ורבי אלעזר אומרים שניהם שהפסוק פותח במזבח ומסיים בשולחן, שכן בזמן שבית המקדש עמד המזבח כיפר על ישראל, וכעת שולחנו של אדם מכפר עליו. אדמו"ר הזקן מסביר כיצד אכילה עם ברכה פועלת את מה שפעלו הקרבנות.

Berakhot 55a:3 ברכות נ"ה א:ג

והמאריך על שלחנו: דלמא אתי עניא ויהיב לקה. דכתביב: "המזבח עץ שלוש אמות גבה", וכתביב: "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'", פתח במזבח וסיים בשלחנו! רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוניהו: כל זמן שבית המקדש קיים — מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו, שלחנו של אדם מכפר עליו.

He who prolongs his stay at table" — perhaps a poor man" will come and he will give him [some food] ; for it is written, "The altar of wood three cubits high... and he said unto me, This is the table that is before the L-rd" (Ezek. 41:22). He opens with "altar" and concludes with "table"! R. Johanan and R. Eleazar both say : So long as the Temple was in existence, the altar used to atone for Israel, but now a man's table atones for him

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

83 ואתהניין מיסודא ועקרא דילהון

הוזהר אומר שעל ידי הקרבן יורדות רוחות קדושות, מתקרבות ו"נהנות מיסודן ושורשן". אדמו"ר הזקן מפרש שהכוונה היא להנאת המלאכים מגילוי האורות דתוהו, שורשם.

Zohar, Pinchas 84:537-545 ספר זוהר, פנחס פ"ד:תקל"ז-תקמ"ה
and therefore not all birds of the clean side are brought for offerings, but only pigeons and turtle doves, which are faithful to their mates more than all other birds, and are preyed upon but do not prey; and so those holy spirits come down and partake of their basis and foundation

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

84 ואתהניין מיסודא ועקרא דילהון

האיגרת מסבירה שמלאכי המרכבה נהנים וניזונים מרוח הבהמה והעוף שהוקרבו, ומצטטת את דברי הוזהר הללו. אדמו"ר הזקן מפנה לכך כאן.

Tanya, Iggeres HaKodesh 20:35 תניא, אגרת הקדש כ"ל"ה

וַיִּבֹן הַיֵּטֶב בְּזֶה טוֹב טַעַם וְדַעַת, מֶה שְּׁמֵלָאִכִּים עֲלִיוֹנִים שְׂבַמְרַכְכָּה בְּפָנֵי שׁוּר"וּ פְּנֵי נֶשֶׁר", נְהָנִים מְאֹד וְנִיזוֹנִים וּמִסְתַּפְקִים מִרוּחַ הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף הָעוֹלָה אֲלֵיהֶם מִהַקְרָבָנוֹת שֶׁעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְכַדְקוּק לְשׁוֹן הַזֹּהָר הַקָּדוֹשׁ: "וְאַתְהֵנִין מִיִּסּוּדָא וְעִקְרָא דִּילְהוֹן".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

85 ריח ניחוח לה'

על קרבן עולה נאמר: "אשה ריח ניחוח להוי"ו". אדמו"ר הזקן מפרש ש"ריח" הוא העלייה מלמטה, ו"ניחוח" הוא הירידה מלמעלה.

Leviticus 1:9 ויקרא א:ט

וַיִּקְרַב וַיִּכְרְעֵו יֶרֶחַץ בָּמִים וְהַקְטִיר הִכָּהוּ אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַה עֲלֶה אִשָּׁה רִיח־נִיחּוֹחַ לַיהוָה Havayah

but its inwards and its legs shall he wash with water; and the priest shall make the whole smoke on the altar, for a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא א, ט. ובכ"מ.

86 נחית דרגא

הגמרא מייצעת: "נחות דרגא ונסיב איתתא" — רד מדרגה אחת וקח אישה. המילה הארמית שמשמעה "לרדת" משמשת כדי לפרש את "ניחוח" כירידה של השפע האלוני.

Yevamot 63a:10-11 יבמות ס"ג א:י"א

טוב ולא תשפיץ. שפיץ ולא תיבגי. שכל העוסק בבגין — מתמסכן. קפוצ זבין ארעא, מתון נסיב איתתא. נחית דרגא נסיב איתתא. סק דרגא בחר שושבינא. אמר רבי אלעזר בר אבינא: אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, שנאמר: "הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם", וכתביב: "אמרתי אה תיראי אותי תקחי מוסרי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה יבמות סג, א.

פסוקה 13

87 אדם בגימטריא מ"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
נסמן לעיל לו, ב.

88 ברע"מ פ' עקב דרע"א סע"ב

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.
הערת קה"ת
מובא גם באוה"ת ויקרא-ב ע' תקעא.

89 בדיה כה תברכו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לקרית נשא כו, ב ואילך.

פסוקה 14

90 בפע"ח שער ה' פ"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
כ"ה בדפוס דובראוונא תקס"ד [שער עולם העשי' (בדפוסים אחרים נק' שער הקרבנות) וכן שער הציצית נסמן שם שער ה']. ש' הקרבנות ש"ג פ"ד כצ"ל.
[כ].

פסוקה 15

91 כרחל לפני גוזזי

"ככבשה אילמת לפני גוזזיה". אדמו"ר הזקן מפרש את הכבשה השותקת כמלכות, הירדת ונושאת את ההזנה של הכוחות החיצוניים בלי למחות.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז

נזש והוא נענה ולא יפתח־פיו כשה לטבח יוכל וכרחל לפני גוזזיה נאלמה ולא יפתח פיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נג, ז שם כתיב וכרחל ביו. [כ].

92 וקולה קול המעורר רחמנות

ההערה מפנה לדיון קודם בלקוטי תורה על קולה של הכבשה המעורר רחמים.

Leviticus 2:4 ויקרא ב:ד

וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תנור סלת חלות מצות בלולת בשמן וקיקי מצות משחים בשמן:

And when thou bringest a meal-offering baked in the oven, it shall be unleavened cakes of fine flour mingled with oil, or unleavened wafers spread with oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

וע"ל ויקרא ב, ד וש"נ [כ].

93 ונפשי כעפר לכל תהי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
תפלת אלקי נצור.

94 ונפשי כעפר לכל תהיה

תפילתו של מר בנו של רבינא: "אלוקי, נצור לשוני מרע... ונפשי כעפר לכל תהיה", הנאמרת בסוף תפילת העמידה. היא מבטאת את ההכנעה והביטול שמגלמת הכבשה.

Berakhot 17a:4 ברכות י"ז א:ד

מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי: "אלקי, נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה, ולמקללי נפשי תדום, ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לפי בתורתך, ובמצותיך תרדוף נפשי. ותצילני מפגע רע, מיצר הרע, ומאשה רעה, ומפל רעות המתרגשות לבא בעולם. וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי".

Mar b. Kabina used to add at the conclusion of his prayer : O my G-d ! (Guard my tongue from evil and my lips from speaking guile ; and to such as curse me let my soul be dumb, yea, let my soul be unto all as the dust. Open my heart to Thy Torah, and let my soul pursue Thy commandments. And do Thou deliver me from mishap, from the evil impulse, and from an evil woman and all evil which breaks ... forth to come upon the world

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

95 בדיה אם לא תדעי לך

המאמר על "אם לא תדעי לך" מסביר שכנסת ישראל נקראת רחל על יסוד הפסוק "כמו רחל לפני גוזזיה נאלמה", וקושר זאת לפסוק "נעשה אדם בצלמנו" ולדמות אדם שעל הכיסא.

הערת קה"ת

תו"א כג, ב.

96 אם לא תדעי לך

"אם לא תדעי לך היפה בנשים". פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 1:8 שיר השירים א:ח

אם־לא תדעי לך היפה בנשים צא־יִלְךָ בְּעֶקְבֵי הַצֹּאן וְרָעִי אֶת־גְּדִיתֶיךָ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרָעִים:

If thou know not, O thou fairest among women, Go thy way forth by the footsteps of the flock And feed thy kids, beside the shepherds'tents

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 ע"פ אלה מסעי בניי

המאמר על "אלה מסעי" מסביר שהמדבר שבו נדדו ישראל הוא המקום שממנו כל הקליפות שואבות את חיותן, ושכנסת ישראל נקראת רחל. הוא מפתח את דימוי השכינה המקיימת אפילו את החיצונים.

הערת קה"ת

לקרית מסעי פח, ג.

98 אלה מסעי בניי

"אלה מסעי בני ישראל". פסוק זה פותח את המאמר בלקוטי תורה, מסעי,

פסקה 16

102 ה"ג מנצפ"ך

לקראת סוף הפרק מוסבר שהכלים הם האותיות, ששורשן בחמש אותיות מנצפ"ך, שהן חמש הגבורות המחלקות את ההבל ואת הקול, בחמשת מוצאות הפה, לעשרים ושתיים האותיות; שורשן בגבורה העילאה של עתיק יומין.

Tanya, Sha'ar HaYichud 4:8 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה ד"ח:

[והנה, בחינת הצמצום והסתרת החיות - נקרא בשם "כלים", והחיות עצמן - נקרא בשם "אור", שכן שם הכלי מכסה על מה שבתוכו, כך בחינת הצמצום מכסה ומסתיר האור והחיות השופע; והכלים - הן הן האותיות, ששרשן הן אותיות מנצפ"ך, שהן הן גבורות המחלקות ומפרידות ההכל והקול בהן מוצאות הפה להתהוות כ"ב אותיות, ושרשן הן גבורות - הוא "בוצינא דקרדונינא", שהיא גבורה עילאה ד"עתיק יומין", ושרשן הסודים - הוא גם כן חסד ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא ח"ב פ"ד.

103 שבנין הנוק' אותיות . . מהגבורות

אותו קטע, בסוף הפרק, מסביר שהאותיות, כלומר הכלים, נוצרות באמצעות חמש הגבורות: מכאן שמכנה הנוקבא, האותיות, נבנה מן הגבורות.

הערת קה"ת

וע' בס"ב ח"ב שהיה"א ספ"ד. [כ].

104 ע"פ וגבורתך ידברו

לפי ההערה, הביאור על "וגבורתך ידברו" נדפס בסידור.

הערת קה"ת

סידור נב, ג. וביהל אור ע' תרפג.

105 וגבורתך ידברו להודיע לבני האדם גבורותיו

"ספרו כבוד מלכותך וידברו גבורתך, להודיע לבני האדם גבורותיו". הפסוקים קושרים בין דיבור לגבורות.

Psalms 145:11-12 תהילים קמ"ה:י"א-י"ב

כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו: להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו:

They shall speak of the glory of Thy kingdom, And talk of Thy might; To make known to the sons of men His mighty acts, And the glory of the majesty of His kingdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

106 ובד"ה אדי שפתי תפתח

לפי ההערה, המאמר הפותח במילים "ה', פתח את שפתיי נדפס שם.

הערת קה"ת

סידור רלו, ד ואילך.

107 שפתי תפתח

"אדני, שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" — נאמר לפני תפילת העמידה. פסוק זה פותח מאמר בסידור שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Psalms 51:17 תהילים נ"א:י"ז

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

שבו מוסבר שהשכינה היא רחל.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א

אלה מסעי בני־ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד־משה ואהרן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

99 את הכבש אחד תעשה בבקר

הציור על קרבן התמיד: "את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים". אדמו"ר הזקן מפרש את "תעשה" כתיקון.

Numbers 28:4 במדבר כ"ח:ד

את־הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים:

The one lamb shalt thou offer in the morning, and the other lamb shalt thou offer at dusk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כח, ד.

100 ועשתה את צפרני

על אודות האיש השכניה נאמר: "וגילחה את ראשה ועשתה את ציפורניה". משמעות הפועל "עשתה" כאן היא לסדר, ומכאן ש"תעשה" יכול להתפרש כתיקון.

Deuteronomy 21:12 דברים כ"א:י"ב

והבאתה אליהו ביתך וגילחה את־ראשה ועשתה את־צפרניה:

then thou shalt bring her home to thy house; and she shall shave her head, and pare her nails

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כא, יב.

101 אש שלמע' ארי' דאכיל קורבנין

הזוהר אומר שבעוד ישראל עמדו בשלמותם, דמות של אריה הייתה יורדת מלמעלה ונראית על המזבח, כשהיא מכלה את הקרבנות. אדמו"ר הזקן מפרש אריה זה כאור החכמה, המברר את הניצוצות שהקרבן מעלה.

Yoma 21b:8-9 יומא כ"א ב:ח-ט

תנו רבנן, שש אשות הן: לש אוכלת ואינה שותה, ולש שותה ואינה אוכלת, ולש אוכלת ושותה, ולש אוכלת לחין כיבשין, ולש אש דוחה אש, ולש אש אוכלת אש. יש אש אוכלת ואינה שותה — היא דידן. שותה ואינה אוכלת — דחולין. אוכלת ושותה — דאלהו, דכתיב: "ואת המים אשר בתעלה לחכה". אוכלת לחין כיבשין — דמערבה. לש אש דוחה אש — דגבריאל, ולש אש אוכלת אש — דשכינה, דאמר מר: הושיט אצבעו ביניהם ושרפן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar I, 6b זח"א ו, ב

Zohar II, 278a זח"ב רעח, א

Zohar III, 17a זח"ג יז, א

הערת קה"ת

ראה יומא כא, ב. זח"א ו, ב. זח"ב רעח, א. זח"ג יז, א.

And Jacob separated the lambs—he also set the faces of the flocks toward the streaked and all the dark in the flock of Laban— and put his own droves apart, and put them not unto Laban's flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 ע"פ את הכבש אחד

המאמר שואל מדוע הפסוק חוזר ואומר "ואמרת להם", ומסביר שהדבר מכוון לקרבנות בזמן שבית המקדש היה קיים ולתפילות שתיקנו במקום קרבנות התמיד לדורות. הוא שואל גם כיצד תפילה, שהיא בקשת רחמים, באה במקום הכבשים, ומהי "ריח הניחוח" של הקרבנות.

הערת קה"ת
לקו"ת פנחס עז, ג.

114 בדי"ה להבין ענין משמח חתן וכלה בפי צו

שם החתן והכלה הם יעקב ורחל: רחל היא מלכות דאצילות היורדת לעולמות הנבראים, "כרחל לפני גוויזה", ומשתוקקת לעלות ולהיכלל באור אין סוף; ואילו יעקב, הבריה התיכון המגיע מקצה אל קצה, ממשיך אליה את אור אין סוף.

הערת קה"ת
לקו"ת ט, א.

115 ועמ"ש — בביאור ע"פ באתי לגני

הביאור על "באתי לגני" פותח במחזוריות היום: עד חצות יש ירידה, מחצות מתחילה עליית הבוקר, וזמן מנחה מתחילה שוב הירידה; הוא מביא את דברי הרמ"ז שבלילה רחל יורדת לבריא. במקום זה אומר אדמו"ר הזקן שהמתקת דיני לאה נדונה בהרחבה.

הערת קה"ת
לקו"ת שה"ש לב, ד.

116 באתי לגני

"באתי לגני אחותי כלה". פסוק זה פותח את ההסבר בלקוטי תורה, שיר השירים, על המתקת הדינים של לאה.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א

באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם-בשמי אכלתי יערי עם-דבש שתייתי ייני עם-חלבי אכלו רעים שתי ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 בבקר יאכל עד

ברכת יעקב לבנימין: "בבוקר יאכל עד". המדרש קושר זאת לכבש של שחרית בקרבן התמיד.

Genesis 49:27 בראשית מ"ט:כ"ז

בנימין יאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל:

Benjamin is a wolf that raveneth; In the morning he devoureth the prey, And at even he divideth the spoil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 לסוסתי

"לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי". המדרש על פסוק זה מזכיר גם הוא את שני כבשי התמיד.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א:ט

לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי:

O L-rd, open Thou my lips; and my mouth shall declare Thy praise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 בדי"ה ויקחו אליך פרה

המאמר על פרה אדומה פותח בדין שהכול כשרים לקדש את מי החטאת, חוץ מחרש, שוטה וקטן, ואילו להזאה קטן כשר ואישה אינה כשרה, ושואל מה טעם הדבר. ההערה מפנה לשם בעניין יניקת הכוחות החיצוניים מפסולת הגבורות שבקדושה.

הערת קה"ת
לקו"ת חקת ס, א וא"ל.

109 ויקחו אליך פרה

"דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה". פסוק זה פותח את המאמר בלקוטי תורה, חוקת, שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אלי-בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אי-דבה מום אשר לא-עלה עליה על:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

110 אז יבקע כשחר אורך

"אז יבקע כשחר אורך". במילה "יבקע" מופיעות אותיות השם יעקב, הממשיך את האור הממתיק את הדינים.

Isaiah 58:8 ישעיהו נ"ח:ח

אז יבקע כשחר אורך וארכתך מתרה תצמח והלך לפניך צדקה כבוד ה' יאסף:

Then shall thy light break forth as the morning, And thy healing shall spring forth speedily; And thy righteousness shall go before thee, The glory of the L-RD shall be thy rearward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 17

111 את הכבש אחד

הפסוק על קרבן התמיד, שב"משנת חסידים" מופיע בו יעקב. פסוק זה גם פותח את המאמר בלקוטי תורה, פינחס, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Numbers 28:4 במדבר כ"ח:ד

את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים:

The one lamb shalt thou offer in the morning, and the other lamb shalt thou offer at dusk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 והכשבים הפריד יעקב

"והכשבים הפריד יעקב". החלק הבא מסביר את הכתיב החריג "כשבים" ואת משמעות ההפרדה שעשה יעקב.

Genesis 30:40 בראשית ל:מ

והכשבים הפריד יעקב וימן פני הצאן אל-עקד וכל-חום בצאן לכן וישתילו עדרים לבדו ולא שתם על-צאן לכן:

פסוקה 19

124 עבדים היינו לפרעה

"עבדים היינו לפרעה במצרים, והוי' הוציאנו ממצרים ביד חזקה" —
התשובה לכן בתורה ובהגדה. פרי עץ חיים מפרש זאת כאבא ואמא
המלוכשים בזרועות אריך אנפין.

Deuteronomy 6:21 דברים ו:כ"א

וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיָד
חֲזָקָה:

then thou shalt say unto thy son: 'We were Pharaoh's bond-
men in Egypt; and the L-RD brought us out of Egypt with a
mighty hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 21

125 כביאור ע"פ אלה מסעי

ההערה מציינת שהביאור על "אל עליון גומל חסדים טובים" נמצא במאמר
על "אלה מסעי".

הערת קה"ת

לקו"ת שם צ, ג.

126 ע"פ לך לך

המאמר "לך לך" פותח ב"11a: אברים (א"ב ר"ם, "אב נעלה") הוא השכל
הנעלם מכל רעיון, שצריך להתגלות בירידה מדרגה אחר מדרגה
בהשתלשלות; והוא מסביר שההתפשטות והירידה של המדרגות באות
דווקא באמצעות מדרגה גבוהה עוד יותר, הארת עתיק.

הערת קה"ת

תו"א יא, א.

127 לך לך

"צא מארצך". פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור, שבו מוסבר שאברהם,
"אב רם", הוא החכמה העליונה.

Genesis 12:1 בראשית י"ב:א'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לָךְ מֵאֶרֶץ־עֵבֶר וּמִמִּלְדֻתָּךְ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאֶרֶץ
אֲשֶׁר אֶרְאֶךָ:

Now the L-RD said unto Abram: 'Get thee out of thy country,
and from thy kindred, and from thy father's house, unto the
land that I will show thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 ע"פ משה ידבר

המאמר על "משה ידבר" מסביר שאברהם, איש החסד והמים, גורם לדברים
לגדול כפי שחלב מגדל תינוק: המוחין של יניקה, שבאמצעותם גדלים
האיברים, הם העלאת האורות לתוך הכלים. הסבר זה מאיר את "התגדלות"
אבא באמצעות היניקה הנידונה כאן.

הערת קה"ת

תו"א סח, ד.

129 משה ידבר

"משה ידבר והאלקים יענו בקול". פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור
שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Exodus 19:19 שמות י"ט:י"ט

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's
chariots

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 באסתר בפסוק גם ושתי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

א, ט.

120 גם ושתי

"גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים". המדרש על פסוק זה מזכיר גם הוא
את כבשי התמיד.

Esther 1:9 אסתר א:ט'

גַּם וְשֵׁתִי הַמַּלְכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתֵּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ
אֲחַשְׁוֶרֶשׁ:

Also Vashti the queen made a feast for the women in the roy-
al house which belonged to king Ahasuerus

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 וישע ה' אל הבל

"וישע הוי' אל הבל ואל מנחתו", שהובאה מבכורות צאנו. "מקדש מלך"
קושר זאת לכוחה של הקרבת הכבשים.

Genesis 4:4 בראשית ד:ד'

וְהֶבֱל הָבִיא גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִנְחָתוֹ וַיִּשַׁע ה' אֶל־הֶבֶל וְאֶל־
מִנְחָתוֹ:

And Abel, he also brought of the firstlings of his flock and of
the fat thereof. And the L-RD had respect unto Abel and to
his offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, ד.

פסוקה 18

122 והכבשים הפריד יעקב

"ואת הכבשים הפריד יעקב, ויתן פני הצאן אל עקוד". הכתיב "כבשים",
שייך לפני בי"ת, הוא נקודת המוצא של קטע זה.

Genesis 30:40 בראשית ל:מ'

וַהֲכִשְׁבִּים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָיו הַצֹּאן אֶל־עֶקֶד וְכָל־חוּם בְּצֹאן לָבָן
וַיִּשְׁתַּלְּלוּ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתַם עַל־צֹאן לָבָן:

And Jacob separated the lambs—he also set the faces of the
flocks toward the streaked and all the dark in the flock of
Laban— and put his own droves apart, and put them not
unto Laban's flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 כמעט בכל מקום . . כבש

ההערה מפנה את הקורא למקורות המגויים שם, העוסקים בשני הכתיבים:
"כבש" ו"כשב".

הערת קה"ת

ראה הנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לע' תקעב.

135 עשר ולא אחד עשר

"עשר ספירות בלי מה: עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה." אדמו"ר
הזקן משתמש בכך כדי להסביר מדוע דעת אינה נמנית כאשר כתר נמנה.

Sefer Yetzirah 1:4 ספר יצירה א'ד'

עשר ספירות בלימה עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה, הבן בחכמה
וחכם בבינה, בחון בהם וחקור מהם והעמד דבר על בוריו והשב יוצר
על מכונו:

Ten are the numbers out of nothing, and not the number
nine, ten and not eleven. Comprehend this great wisdom,
understand this knowledge, inquire into it and ponder on it,
render it evident and lead the Creator back to His throne
.again

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor
Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

136 כשהכתר נמנה אין הדעת נמנה

שם מסביר אדמו"ר הזקן שלפעמים כתר נמנה בין עשר הספירות ולפעמים
דעת נמנית במקומו: כשנמנית החיצוניות של הספירות, כתר נמנה, משום
שהחיצוניות של כתר — הרצון — כלולה בהן; ואילו בפנימיות כתר אינו
נמנה.

הערת קה"ת

ראה לקמן פי' שלח מט, ג ושם מציין לע"ה שער מוחין דצלם פ"ה.

137 טורי חשוכא . . נהורא

הוזהר מתאר את האילה הנכנסת להר החושך ועולה ממנו להר האור.
אדמו"ר הזקן משתמש ב"הרים" האלה כדי להתייחס למדות העליונות
שלמעלה מן השכל.

Zohar III, 249b זח"ג רמט, ב

הערת קה"ת

זח"ג רמט, ב.

138 ע"פ שניך כעדר הרחלים

שם נדרש "שיניך" דרך האות שי"ן, שעל פי תיקוני זוהר כוללת את
"שלושה עדרי צאן" — שלושת האבות. הדבר קשור לשי"ן של "כשב"
ו"כבש", המייצגת את שלוש המדות חסד, גבורה ותפארת.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש לח, א.

139 שניך כעדר הרחלים

"שיניך כעדר הרחלים." הפסוק פותח את המאמר בלקוטי תורה, שיר
השירים, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 6:6 שיר השירים ו'ו'

שְׁנִיךָ כְּעֶדֶר הָרָחִלִּים שֶׁעָלוּ מִן־הָרֶחֶצָה שְׁכָלָם מִתְאַיְמוֹת וְשִׁפְלָה אֵין
בָּהֶם:

Thy teeth are like a flock of ewes, Which are come up from
the washing; Whereof all are paired, And none faileth among
them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 בביאור ע"פ מים רבים

ההערה מצטטת: "יש שתי בחינות במדות: הראשונה, המדות הנולדות מן
השכל... והשנייה, המדות שלמעלה מן השכל." שם מוסבר שאהבה
ששורשה למעלה מן השכל, ונמשכת מדעת העליונה הממשיכה את המדות
שבכתר, היא האהבה ש"מים רבים לא יוכלו לכבות".

הערת קה"ת

And when the voice of the horn waxed louder and louder,
Moses spoke, and G-d answered him by a voice
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 בענין תלת עלמין

הערת קה"ת מפנה Zohar III, 132a למילים האלה.

Zohar III, 132a זח"ג קלב, א

הערת קה"ת

זח"ג קלב, א.

131 הערת קה"ת מפנה לGenesis 12:1-17:27 למילים האלה.

Genesis 12:1-17:27 בראשית י"ב:א-י"ז:כ"ז

פסקה 22

132 וירח ה' את ריח

לאחר המבול, "הוי' הריח את ריח הניחוח, והוי' אמר אל לבו: לא אוסיף
עוד לקלל את האדמה בעבור האדם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו". אותה
עובדה עצמה שגרמה להרשעת האדם נעשתה עתה לסיבה לחוסר עליו.

Genesis 8:21 בראשית ח':כ"א

וַיֵּרַח ה' אֶת־רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֶל־לְבוֹ לֹא־אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־
הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְּעֻרָיו וְלֹא־אֶסֶף עוֹד לְהַכּוֹת
אֶת־כָּל־חַי כָּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

And the L-RD smelled the sweet savour; and the L-RD said
in His heart: 'I will not again curse the ground any more for
man's sake; for the imagination of man's heart is evil from
his youth; neither will I again smite any more every thing
living, as I have done

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ח, כא. [ושם לקלל עוד].

פסקה 23

133 והחכמה מאין תמצא

"אבל החכמה, מאין תמצא?" בחסידות דורשים זאת כך: "החכמה נמצאת
מן האין" — הבחינה הנעלמת שלמעלה מחכמה, שאינה מתלבשת באיברי
אריך אנפין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

פסקה 24

134 כמ"ש בס"י עשר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פ"א מ"ד.

תו"א יט, ג "יש בי מיני מדות האי המדות הנולדי מהשכל . . והבי הם המדות שלמעלה מהשכל".

141 אם יתן איש

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה... אם ייתן איש את כל הון ביתו באהבה." הפסוק פותח את המאמר בתורה אור העוסק בשני סוגי המדות.

Song of Songs 8:7 שיר השירים ח:ז

מים רבים לא יוכלו לכבות את־הָאֵהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֵהָבָה בּוֹ יִבּוֹזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 בד"ה להבין ביאור ענין האבות

ההערה מצטטת שהמדות "נלקחו ממקום גבוה יותר". שם מסביר אדמו"ר הזקן, על יסוד דברי האדרא וזוטא שז"א אחיד ותליא בעתיקא, שאף שהמדות נולדות ומתגלות מן השכל, שורשן הוא למעלה מן השכל.

הערת קה"ת

תו"א עג, א "שהמדות נלקחו ממקום עליון יותר . . אבל עיקר המדות בשרשן נלקחו ממקום עליון יותר".

143 ז"א בעתיקא אחיד ותליא

הערת קה"ת מפנה לה Zohar III, 292a למילים האלה.

Zohar III, 292a זח"ג רצב, א

הערת קה"ת

זח"ג רצב, א.

144 שימני כחותם

"שימני כחותם על לבי." הפסוק פותח מאמר נוסף שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו

שִׁימֵנִי כְּחֹתֶם עַל־לִבִּי כְּחֹתֶם עַל־רֹעֶךָ כִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֵל קִנְאָה רָשָׁפִי רָשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֲבִתִּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 והכשבים הפריד יעקב

"והכשבים הפריד יעקב." אדמו"ר הזקן מפרש את "הפרדת" הכשבים בידי יעקב כהמשכת סדר הכשבים אל עולם הפירוד.

Genesis 30:40 בראשית ל:מ

וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב פָּנֵי הַצֹּאן אֶל־עֶקֶד וְכָל־חֹם בְּצֹאן לְבָן וַיִּשְׁתַּלּוּ עֲדָרִים לְבָדוּ וְלֹא שָׁתֵּם עַל־צֹאן לְבָן:

And Jacob separated the lambs—he also set the faces of the flocks toward the streaked and all the dark in the flock of Laban— and put his own droves apart, and put them not unto Laban's flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 רבי שמעון אומר ש"הבריה התיכון בתוך הקרשים, מבריה מן הקצה אל הקצה" הוא יעקב אבינו, האוחז בשני הצדדים. אדמו"ר הזקן מכנה את יעקב

הקו האמצעי הממשיך מכתר ומחכמה אל ז"א.

Zohar, Terumah 94:908-96:918 ספר זוהר, תרומה צ"ד:תתק"ח-צ"ו:תתק"ח

Said R. Simeon: 'Blessed art thou, O Land (earth), that thy king is free (ben horin), and nourishes thee in plenty without fear of interference from the "other one" (Severity), all being nourished by that Supernal King. "And thy princes eat in due time", this "time" being that of which it is written: "In time it shall be said of Jacob and of Israel, What hath G-d wrought!" (Num. 23, 23). "Woe to thee, O land (earth), when thy king is a child", as the prophet threatened Israel with ... the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 25

147 את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני

"את הכבש האחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים". שני הכבשים מקבילים ללאה ולרחל.

Numbers 28:4 במדבר כ"ח:ד

אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים:

The one lamb shalt thou offer in the morning, and the other ;lamb shalt thou offer at dusk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 26

148 והניף הכהן אותם

"והניף הכהן אותם... תנופה לפני הוי"ו". את התנופה "לפני הוי"ו" מפרשים כהעלאת הכבשים למעלה מחכמה.

Leviticus 23:20 ויקרא כ"ג:כ

וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' עַל־שְׁנֵי כִכָּשִׁים קֹדֶשׁ יִהְיֶה לַה' לִפְנֵהוּ:

And the priest shall wave them with the bread of the first-fruits for a wave-offering before the L-RD, with the two lambs; they shall be holy to the L-RD for the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 27

149 יאות אנת וטב אנת וקשוט אנת

בתיאור שבזוהר על האותיות שבאו לפני ה', וכל אחת מהן ביקשה שהעולם ייברא באמצעותה, ה' אומר לש"ן שהיא ראויה, טובה ואמיתית, אך מכיוון שאותיות השקר לוקחות אותה ומצרפות אותה אליהן, הוא לא יברא באמצעותה את העולם.

Zohar, Introduction 5:21-6:28 ספר זוהר, הקדמה ה':כ"א-י':כ"ח

The Shin then came to the fore and pleaded: O L-rd of the world, may it please Thee to begin with me the world, seeing that I am the initial letter of Thy name ShaDDaI (Almighty), and it is most fitting to create the world through that Holy Name. Said He in reply: Thou art worthy, thou art good, thou art true, but I may not begin through thee the creation of the world, since thou forimest part of the group of letters ex- ... pressing forgery, ShekeR (falsehood), which is not

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

150 בפע"ח בכוונת קבלת שבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שי"ח פ"ו. ריש הקדמה לשי"ח השבת ספ"א. ושם פ"ג בשי"ח השבת. [כ].

פסוקה 28

151 שור או כשב

"שור או כשב או עז כי יוולד". אדמו"ר הזקן מציין את הכתיב "כשב" בפרשת אמור, לפני הציווי על הנפת הכבשים.

Leviticus 22:27 ויקרא כ"ב:כ"ז

שור אוֹכֵשֶׁב אוֹעֵז כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלָא יִרְצָה לְקַרְבַּן אִשָּׁה לַה'

When a bullock, or a sheep, or a goat, is brought forth, then it shall be seven days under the dam; but from the eighth day and thenceforth it may be accepted for an offering made by fire unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כב, כז.

פסוקה 29

152

המשנה מתארת את התנופה: הכהן מניח את שתי הלחמים על גבי שני הכבשים, מניח את ידיו מתחתיהם ומניף. אדמו"ר הזקן שואל מדוע הלחם מונח למעלה.

Mishnah Menachot 5:6 משנה מנחות ה:ו

אלו טעונין תנופה ואין טעונין הגשה, לג שמן של מצרע ואשמו, והכבשים כדברי רבי אליעזר בן יעקב, ואדמו"ר שלמי יחיד וחוה ושוק שלחו, אחד אנשים, ואחד נשים, בשראל אכל לא באחרים, ושתי הלחם, ושני כבשי עצרת. כיצד הוא עושה, נוהג שתי הלחם על גבי שני כבשים, ומניח שתי ידיו מלמטן, מוליה ומביא, מעלה ומוריד, שנאמר (שמות כט), אשר הונהג ואשר הורם. תנופה היתה במזרח, והגשה במערב. ותנופות קודמות להגשות. ...

These require waving but not bringing near: The log of oil of the leper and his guilt-offering, The first fruits, according to Rabbi Eliezer ben Yaakov, The innards of an individual's shelamim and its breast and thigh, whether they are the offerings of men or of women, by Israelites but not by others; The two loaves and the two lambs of Shavuot. How does he perform [the waving]? He places the two loaves upon the two lambs and puts his two hands beneath them and waves them ... forward and backward

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

153 וכמ"ש באור החיים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אחרי יז, ד.

פסוקה 30

154 לבב אנוש יסעד

"ויין ישמח לבב אנוש... ולחם לבב אנוש יסעד". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שלחם, שהוא מן הצומח, מזין את האדם יותר מבשר.

Psalms 104:15 תהילים קי"ד:ט"ו

ויין ישמח לבב־אָנוש להצהיל פָּנִים מְשֻׁמֶן וְלֶחֶם לִב־אָנוש יסעד:

And wine that maketh glad the heart of man, Making the face brighter than oil, And bread that stayeth man's heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 מאין לי בשר

משה שואל את ה': "מאין לי בשר לתת לכל העם הזה?" אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה במקום אחר.

Numbers 11:13 במדבר י"א:י"ג

מֵאֵין לִי בֶשֶׂר לַתֵּת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְהַלְנוּ בֶּשֶׂר וְנֹאכְלָה:

Whence should I have flesh to give unto all this people? for they trouble me with their weeping, saying: Give us flesh, that we may eat

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

156 אין מברכין ברהמ"ז רק על הלחם

המילים כאן מצטטות את Berakhot 37a:1. הקטע מופיע למטה.

Berakhot 37a:1 ברכות ל"ז א:

קא משמע לן — "כל שיש בו". ואי אשמעין "כל שיש בו" הוה אמינא כל שיש בו חמשת המינים — אינו, אכל אורז ודוחן — לא, משום דעל ידי תערובת. אכל איתיה בעיניה — נימא אפילו אורז ודוחן נמי מברכין עליו "בורא מיני מזונות". קא משמע לן — כל שהוא מחמשת המינים הוא מברכין עליו בורא מיני מזונות, לאפוקי אורז ודוחן, דאפילו איתיה בעיניה לא מברכין "בורא מיני מזונות".

therefore we are informed that a dish which contains it [requires that benediction]. If, on the other hand, we had been taught only the first, I might have said a dish containing any of the five species does [require that benediction], but not rice or millet because these are mixed with other ingredients. Should, however, it have the appearance [of one of the five species], we might say that even with rice or millet we pronounce the benediction "... Who createst various kinds of ... foods"; therefore we are informed, "A dish

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לו, א. ושו"ע או"ח סקס"ח, ס"י.

פסוקה 31

157 ויהיו כי שתי הלחם . . תושב"כ ותשב"ע"פ

ההערה מפנה לשם, וכן לזוהר א, רס ע"א, בעניין שתי הלחם כתורה שככתב ובעל פה.

Zohar I, 260a זח"א רס, א

הערת קה"ת

ראה זח"א רס, א. אוה"ת שבועות ע"קב.

158 ותפילין — בביאור ע"פ לכן אמור לבניי

לפי ההערה, אדמו"ר הזקן מבאר שם את ההבדל בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה: התורה שבכתב היא המוחין של אבא, והתורה שבעל פה — המוחין של אמא.

הערת קה"ת

תו"א נט, א ואילך ושם מבאר ההפרש בין תושב"כ לתושב"פ שתושב"כ הוא בחי" מוחין דאבא ותושב"פ הוא בחי" מוחין דאימא.

159 לכן אמור לבניי

"לכן אמור לבני ישראל: אני הוי". פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור, וארא, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Exodus 6:8 שמות ו:ו

לְכֹן אֶמֶר לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵעֲבָדָתָם וְנָאֵלְתִּי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים:

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-RD, and I will bring you out from under the burdens of the Egyptians, and I will deliver you from their bondage, and I will redeem you with an outstretched arm, and with great judgments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

160 ויהי שירו חמשה ואלף

על שלמה נאמר: "וידבר שלוש אלפים משל, ויהי שירו חמשה ואלף". אדמו"ר הזקן קושר את ה"שירים" למנגינות הטעמים, שהתורה שבעל פה אינה מבארת.

I Kings 5:12 מלכים א ה:יב

וַיְדַבֵּר שְׁלֹשָׁת אֲלָפִים מִשָּׁל וַיְהִי שִׁירָו חֲמִשָּׁה וָאֶלֶף:

And he spoke three thousand proverbs; and his songs were a thousand and five.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

161 בד"ה . . תורה צוה

המאמר דן בשאלה אם ישראל הם הכלה או החתן במעמד הר סיני, ומבאר שביחס להי ישראל נקראים כלה, וביחס לתורה ישראל נקראים חתן.

הערת קה"ת

לקו"ת ברכה צד, א ואילך.

162 תורה צוה

"תורה צוה לנו משה, מורשה קהלת יעקב". פסוק זה פותח את המאמר בלקוטי תורה, וזאת הברכה, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד

תוֹרָה צִוְּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 לחכימא ברמיזא

הזוהר משתמש באמרה "לחכימא ברמיזא" בקטע העוסק ברבדים של משמעות התורה. אדמו"ר הזקן משתמש בה כדי לתאר כיצד הטעמים מבטאים את מה שאין המילים יכולות לבטא.

Zohar I, 26b זח"א כו, ב

Zohar III, 280b זח"ג רפ, ב

הערת קה"ת

זח"א כו, ב. זח"ג רפ, ב.

164 בשמונים שנה

ההערה מפנה לדיון קודם בהשגת האריז"ל ברגע אחד את מה שלא היו מספיקות שמונים שנה לדרוש.

הערת קה"ת

ועי' לעיל בפ' צו ד"ה והניף ידו פ"ב יז, ג וש"ג. [כ].

פסקה 33

165 אורייתא דמחוי"ב נפקת

הזוהר מכיבא שתי דעות: שהתורה "יוצאת מחכמה עילאה" ושהיא יוצאת מבינה, ורבי יצחק אומר ששתיהן אחת. אדמו"ר הזקן משלב ביניהן: התורה יוצאת מחכמה ובינה.

Zohar II, 85a זח"ב פה, א

הערת קה"ת

זח"ב פה, א.

166 (וכמ"ש במק"מ בפ"י הזהר . . ובהרמ"ז שם)

לפי ההערה, דברי המקדש מלך והרמ"ז על קטעים אלה בוהר מובאים שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת תרומה א'תעז. משפטים ע' אישג. ראה יהל אור ע' עג.

167 עפמ"ש הרמ"ז ר"פ קרח

לפי ההערה, פירוש הרמ"ז על "הנחמדים מזהב" מובא שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ויקרא-א ע' רה. וביהל אור ע' ע.

168 הנחמדים מזהב ומפז

על חוקי התורה נאמר: "הם נחשקים מזהב, מזהב רב ומזוקק". ביאורו של הרמ"ז לפסוק זה הוא היסוד להסבר השני של הלחמים.

Psalms 19:11 תהילים י"ט:יא

הַנְּחֻמִּדִּים מִזֶּהָב וּמִפָּז רַב וּמִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ וְנֶפֶת צוֹפִים:

More to be desired are they than gold, yea, than much fine gold; sweeter also than honey and the honeycomb

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

169 חטה היא דעת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ברכות מ, סע"א.

170 חטה הוא דעת

רבי יהודה אומר שהעץ שממנו אכל אדם הראשון היה חיטה, שכן ילד אינו יודע לקרוא "אבא" ו"אמא" עד שטעם דגן. לכן החיטה קשורה לדעת.

Berakhot 40a:14-15 ברכות מ' א:י"ד-ט"ו

על פירות הארץ וכו'. פשיטא! אמר רב נחמן בר יצחק: לא נצרכה אלא לרבי יהודה, דאמר חטה מין אילן היא. דתניא: אילן שאכל ממנו אדם הראשון, רבי מאיר אומר: גפן היה, שאין לה דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר: "וישת מן היין וישכר". רבי נחמיה אומר: תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו, שנאמר: "ויתפרו עליה תאנה". רבי יהודה אומר: חטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות "אבא" ו"אמא" עד שיטעום טעם דגן. ...

If, over fruits of the earth, etc. This is evident ! Rab Nahman b. Isaac said : It is only necessary for R. Judah who declares that wheat is a kind of tree ; for there is a teaching : The tree

תו"א, ג "שהתורה שהיא בדברים גשמיים היא מבחי" חכים ולא בחכמה ידיעה".

176 לך לך

"לך לך מארצך". פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור על הצורך במדרגה עליונה יותר כדי שהאור יוכל לרדת.

Genesis 12:1 בראשית י"ב:א'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לְךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאֶרֶץ
אֲשֶׁר אֲרָאָךְ:

Now the L-RD said unto Abram: 'Get thee out of thy country, and from thy kindred, and from thy father's house, unto the land that I will show thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

177 ובד"ה ואהי אצלו אמן

שם "ואהי אצלו אמן" מתפרש כהמשכת "לחם" ומזון — דעת והשגת התורה — ולאחריה באה התגלות השמחה והתענוג: "שעשועים יום יום".

הערת קה"ת

לקרית במדבר יח, א.

178 ואהי אצלו אמן

התורה אומרת: "ואהי אצלו אמן, ואהיה שעשועים יום יום". פסוק זה פותח את המאמר בלקוטי תורה, במדבר, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Proverbs 8:30 משלי ח:ל'

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֶמּוֹן וְאֶהְיֶה שְׁעֵשׂוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לִפְנֵי בְּכָל־עֵת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 מוליך ומביא מעלה ומוריד

הגמרא מתארת את אופן ההנפה: קדימה ואחורה, מעלה ומטה. אדמו"ר הזקן מפרש את "מעלה" כעלייה למקור, ואת "מטה" כהמשכת האור למטה.

Menachot 61a:7-8 מנחות ס"א א:ז-ח'

כיצד הוא עושה נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים ומניח שתי ידי מטה מוליך ומביא מעלה ומוריד שנאמר (שמות כט, כז) אשר הונף ואשר הורם תנופה היתה במזרח והגשה במערב תנופות קודמות להגשות מנחת העומר ומנחת קנאות טעונות הגשה ותנופה לחם הפנים ומנחת נסכים אין טעונות לא הגשה ולא תנופה

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות סא, א.

180 הערת קה"ת מפנה לGenesis 12:1-17:27 למילים האלה.

Genesis 12:1-17:27 בראשית י"ב:א-י"ז:כ"ז

from which Adam ate was — so says R. Meir — the vine, because thou hast nothing which brings lamentation upon man as does wine; as it is said, "And he drank of the wine, and was drunken" (Gen. ix. 21). R. Nehemiah says: It was the ... fig-tree

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

171 לחם בגי' מזל

שם מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים": שתי הלחם הן אבא ואמא, או שני המזלות שהם מקורם של אבא ואמא, שכן לחם עולה בגימטריה מזל.

הערת קה"ת

נסמן לקמן פ' במדבר כ, ב.

פסקה 34

172 והשיבו את לחמכם במשקל

בתוכחה שבפרשת בחוקות: "והשיבו לחמכם במשקל". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק, הרומז ל"מאזניים" העליונים (מתקלא).

Leviticus 26:26 ויקרא כ"ו:כ"ו

בְּשִׁבְרִי לָכֶם מִטֶּהֱלַחֶם וְאָפוּ עֶשֶׂר נָשִׁים לַחֲמֶכֶם בְּתֵנּוֹר אֶחָד וְהָשִׁיבוּ לַחֲמֶכֶם בְּמִשְׁקָל וְאָכְלִתֶם וְלֹא תִשְׂבְּעוּ:

When I break your staff of bread, ten women shall bake your bread in one oven, and they shall deliver your bread again by weight; and ye shall eat, and not be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

173 בביאור — ע"פ החלצו

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהפכים כמו מים ואש לא יכלו להתחבר, "לא הסתכלו פנים בפנים", ושהתיקון הוא התכללות זה בזה באמצעות מ"ה: השבירה הייתה בב"ן, עולם הנקודים, ואילו המשכת השכל אל המידות מאפשרת לאדם לשלוט בכעסו באמצעות חסד ורחמים, להיות "רך כקנה". אלה אותם נושאים הנידונים במאמר זה.

הערת קה"ת

לקרית מטות פז, ב.

174 החלצו מאתכם

"היחלצו מאתכם אנשים לצבא". פסוק זה פותח את הביאור בלקוטי תורה, מטות, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:ג'

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם אַנְשִׁים לְצִבָּא וַיְהִיו עֲלֵי־מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת־יְיָ בְּמִדְיָן:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the L-RD'S vengeance on Midian

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

175 ע"פ לך לך

שם מסביר אדמו"ר הזקן שההתפשטות והירידה של הדרגות מתאפשרות דווקא באמצעות דרגה נעלית יותר, כפי ששלמה יכול היה להלביש את חמטו בשלושת אלפים משל, שלושת אלפים דרגות למטה ממנה. בהערה מצוטט משם שהתורה, כשהיא מלוכשת בעניינים גשמיים, היא מבחינת "הוא חכים ולא בחכמה ידיעה".

הערת קה"ת

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/emor/6/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/emor/6/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק